

- **Mitt tips** | 20 Bruker belønning og oppmuntring
- **Portrettet** | 26 – Jeg er ikke omstridt
- **Gylne øyeblikk** | 31 Kaldt, vått og gyllent
- **Chile** | 22 Kjemper for gratis utdanning

UTDANNING

16

7. OKTOBER 2011

utdanningsnytt.no

JUST DO IT.
NIKE

Hovedsaken Kroppsøving

– MÅ LEGGE VEKT PÅ
INNSATS

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal M. Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

William Gunnesdal
Journalist
wg@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Lena Opseth
Journalist
lo@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Grafisk formgiver
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Grafisk formgiver
tmg@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedsjef
sm@utdanningsnytt.no

Helga Kristin Johnsen
Markedskonsulent
hj@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Salgskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Berit Kristiansen
Salgskonsulent
bk@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Salgskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Ane Alvik
Redaksjonskonsulent/
korrektur
aa@utdanningsnytt.no

12 Hovedsaken: KROPPSØVINGSFAGET

Et utvalg foreslår at innsats igjen skal telle når karakterer i kroppsøving i videregående skole fastsettes. Vektlegging av resultater på fysiske tester har bidratt til at stadig flere tar kroppsøving som privatist i stedet.

20 Gyldne øyeblikk

Da de kom opp til et iskaldt fjellvann, klarte verken voksne eller barn å stå imot.

Innhold

Aktuelt	4	Innspill	36
Aktuelt navn	10	Dilemma	41
Temasaken	12	Debatt	42
Kort og godt	18	Rett på sak	47
Ut i verden	19	Kronikk	48
Ut i verden	19	Stilling ledig/ kunngjøringer	52
Mitt tips	20	Lov og rett	55
Reportasje	22	Fra forbundet	56
Intervju	25		
Portrettintervju	26		
Friminutt	30		
Gyldne øyeblikk	31		
Bokomtaler	32		

Mitt tips

Belønning og oppmuntring står sentralt når Kjerringøy skole i Nordland arbeider systematisk med å sikre at elevene har det godt og lærer godt. Nå er skolen nominert til Dronning Sonjas skolepris for et inkluderende skolemiljø.

Utdanning på nettet

På Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og informasjon om utgivelser: www.utdanningsnytt.no

26

● Portrettet

Det er mange meninger om Astrid Søgne, direktør for utdanningsetaten i Oslo. Hun får mye av æren for gode resultater i skolene i hovedstaden. Samtidig kritiseres hun for å være rigid, testfokusert og for å ha bidratt til at skoleledere og lærere ikke tør komme med kritikk. Selv legger Søgne vekt på sitt sterke engasjement for å realisere verdier hun tror på. Og hun er slett ikke enig i at hun er omstridt.

22

● Chile

Studenter tar til gatene og sultestreiker i protest mot privatisering og økt egenbetaling i utdannelsessystemet i landet. Mange opplever at deres egen økonomi begrenser mulighetene til å ta utdanning.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2010: 143.516
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Trykk

Aktietrykkeriet

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Den Norske Fagpresses Forening
Utdanning redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen. PFUs adresse er Rådhusgt. 17, Pb 46 Sentrum, 0101 Oslo Telefon 22 40 50 40.

Forsidebildet

Veronica Velle, som går på studie-spesialiserende, trener styrke i kroppsovingstimen. Hun har mange år bak seg som aktiv innebandyspiller i Moss.

- Fint å sette seg egne mål og se om du klarer dem, sier hun.

Foto Tom-Egil Jensen

Leder Mimi Bjerkestrand
1. nestleder Haldis Holst
2. nestleder Ragnhild Lied
Sekretariatssjef Cathrin Sætre

● Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Trenger et offensivt statsbudsjett

Det er krise i verdensøkonomien, hver eneste dag får vi høre meldinger om nye budsjettunderskudd og om land som står og vipper på kanten av stupet. I Europa er Hellas aller verst stilt, men land som Italia, Spania og Portugal sliter også kraftig. For et par år siden var det Irland og Island som dominerte de negative avisoppslagene. I Norge har vi hittil unngått de helt store problemene, men det er åpenbart at den vanskelige økonomiske situasjonen ute i verden også har fått og fortsatt vil få konsekvenser her.

Statsminister Jens Stoltenberg har ved en rekke anledninger trukket fram hvor godt Norge har klart seg. Det har sammenheng med at det både har vært politiske vilje og evne kombinert med tilstrekkelige økonomiske ressurser til å sette inn effektive mottiltak. I tiden som kommer blir det spennende å se om regjeringen vil sette bremsene på eller fortsatt ha viljen til å satse. Samtidig med at denne utgaven av Utdanning kommer ut, presenteres også statsbudsjettet for 2012. De signalene som er kommet ut på forhånd, tyder på at regjeringen vil stramme inn totalt sett, men vi regner med at det samtidig kommer beskjed om satsing og prioritering på noen viktige områder.

Etter det de rød-grønne partiene selv har sagt helt siden de overtok makten i 2005, må skole og utdanning være ett av de områdene. Det ble også understreket i den siste kommunevalgkampen – fra samtlige partier. Selv om mye er bra i norsk skole, er det fortsatt mye å ta tak i. Ikke minst er det nødvendig å utdanne flere lærere i årene som kommer og samtidig sørge for at kommunene har god nok økonomi til å ansette dem. Mange av dagens lærere får ikke det videreutdanningstilbudet de er blitt forespeilet, der har både regjeringen og kommunene en jobb å gjøre. Undersøkelser som TV2 gjorde i forkant av høstens valg, viste at den fysiske tilstanden til mange av landets skoler er langt unna det nivået vi kan forvente i 2011. Det rammer både elever og lærere direkte og gir et helt galt signal om hva skolen bør og skal være.

Også i barnehagene er det et stort behov for flere pedagogisk ansatte, det er ingen grunn til at vi skal ha en mye dårligere dekning enn det våre nærmeste naboland har. Kvalitet i utdanningssystemet starter i barnehagene, det har begge SV-statsrådene i Kunnskapsdepartementet ofte understreket. For et parti som sliter kraftig med oppslutningen, kan det kanskje være en god idé å satse på de sakene som de tradisjonelt er blitt forbundet med. Vi får ikke bedre kvalitet av bare å snakke om det, det må også gjøres noe.

Knut Hovland

Advarer foreldre

Foreldreutvalget for grunnopplæringen advarer foreldre mot å backe ut når barna begynner på ungdomsskolen. Overgangen fra barnetrinnet kan føles brutal for mange foreldre, med krevende lekser og mer selvstendige barn. – Foreldrenes støtte er ekstra viktig på ungdomsskolen. Det er i disse tre årene barna skal legge grunnlaget for videre læring og gjøre viktige valg, sier FUG-leder Loveleen Rihel Brenna.

Arbeidsmiljø

På helsa løs

Ni av ti ansatte ved tre skoler i Bergen har luftveisplager på grunn av forhold på skolene. Det går fram av en ny rapport fra Arbeidstilsynet.

TEKST Fred Harald Nilssen

Tilsynet har vært på skolene Landås, Møhlenpris og Varden. Alle skolene, og særlig Landås og Møhlenpris, bærer preg av mangelfullt vedlikehold. Fuktproblemer ved Landås skole er så graverende og har en så uakseptabel høy risiko for helse-skade at Arbeidstilsynet har varslet om mulig stenging av skolen. Ved Møhlenpris skole synes forholdene å være like ille som ved Landås skole, men tilstandsvurdering av bygningen med tanke på fuktproblematikk og inneklima har ikke vært like grundig. Møhlenpris skal derfor ha et snarlig oppfølgende tilsyn.

Det er opplysninger fra rektorene og tilbakemeldinger under tilsynene på de tre skolene som viser hvor mange ansatte som har symptomer på luftveisplager når de er på skolen, men som de ikke har i feriene.

Ved alle skolene har ansatte hodepine, slimhinneirritasjoner, astma og forverring av astma på grunn av inneklimaet. Ved alle skolene har arbeidstakere måttet slutte på grunn av helseproblemer nettopp på grunn av inneklimaet. Arbeidstilsynet har avdekket at avviksrutinene i liten grad blir brukt til å fange opp slike forhold. Det råder fortvilelse og oppgitthet blant personalet på grunn av manglende framdriftsplaner og tiltak.

Ukjent for de ansvarlige

Arbeidstilsynet slår fast at både arbeidstakere og elever ved skoler med fuktskader i verste fall kan pådra seg luftveisallergi og astma som kan utvikle seg til varig sykdom. Etter

møte med representanter fra Bergen kommune mener Arbeidstilsynet de ikke var fullt ut orientert om helse-risiko ved fuktskader i bygninger og hva som kreves av utbedring for å oppnå forsvarlige forhold. De mente at tetting av lekkasjene er tilstrekkelig.

Dokumentasjon fra Skolehelse-tjenesten viser at elever klager på hodepine, magesmerter og luftveissymptomer. Mange av disse elevene er bedre i helgene og symptomfrie når de har ferie. Derfor antar Arbeidstilsynet at en del av disse plagene skyldes inneklimaet.

Tilstandsrapporten

I tilsynets omtale av skolenes forfatning heter det at alle skolene har fuktskader og mugglukt, som åpenbart har eksistert i lang tid. Det ble avdekket problemer med dreneringa, fukt i underetasjer, saltutslag på mur, gamle vinduer, slitte fasader og dårlig isolering. I tillegg er det omfattende tekniske og andre mangler ved bygningene. Ved både Møhlenpris og Landås renner vannet inn når det regner, vinduer er råteskadet, og mange av dem lar seg ikke åpne eller kan ramle ut ved åpningsforsøk.

Alle skolene hadde ventilasjonsanlegg som delvis var ute av funksjon. Det ble avdekket at murblokker har

Det råder fortvilelse og oppgitthet blant personalet ved skoler i Bergen på grunn av manglende framdriftsplaner og tiltak for å friskmelde skolene.

ILL. FOTO: ERIK M. SUNDT

falt ned fra tak, blant annet i trappeganger. Mye murpuss faller ned fra veggene og gjør renholdet vanskelig. I kjelleretasje har det vært vannlekkasjer og muggvekst. Arbeidstilsynet observerte også fukt under linoleum/gulvbelegg i forskjellige etasjer ved flere av skolene. Flere steder ble det også observert at gulvbelegget var oppsprukket eller løsnet.

Uten vedlikeholdsstrategi

Under tilsynet ble det avdekket at

Bergen kommune ikke har en overordnet vedlikeholdsstrategi for skolene. Kommunen har imidlertid en skolebruksplan for 2010–2024, men den er lite konkret når det gjelder vedlikeholdsbehov eller når det skal gjøres.

Arbeidstilsynet gir kommunen sju pålegg som gjelder kartlegging av helsefarer og problemer ved skolene, ventilasjon og vedlikeholdsstrategi og -planer.

Aksjon for fagforeningsledere i Bahrain

Amnesty International Norge og Education International aksjonerer for lærere og fagforeningsledere i Bahrain. Utdanningsforbundet slutter seg til aksjonene og oppfordrer medlemmene om å signere et opprop. Ifølge Amnesty har visepresidenten i lærerforbundet i Bahrain, Jalila al-Salman, sammen med leder i sykepleierforbundet, Roula al-Saffar, vært fengslet siden mars fordi de har krevd demokratiske reformer. De skal ha blitt utsatt for grov tortur.

HAR DIN KLASSE DE BESTE TELYSJEGERNE?

Alle 1. til 4.-
klasser kan
delta!

Nå kan du sette læring om naturressurser, miljø og gjenvinning inn i en spennende sammenheng.

Telysjakten er en konkurranse for alle 1. til 4.-klasser over hele landet. Konkurransen går ut på å samle inn flest mulig brukte telys per elev, registrere dem og levere dem til returpunktet for metallgjenvinning. Ved konkurransens slutt premieres 19 fylkesvinnere samt én norgesmester.

Kunnskapsmateriell og informasjon om konkurransen finner du på www.telysjakten.no

I samarbeid med Grønt Punkt,
Syklus og Hydro

Flere innvandrere består norskprøven

Seks av ti voksne innvandrere som gikk opp til skriftlig norskprøve i sommer, besto prøven. I tre av fire fylker er resultatene bedre enn i fjor, ifølge Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk.

– Et dårlig budsjett

Byrådet i Oslo foreslår å konkurranseutsette driften av nye barnehager. Det tilbyderne skal konkurrere i, er blant annet bemanning. Kommunen har sagt opp avtalen som sikret tre ansatte per avdeling.

● Videreutdanning

– Staten må bidra mer

Opposisjonen vil ha mer statlige penger til videreutdanning for lærere. – Det kan se ut som den nåværende videreutdanningsstrategien er i ferd med å klappe sammen, sier Elisabeth Aspaker (H).

TEKST JØRGEN JELSTAD

– **I Høyre** er vi veldig urolige over den utviklingen vi nå ser, sier Aspaker og viser til Utdannings-

hovedsak om videreutdanningsstrategien «Kompetanse for kvalitet» i forrige nummer. Av 2500 studieplasser står tusen tomme. Rapporter fra fylkesmennene viser at flere kommuner boikotter

hele ordningen fordi de mener den er for dyr.

Staten, KS og arbeidstakerorganisasjonene har alle skrevet under på videreutdanningsstrategien, som innebærer at staten tar 40 prosent av regningen, kommunene tar 40 prosent, mens lærerne selv tar 20 prosent. Aspaker mener antallet plasser bør dobles.

– Vi foreslår også at staten dekker 60 prosent, lærerne 20 prosent og kommunene 20 prosent. Det innebærer en halvering av kommunenes utgifter sammenlignet med i dag, sier hun.

– Må innrømme at det ikke fungerer

– Vi må innrømme at den nåværende videreutdanningsstrategien ikke fungerer, sier Trine Skei Grande.

Venstre-lederen mener «Kompetanse for kvalitet» var en god tanke som ikke blir benyttet.

– Problemet er at kommunene ikke bidrar. Derfor ønsker Venstre at staten finansierer en større del av videreutdanningen for lærere, sier Skei Grande.

Hun mener også at det organisatoriske må gjøres noe med.

– Lærerne skal ha en lovfestet rett og plikt til etter- og videreutdanning, og det må være et krav om at lærere skal ha fordypning i de fagene de underviser i, sier Skei Grande.

– Staten bør dekke halvparten

Fremskrittspartiet vil at staten dekker 50 prosent av kostnadene slik at kommunene slipper unna med 30 prosent. Utdanningspolitisk talsperson i Frp, Tord Lien, tror kompetanseheving av lærere er det mest kostnadseffektive tiltaket som kan gjøres for å bedre resultatene i skolen.

– I tillegg bør ordningen på kort sikt nå minst fire-fem tusen lærere årlig, sier Lien.

Han mener «Kompetanse for kvalitet» må videreføres og styrkes og er skuffet over at tusen plasser i år står tomme selv om fire tusen lærere søkte.

– Og da vet vi ikke hvor mange som har latt være å søke fordi de visste at svaret fra egen arbeidsgiver uansett ville bli nei, sier Lien.

Han har også tro på nettbasert videreutdanning siden reisevei er et problem for mange lærere.

Staten må ta en større del av regningen for videreutdanning, mener opposisjonen på Stortinget.

ILL./ARKIVFOTO:ERIK M. SUNDT

– Dette må videreføres

Nestleder i Utdanningsforbundet, Ragnhild Lied, mener det er et tankekors at mange kommuner ikke forholder seg til «Kompetanse for kvalitet» til tross for at KS har skrevet under avtalen.

– Dette er en nasjonal satsing alle partene var enige om, og 40-40-20 fordelingen er utarbeidet på bakgrunn av hva kommunene tidligere har rapportert at de brukte på videreutdanning for lærere. Derfor er det litt rart at de nå sier de ikke har råd, sier Lied.

En evaluering fra Rambøll i 2010 viste at lærerne som deltok i ordningen, ga svært gode tilbakemeldinger, men enkelte kommuner mener det er en for god ordning for lærerne. Det provoserer Lied.

– Lærerne melder om økt motivasjon og kompetanse, og det gir direkte resultat for arbeidet i klasserommet. Og husk at lærerne selv står for 20 prosent av kostnadene, sier Lied.

Hun er imidlertid med på at staten kan ta en større del av kostnadene ettersom det åpenbart er trang økonomi i mange kommuner. Det foregår nå en evaluering og vurdering av ordningen, og KS har sagt de ikke ønsker å uttale seg om saken nå. Lied er ikke i tvil om at KS vil utfordre den nåværende strategien.

– Dermed må vi utfordre tilbake og forsvare ordningen. Vi ønsker en videreføring av denne historiske satsingen, sier Lied.

Advarer mot skattekutt

Veksten i privat forbruk har de siste 20 åra vært 50 prosent høyere enn veksten i offentlig forbruk. Skattekutt vil gå ut over kommunenes evne til å drive velferd, fastslår Manifest – senter for samfunnsanalyse, som har vurdert finansiering av velferden i Kommune-Norge.

Nysgjerrigper-pris i språk

Dette skoleåret lanserer Språkrådet og Forskningsrådet en språkpris for nysgjerrigperer i skolen. – Den skal gå til det beste prosjektet som handler om språk, uansett fag, sier Arnfinn M. Vonen, direktør i Språkrådet, i en pressemelding.

● Vurdering

Å fortsette å heve vurderingskompetansen blant lærere, skoleledere og skoleeiere er ett av tre råd fra OECD til norsk skolesektor.

ILL-/ARKIVFOTO: ERIK M. SUNDT

Ros, ris og tre råd

Ei ekspertgruppe fra OECD har sett på arbeidet med vurdering i norsk skole.

TEKST FRED HARALD NILSSEN

Grappa roser norsk skolesektor for både sterk politisk vilje og enighet om å prioritere vurdering i skolen. Det pekes på at det har skjedd ei betydelig utvikling siden 2004. Flere verktøy og prosedyrer for kvalitetsvurdering er utviklet. Grappa viser blant annet til brukerundersøkelser, nasjonale prøver, Ståstedsanalysen og Skoleporten.

Da rapporten ble presentert i Utdanningsdirektoratet 22. september, ble tre råd framhevet.

Råd nummer én er at dersom vurderingsarbeidet skal bedres, må målene og kriteriene for hva som er god kvalitet, bli tydeligere.

Det andre rådet er at Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem må bli et sammenhengende system. OECD mener det er nødvendig å videreutvikle systemet fordi målet med og sammenhengen mellom verktøyene og datakildene ikke har vært

kommunisert tydelig nok. Grappa anbefaler en felles karrierestruktur knyttet til felles kvalitetsstandarder for lærere.

Råd nummer tre er å fortsette å heve vurderingskompetansen blant lærere, skoleledere og skoleeiere.

Rapporten er en del av OECDs gjennomgang av hvordan vurderingssystem kan forbedre kvalitet, likeverd og effektivitet i grunnopplæringa. Prosjektet startet i 2010 og omfatter 23 land.

Som ledd i prosessen sendte Norge i januar i år en rapport til OECD om hvordan landet arbeider med evaluering og vurdering. Norge har også hatt besøk av ei ekspertgruppe fra OECD som hadde samtaler med rundt 150 personer, fra politisk ledelse til elever. Den norske rapporten og besøket fra ekspertgruppa danner grunnlaget for rådene fra OECD.

Skeptisk til OECD-forslag

Kunnskapsdepartementet holder OECDs forslag om karrierestruktur for lærere og lærervurdering på en armlengdes avstand. Emnet overlates til partene i arbeidslivet å finne ut av.

Da OECD-rapporten ble presentert 22. september, sa statssekretær Lisbet Rugtvedt (SV) at resultatlønn var en gjenganger fra OECD, men siden skolen er en så kompleks organisasjon, er det vanskelig å få til et slikt lønnsystem i praksis. Hun ga uttrykk for at det er viktig å gå forsiktig fram i denne diskusjonen, og at det er partene i arbeidslivets oppgave å finne ut av.

På spørsmål fra Utdanning om hva av lærernes arbeid som skal vurderes, og hvem som skal vurdere, viste Rugtvedt til at det viktigste bidraget er gode skoleledere som gir tilbakemeldinger. Hun mener at rektorskolen er et godt tiltak. Rugtvedt sa at hun er kjent med at lærerevaluering diskuteres i Utdanningsforbundet. Videre viste hun til at det er naturlig at lærerorganisasjonene og arbeidsgiver diskuterer seg fram til hvordan systemet skal være. Statssekretæren framholdt at OECDs forslag må bli sett i en norsk sammenheng.

Det er over 20 år siden sist OECD vurderte norsk skole, men det var først etter innføring av PISA-undersøkelsene at det i Skole-Norge er blitt lagt mer vekt på evaluering utover elevvurdering. Da det i 2001 ble nedsatt et kvalitetsutvalg, fikk vi ikke noen forklaring på hva kvalitet i skolen var. Nå foreslår OECD at det lages nasjonale standarder for en god skole.

På spørsmål fra Utdanning om Utdanningsdirektoratet eller departementet kunne gi oss tre nasjonale standarder for en god skole, svarte divisjonsdirektør Hege Nilssen i direktoratet at det ikke finnes noen fasit, men at det må en prosess til for å få laget standarder.

Statssekretær Rugtvedt definerte imidlertid kvalitet: Det er at skolen lykkes med samfunnsmandatet sitt og formålsparagrafen. Videre pekte hun på noen klare mål for dagens skole, som å bli kvitt mobbing og at flere elever gjennomfører videregående opplæring.

Flere nyheter:
utdanningsnytt.no

Norsk barnehageforskar fekk pris

Ellen Beate Sandseter, førsteamanuensis ved Dronning Mauds minne høgskole, har vunne ein europeisk forskingspris. Ho vann prisen saman med fire andre forskarar. Dei fem har saman skrive

den beste artikkelen i tidsskriftet *European Early Childhood Education Research Journal* i 2010. Artikkelen heiter «Outdoor Play and Learning», leik og læring ute.

Ungdomsskolemeldinga

Hardt ut mot statsråden

Ungdomsskolemeldinga er skriven med bokmålsbriller på nasen, er dommen frå Ottar Grepstad i Nynorsk kultursenter.

TEKST FRED HARALD NILSSEN

– **Stortingsmeldinga** om ungdomsskolen må vere den språkpolitisk svakaste stortingsmeldinga

nokon statsråd har lagt fram etter at ungdomsskolen blei innført og SV blei skipa, meiner direktør ved Nynorsk kultursenter, Ottar Grepstad.

I årstala si om tilstanden for nynorsk skriftkultur 22. september skulda Grepstad kunnskapsminister Kristin Halvorsen (SV) for å ha hatt bokmålsbrillene på nasen sin og sett det ein då ser.

– Nynorsk blei i denne meldinga først og fremst omtalt som eit problem. Oppfattar ein språk som problem, ser ein heilt andre ting enn om ein legg vekt på språklege rettar og språk som rikdom. Språk som problem fører gjerne til ein politikk for

assimilering. Det veit samane alt og nynorskbrukarane mykje om. Språk som rettar inneber tiltak for individ og for grupper. Der var Noreg tidleg ute med jamstillingsvedtaket sitt. Språk blir ein rikdom når ein ser det som eit bidrag til kulturell variasjon, sa Grepstad.

Bokmåselevar slit

Han konkluderte med at kunnskapen var der, men ministeren brukte han ikkje.

– Bokmåselevane strevar meir med sidemålet enn nynorskelevane, og nynorskelevane strevar meir med hovudmålet enn bokmåselevane, poengterte Grepstad.

Grepstad minna om at striden om opplæringspolitikken for nynorsk har handla om kva fleirtalet skal lære. Kva nynorskbrukarane skal lære, har det same fleirtalet brydd seg lite om.

Grepstad sa vidare at mange nynorskelevar lærer bokmål utanfor skolen. Få bokmåselevar lærer nynorsk i skolen, og knapt nokon utanfor. Utanfor skolen lærer bokmåselevar helst fordommar mot nynorsk. For mange bokmålsborn er opplæringa i nynorsk på skolen eitt av dei få reelle møta deira med nynorsk skriftkultur. Viss skolen gjer det skolen skal, kan han vere svært viktig for at bokmåselevane skal kunne utvikle ein nynorsk språkkompetanse.

Etter Grepstad sitt syn veit ein lite om det som faktisk skjer i skolen når bokmåselevar skal lære å skrive nynorsk, når det skjer, og kor mykje tid denne undervisninga tek.

– Det vesle vi veit, er dette: Seint kjem dei i gang, tidleg blir dei ferdige, og den pedagogiske kvaliteten vekslar som vestlandsveret ei natt i september, sa han.

Ottar Grepstad.

FOTO: JOHN ROALD PETERSEN

Striden om opplæringspolitikken for nynorsk har handla om kva fleirtalet skal lære, og lite om kva nynorskbrukarane skal lære, meiner Ottar Grepstad i Nynorsk kultursenter.

FOTO: HARALD F. WOLLEBÆK

– Ikkje utgangspunkt for språkdebatt

Ifølgje kunnskapsminister Kristin Halvorsen har meldinga aldri vore meint som dokument for språkpolitisk debatt og store endringar.

Difor er det heller ingen forslag i meldinga om endringar av dei språkpolitiske rettane som mållova og opplæringslova gir dei to språkbrukargruppene. Slik kommenterer kunnskapsministeren utspelet frå Ottar Grepstad.

– Språkpolitikk i opplæringa vart grundig drøfta

i St. meld. nr. 23 (2007–2008) Språk byggjer broer. Meldinga slo fast at Noreg er eit fleirspråkleg samfunn, og at dei to målformene bokmål og nynorsk er ein viktig del av denne rikdomen. Føriningane frå denne meldinga er framleis grunnlaget for departementet sitt arbeid, også for å styrke ungdomstrinnet, seier Halvorsen.

Kunnskapsministeren understrekar at i arbeidet med meldinga om ungdomstrinnet har ho hatt møte med elevar frå heile landet, både bokmåls-

brukarar, nynorskbrukarar og samiske elevar.

– Elevane sine synspunkt om sidemålet er refererte i meldinga, og dei er vurderte på same måte som synspunkt om andre emne som vert behandla. Meldinga slår fast at å lese tekstar på både nynorsk og bokmål er ein viktig kompetanse for alle og dermed ein del av skulen sitt danningsoppdrag, understrekar Kristin Halvorsen.

No kan vi skrive nå

Kulturdepartementet har godkjent framlegget frå styret i Språkrådet om ny rettskriving for nynorsk. Til dømes vert no og nå likeverdige og kan begge brukast i offentleg språk. Endringa skal gjelde frå 1. august neste år.

Nabolandsspråk kjem til skolen

Tilbodet om besøk av svenske og danske forfattarar i norske skolar er populært, konstaterer Foreningen Norden. No får grunnskolar i Troms, Hordaland, Sør- og Nord-Trøndelag, Hedmark og Oppland besøk av Per Nilsson, Zulmir Bečević og Jakob Wegelius frå Sverige, og Nicole Boyle Rødtnes frå Danmark.

● Opprettelsen av Utdanningsforbundet

Vedtaket om å opprette Utdanningsforbundet ble fattet på stiftelseskongressen i Oslo 2.-4. oktober 2001.

ARKIVFOTO: ERIK M. SUNDT

– Må styrke profesjonen

Mimi Bjerkestrand, leder i Utdanningsforbundet, mener det har vært en vellykket og riktig fusjon.

Ti år siden lærerne ble samlet

For ti år siden fusjonerte Norsk Lærerlag og Lærerforbundet til Utdanningsforbundet under parolen «sterkere sammen». – Valg av politisk linje, ikke størrelse, avgjør om en organisasjon er sterk, sier Roar Eilertsen i De Facto.

TEKST JØRGEN JELSTAD | jj@utdanningsnytt.no

Ifølge den daglige lederen i De Facto – kunnskapssenter for fagorganiserte er det ikke størrelsen som teller.

– Det er ikke størrelsen alene som avgjør om en organisasjon er sterk, for den kan bli så stor at den blir byråkratisk og dvask. Dermed kan det oppleves som at det er større avstand fra bunn til topp enn tidligere, sier Eilertsen til Utdanning.

– Kan få diffus profil

Han sier det er litt oppskrytt at fusjoner automatisk fører til mer makt.

– Fusjonen til Utdanningsforbundet ser ut til å ha vært vellykket, men det er de løpende diskusjonene om hva som skal være forbundets faglige profil, som i større grad påvirker om det

fremstår som sterkt eller ikke. Men klarer man å samle mange bak en tøff fagforeningspolitikk, er det selvsagt bedre enn å samle få, sier Eilertsen.

Han mener det er valg av politisk linje som i størst grad påvirker hvor sterk en organisasjon blir oppfattet som.

– Sett utenfra synes jeg Utdanningsforbundet har lagt for mye vekt på å profilere seg som profesjon og for lite vekt på en offensiv tariffpolitikk, sier Eilertsen.

– Men den politiske linjen kan kanskje påvirkes av en fusjon?

– Ja, det kan være. Når organisasjonen skal romme veldig mange medlemmer, kan profilen bli mer diffus, sier Eilertsen.

– Mer slagkraftig

Åsmund Arup Seip, forsker ved Fafo,

sier fagforeningsfusjoner er vriene fordi det gjerne er snakk om gamle organisasjoner med sterke tradisjoner hvor det er knyttet mange interesser til praksis, posisjoner og verv. Han mener Utdanningsforbundet etter fusjonen har blitt mer betydningsfull og slagkraftig, ikke minst gjennom samarbeidet med Unio.

– Det ser ut som de har lyktes veldig godt på tross av at det i utgangspunktet var en del spenninger til stede. Blant annet brøt noen av lektorene ut og dannet Norsk Lektorlag. Disse spenningene går langt tilbake i tid og er knyttet til forholdet mellom lærerutdanning og akademisk utdanning. Men mitt inntrykk er at disse spenningene har blitt mindre og mindre, sier Seip.

– Vi har fått samlet så godt som alle lærere, førskolelærere og ledere i én organisasjon. Dermed kan vi være et talerør for hele profesjonen. Tidligere var vi to organisasjoner som brukte mye krefter på å kjempe om posisjon og agenda i media. Nå kan vi diskutere internt hva som er viktig for oss, og stå mer samlet utad, sier Bjerkestrand.

Hun sier samlingen har gitt organisasjonen mulighet til å se tydelige sammenhenger i hele utdanningsløpet.

– Vi har fått en sterkere posisjon og større innflytelse hos politiske myndigheter. Men en større organisasjon kan også føre til at man noen ganger blir for utydelig og for lite rettet mot spesifikke fagområder og medlemsgrupper. Vi skal ta på alvor den uroen noen har for å bli usynlige og forsvinne i den store mengden. Dette er noe vi har sterk bevissthet om, men som vi også ser at vi må bli dyktigere i, sier Bjerkestrand.

Hun er helt uenig i påstanden om at de har lagt for mye vekt på profesjonspolitikken fremfor en offensiv tariffpolitikk.

– Det er ikke noe motsetningsforhold mellom disse to tingene. Vi er en profesjonsorganisasjon, og våre resultater og innflytelse henger sammen med hvordan vi kan styrke profesjonen. Den mest offensive tariffpolitikken er å synliggjøre profesjonspolitikken, sier Bjerkestrand.

Aktuelt navn

Leksedødaren

Lederen i Rød Ungdom har fått 48.000 elever til å ville streike mot lekser. Selv synes han at kunnskapsminister Kristin Halvorsen får gjøre straffeleksen i arbeidstiden.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

FOTO Rød ungdom

● Iver Johansen Aastebøl (24)

Hvem
Leder av Rød Ungdom.

Aktuell
Mobiliserte tusenvis av elever til å streike for en leksefri skole.

Hvorfor bør folk være opptatt av motstand mot lekser?

Vi kan ikke fortsette å ha en skole der karakterer går i arv slik de gjør nå. Lekser bidrar til det og har ganske lite læringsverdi for de fleste elevene, så jeg ser ingen grunn til å beholde dem. Vi har nå elever på 700 skoler som vil delta i streik, og på Facebook har vi 48.000 deltakere på aksjonsuken.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

John Hattie, er han kjent nok?

Jada, her i redaksjonen er vi godt kjent med utdanningsforskere fra New Zealand. Og hvem ville du gitt straffeleksen?

Kristin Halvorsen står øverst på lista. Hun er mer interessert i å høre på hva Høyre mener om skolepolitikk enn erfaringene til lærere og elever.

Men du ville vel kanskje ikke gitt henne lekse, motstander som du er?

Hun skulle fått gjøre det i løpet av arbeidstiden, ja. Da skulle hun lest seg opp på lærernes erfaringer med nasjonale prøver som styringsverktøy, og i tillegg lese om hvordan lekser øker klaseskiller blant elevene.

Hva liker du best med deg selv?

Jeg er perfektjonist, på godt og vondt. Dessuten er jeg flinkere enn gjennomsnittsnordmannen til å gå på ski, men jeg la opp langrennskarrieren akkurat tidsnok.

Til å bli politiker?

Ja, men den aktive langrennskarrieren kommer godt med når jeg nå får mye kjefte fra politikere og diverse andre som mener jeg oppfordrer skoleelever til å drive dank, og må motbevise at jeg er en slask. Eller som én skrev til meg i en e-post i går, «få langt hår og henfalle til å drikke». Det er dess-

verre sånn at mange setter pris på engasjement hos ungdom, men kun så lenge ungdommene mener det samme som det de selv gjør.

Hvilke lag og foreninger er du medlem av?

Det er en skikkelig smørbrødsliste. LO, Ungdom mot EU, Press, Attac, Norsk Folkehjelp og en haug andre. Troer jeg er medlem av Målungdommen også. Jeg har i alle fall en plan om å være det.

Du er ikke helt sikker?

Eh... hvis jeg har betalt kontingenten, er jeg medlem.

Hvem er din favorittpolitiker?

Jeg har ingen favoritter. Politikere fortjener ikke å ha fans, kun kritiske tilhengere.

Akkurat. Så hvem er du kritisk tilhenger av da?

Ja, si det. Jeg kan ikke nevne noen i eget parti, for det blir for dumt. SV trenger en håndsrekning, så jeg kan nevne Karin Andersen, hun er flink.

Hva har du lagt ut på Facebook denne uka?

Åh... massevis! I dag la jeg ut et videoklipp som nå sirkulerer på nettet med en aksjemegler som innrømmer at det ikke er de folkevalgte som styrer verden, men at det er storbanken Goldman Sachs. Det er et morsomt klipp. Og han har nok rett.

Hvilke tvangshandlinger har du?

Jeg må alltid lese gjennom e-poster to ganger før jeg sender dem. Det er litt av en tidstyv.

Hva er ditt bidrag for å redde verden?

Det er å jobbe i Rød Ungdom.

Du tror Rød Ungdom redder verden?

Du skulle bare visst hvor ille det hadde vært hvis ikke vi hadde vært her.

«Politikere fortjener ikke å ha fans, kun kritiske tilhengere.»

90-åring tok fem gull

Den pensjonerte læreren Gudmund Skrivervik frå Stryn gjekk til topps heile fem gonger under friidretts-VM for veteranar i sommar.

TEKST OG FOTO Kjell Askeland

Sidan han fylte 60, og seinare som pensjonist, har læreren frå Stryn i Sogn og Fjordane sanka medaljar i veteranmeisterskap både nasjonalt og internasjonalt. I år heldt 90-åringen fram med gullrushet under WMA, World Masters' Athletic Championship, i Sacramento i USA.

Stemnet er internasjonalt og samlar tusenvis av deltakarar. Aldersgrensa nedover er 35 år. Deltakarane vert skilde etter kjønn og i klasser som spenner over 5 år, som til dømes 35–39.

Fredag den 8. juli stilte Skrivervik i lengdehopp og kulestøyt. Han tok gull i begge øvingane.

Laurdag og måndag tok han gull i høgde, diskoskast og spyd.

Fem gonger stilte han, fem gonger vann han i si klasse, 90–94 år. Fem gonger steig han til topps på sigerspallen. Og fem gonger vart namnet Gudmund Skrivervik frå Noreg ropt ut over høgtalaren. Fem gonger fekk han gull hengt om halsen, og Gudmund strekte armen opp i jubel. Endeleg, fem gonger på tre dagar utløyste stryningen sine prestasjonar den norske nasjonalsongen som tona over seremoniplassen.

– Eg var også påmeldt til tresteghopp, men eg trekte meg, seier Gudmund Skrivervik.

– Eg kjende meg så sliten etter det eg har vore med på.

Mest oppropt på stemnet

– Gudmund, Gudmund. Eg har sagt namnet ditt oftare enn nokon andre sitt namn her, sa speakeren. – Kor mange medaljar har du vunne? – Fem!? – Og kor mange gull? – Fem! – Wow, gratulerer!

Så vart det stor applaus frå publikum.

Litt nord for Sacramento, hovudstaden i California, ligg gullgraver-

byen Auburn. Den vart grunnlagt av eventyraren Claude Chana, som fann gull i Auburn Ravine i 1848. Her i byen står ein statue av denne mannen med gullsåldet i nevene.

I si tid la gullet seg på botnen der. Kring 20.000 menn som leita etter gull, kom til traktene dei to-tre første åra etter det første funnet i 1848.

Kor mykje gull Claude fekk i såldet sitt, veit vi ikkje. Det vi veit, er at like etter at Gudmund fekk sitt 5. gull, plasserte han medaljane sine i gullsåldet til nettopp Claude Chana, 163 år seinare, på fotografen si oppfordring.

Nesten nøgd

Gudmund Skrivervik er tilfreds med medaljane han har fått.

– Kasta mine er bortimot det eg er god for no. I min ungdom kasta eg over 51 meter i spyd, her enda det på 22,65. I kule og diskos er eg også nøgd med 8,88 og 21,32. Det viser mitt nivå i dag. Eg ser at på desse ti-åra sidan eg var 80, har resultatata avteke.

– I lengdehopp fekk eg ikkje klaff. Eit par veker før eg reiste hit, hoppa eg over tre meter i alle forsøk i Oppstryn. Her skulle eg ta ekstra langt tillaup, gjekk seks-sju meter bakom markeringa. Det forstyrra skritt lengda så eg berre småtrippa for planken og fekk ikkje sats. Så det enda på 2,73.

I høgde var han ved eit par hopp godt over lista.

– Det enda på 1,06, og eg er tilfreds med det, men eg hoppa høgre.

Heim att til Stryn

I høgde og lengde var det tre deltakarar i klasse menn 90–94 år, medan seks stilte i spyd, sju i diskos og åtte i kule.

– Det er utruleg at eg har vore med

Gudmund Skrivervik (90) stod fem gonger på toppen av sigerspallen på stadion i Sacramento.

i fem øvingar utan å verte sistemann, kjem det med forundring frå Skrivervik.

Han ser fram til at friidrettsanlegget i Stryn skal verte klart.

– I Stryn har det vore berre fotballfotball. No skal der komme anlegg for friidrett, det gjev gode treningsforhold. Til stemnet denne gongen har eg trent kondisjon, svært lite på

teknikk i øvingane, no kan det forandre seg.

Neste WMA Championship vert i Brasil 2013.

– Eg reknar ikkje med å reise så langt som denne gongen oftare. Det er også eit spørsmål om liv og helse. Eg er så takksam til min Gud og Herre for det eg har fått vere med på, seier Gudmund Skrivervik.

Stadig flere elever i videregående skole tar kroppsoving som en fire timers teoretisk privatisteksamen.

Da slipper de kroppsoving i hele videregående. Når innsats ikke teller, forsøker noen elever å slippe unna med sykemelding.

Alle skal med er mottoet når elever i kroppsoving lærer sine første hiphop-trinn av kroppsovingslærer Stian Jensen ved Kirkeparken videregående skole i Moss.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Vil ha innsatsen tilbake

Det viktigste er
ikke å delta

Nye grep:

Omstart for kroppss- øving

Mens kroppssøvningsfaget trekkes fram som viktig i et langsiktig folkehelseperspektiv, velger stadig flere elever i videregående skole å droppe hele faget.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

FOTO Tom-Egil Jensen

Da statsråd Kristin Halvorsen oppdaget det, varslet hun full gjennomgang av faget, og i mars satte Utdanningsdirektoratet ned en arbeidsgruppe som foreslår at innsats skal vektlegges ved vurdering, samt at læreplanene, vurderingsordningen og privatistordningen endres.

– Kroppssøving handler om å delta i og mestre ulike former for fysisk aktivitet. Slike ferdigheter får du ikke vist fram på en fire timers teoretisk eksamen. For å hindre at enda flere elever dropper ut av kroppssøvningsfaget, foreslår vi å erstatte dagens privatistordning med en praktisk-muntlig prøve, sier arbeidsgruppeleder Idar Lyngstad til Utdanning.

Førstelektoren underviser lærerstudenter i kroppssøving på Høgskolen i Nord-Trøndelag. Arbeidsgruppa har i tillegg bestått av Lene Flagestad som er kroppssøvningslærer på ungdomstrinnet, Ingrid Nelvik som er kroppssøvningslærer i videregående skole, og Petter Erik Leirhaug som er doktorgradsstipendiat på Norges Idrettshøgskole, seksjon for kroppssøving og pedagogikk.

Etter at Halvorsen fikk nedsatt arbeidsgruppa i mars 2011, har tallet på privatister i kroppssøvningsfaget steget ytterligere. I Rogaland steg tallet på privatister fra 22 våren 2009 til 209 våren

2011. I Akershus steg tallet på privatister fra 38 våren 2009 til 182 våren 2011. Også i Oslo er tallet på privatister høyt, kan vi lese i arbeidsgruppas rapport. For enklere å kunne håndtere kravet til skriftlig dokumentasjon for store elevgrupper tyr mange kroppssøvningslærere til fysiske tester. Testing av idrettsprestasjoner uten at innsats vektlegges, har gjort vurdering i kroppssøvningsfaget svært omdiskutert blant både elever, foreldre og kroppssøvningslærere. Elevers frykt for å mislykkes på testene eller få dårlig karakter er bakgrunnen for at mange dropper kroppssøving og i stedet velger skriftlig privatisteksamen.

En del elever forsøker dessuten å bli fritatt ved å gå til lege og deretter presentere legeerklæringen for rektor som skal avgjøre fritaket. Dette er heller ingen enkel måte å «slippe unna» på, ifølge Lyngstad: – Det må kunne dokumenteres at opplæringen er til skade for eleven, og at tilpasset opplæring ikke er mulig. Det viser at terskelen for å fritta er høy, understreker han. Landslaget fysisk fostring i skolen har gjennomført et møte med Den norske lægeförening der temaet var å få til en dialog for å få redusert antallet legeerklæringer om fritak.

Skal kroppssøvningsfaget fremme en fysisk aktiv livsstil og god helse, trengs nye grep, mener Lene Flagestad og Ingrid Nelvik i arbeidsgruppa.

FOTO MARIANNE RUUD

● Kroppsøving under lupen

På oppdrag fra Kristin Halvorsen satte Utdanningsdirektoratet ned en arbeidsgruppe som fikk i oppgave å gjennomgå kroppsøvingfaget fra grunnskolen til videregående. Arbeidsgruppa la fram sin rapport 6. juni 2011.

Vurdering:

Før Kunnskapsløftet 2006 (LK 06) skulle lærerne i kroppsøving vurdere elevenes innsats, holdninger og ferdigheter. Etter LK 06 har elevene krav på undervisningsvurdering og sluttvurdering. Sluttvurderingen skal baseres på kompetansemålene i læreplanen og grad av måloppnåelse. Arbeidsgruppa foreslår på bakgrunn av innspill de har fått om vurdering, å beholde dagens karaktersystem, men at alternative vurderingsformer prøves ut. Noen kroppsøvingslærere vil at sluttvurderingen skal ende i «bestått» eller «ikke bestått».

Forutsetninger:

På ungdomstrinnet skal lærerne ta hensyn til elevenes forutsetninger ved vurdering, men ikke i videregående skole. Arbeidsgruppa vil fjerne forskriften som sier at lærerne skal ta hensyn til elevens forutsetninger, fordi alle elever har krav på tilpasset opplæring.

Innsats:

Arbeidsgruppa vil at innsats skal telle ved vurdering.

Privatistordning:

Fra skoleåret 2008/09 har det vært mulig å gå opp som privatist i kroppsøving i videregående opplæring. Elever som ikke deltar som ordinære elever, kan bestå faget ved å avlegge en fire timers teoretisk eksamen. Arbeidsgruppa foreslår i stedet en praktisk-muntlig prøve.

Nytt formål:

Arbeidsgruppa forsøker å tydeliggjøre kompetansemålene i læreplanene ved å foreslå en del presiseringer. De vil også ha en ny formulering av formålet for faget. Her heter det blant annet at «kroppsøving er viktig for at barn og unge skal utvikle en positiv kroppoppfatning, selvforståelse og identitetsoppfatning». Det heter også at «fysisk aktivitet i oppveksten er viktig for å fremme god helse og en fysisk aktiv livsstil som på sikt er viktig for folkehelsen».

Revisjon:

Basert på forslagene i arbeidsgruppas rapport vil Utdanningsdirektoratet i oktober 2011 sende på høring et forslag om endringer i privatistordningen, læreplanene og vurderingsforskriften. Høringsfristen blir på tre måneder. Eventuelle endringer skal gjøres gjeldende fra høsten 2012.

Anne Riege er veileder for elev Julie Bommerlund som har kjørt Cooper-testen for å sjekke kondisjonen. På idrettsfag er dette greit, mener Riege. Men i kroppsøving må andre mål vektlegges.

— For lite fysisk aktivitet

– Når elevene bare har to timer kroppsøving i uka, snakker vi i realiteten om rundt én time og ti minutter. Resten av tiden går med til skifting og dusjing. Det sier seg selv at det ikke er mulig å bli god i flere forskjellige idretter innenfor denne tidsrammen, sier Anne Riege.

Hun er kroppsøvingslærer og fagansvarlig for idrett og kroppsøving ved Kirkeparken videregående skole i Moss i Østfold. Riege er utdannet helse- og treningsrådgiver fra Norges idrettshøgskole og har lang erfaring som danse- og gruppetreningsinstruktør.

Hun viser oss rundt i skolens nye og nyrenoverte lokaler sammen med kollega og rådgiver Roar Breivik, også kroppsøvingslærer. Han har jobbet ved Kirkeparken videregående siden 1980. Bak seg har han en karriere som toppspiller

i Moss fotballklubb. Nå er han mentor for klubbens juniorlag. Breivik ser en klar forandring i kroppsøvingfaget etter innføringen av Kunnskapsløftet.

– Her på skolen er vi ikke kjent for noe voldsomt testregime. Vi vil at alle våre elever skal motiveres til fysisk aktivitet og oppleve mestring. Men mange kroppsøvingslærere klager nå over kravene til skriftlig dokumentasjon. De sier det stjeler undervisningstid, sier Breivik.

– Vi har altfor lite fysisk aktivitet i skolen, sier Stian Nilsson, elev på studiespesialiserende. Vi >

treffer ham på spinningssykkelen inne på styrkerommet. Helst skulle han vært i et basseng og trent, men svømmehall er skolen ikke utstyrt med. Sammen med to andre elever som sykler ved siden av ham, deltok Nilsson nylig i EM i livredning. I junior-EM i livredning kan han skilte med en andreplass, røper sidemannen når Nilsson ikke selv vil skryte av bragden.

– Jeg ser kroppsøving som et fint avbrekk fra andre fag, forklarer Nilsson, som har planer om befalsskole og arkitektutdanning etter videregående.

Men testfritt er det heller ikke på Kirkeparken, røper Riege.

På tredemølla finner vi Julie Bommerlund som går på idrettsfag. Hun gjennomførte den såkalte Cooper-testen i uke 35. Testen måler hvor langt man løper på 12 minutter. Bommerlund skal måles igjen i uke 40. Hun har laget sitt eget treningsprogram og synes testene er greie for å måle framgangen i hennes kondisjonstrening. Bommerlund er aktiv idrettsutøver. Gymnastikkhjul er hennes gren. Utøveren utfører ulike akrobatiske øvelser i og på et stort hjul. Riege er hennes veileder.

Vi stikker innom innebandyklassen og fem jenter som trener styrke. Siden dans også er en del av læreplanen i kroppsøving, får vi også med oss en klasse som trår sine første hiphop-trinn.

– Vi forsøker å gi elevene et allsidig tilbud, sier Riege.

Tester brukes kun som en av flere metoder når elevers faglige ferdigheter måles, og mest i idrettsfag. Riege har likevel forståelse for at kroppsøvingslærere med mange elever ser testene som en måte å systematisere vurderingen på.

– Skal man få ned bruken av fysiske tester som karaktergrunnlag, må myndighetene satse på kompetente lærere, færre elever per lærer og flere timer, konkluderer både Riege og Breivik.

«... kroppsøvingsfaget er ett av fire fag som opplever flest klager på karakteren.»

Elev Stian Nilsson synes det er for lite fysisk aktivitet i skolen.

Vil ha tilbake innsats

– Flere av kompetansemålene viser til at elevene skal gjennomføre en form for fysisk aktivitet. Da blir det galt hvis innsatsen ikke skal telle. Vi må få tilbake innsatsbegrepet i kroppsøvingsfaget, sier utvalgsleder Idar Lyngstad til Utdanning.

Det er flere grunner til at elever velger teoprøve framfor kroppsøving. De teoristerke håper å skaffe seg god karakter på en enkel måte samt å få mer tid til andre fag. De inaktive frykter dårlige resultater på fysiske tester som kroppsøvingslærerne ofte bruker som en del av grunnlaget for å sette karakterer.

Kroppsøvingslærere landet rundt ønsker seg en opprydding både når det gjelder mål og innhold i faget, hvordan tolke vurderingsforskriften, og hvordan privatistordningen skal fungere.

Erlend Vinje, høyskolelektor i kroppsøving ved Høgskolen i Oslo, sa til Aftenposten i fjor høst at det eksisterer et vurderingsanarki i kroppsøvingsfaget. Et rundskriv fra Utdanningsdirektoratet som skulle presisere hvordan vurderingen skal foregå, har bare bidratt til ytterligere forvirring, ifølge Vinje. Kroppsøvingslærerne er usikre på om innsats likevel skal telle med i vurderingen, og på hvilken måte de skal ta hensyn til elevens forutsetninger, sa Vinje til avisen.

Forvirring rundt tolkning av vurderingsforskriften kan også være en årsak til at kroppsøvingsfaget, ifølge fylkesmennene, er ett av fire fag som opplever flest klager på karakteren.

– Vi mener forskriften som sier at lærerne skal ta hensyn til elevenes forutsetninger i grunnskolen, men ikke i videregående opplæring, blir helt feil. Arbeidsgruppa foreslår å fjerne forskriften og erstatte den med at innsats skal telle ved vurdering. Alle elever har krav på tilpasset opplæring, sier Lyngstad.

– Også i arbeidsgruppa har vi hatt våre diskusjoner. Men siden arbeidsgruppa er sammensatt av fagpersoner som representerer hele utdanningsløpet fra grunnskole til høyere utdanning og med et stort nettverk, mener jeg vi har klart å fange opp signalene fra grasrota på en god måte. Ingen har forsøkt å presse fram sine personlige synspunkter. Det har ført til at vi stiller oss samlet bak alle endringsforslagene, understreker Lyngstad.

Privatisteksamen ingen kjøkkenvei

– Noe er galt når elever kan lese seg til bedre karakter i kroppsøving, sier Ingrid Nelvik fra arbeidsgruppa. Hun advarer mot å tro at privatisteksamen er en snarvei til god karakter.

– Når vi gjennomgår privatistenes eksamenskarakterer, ser vi at de slett ikke gjør det så bra, sier hun.

Kravet til skriftlig dokumentasjon i vurderingen er en av årsakene til økt bruk av ulike fysiske tester som grunnlag for å sette karakter. Testene gjør det

Bjørn Arve Bonå, nytilsatt generalsekretær i LFF.

FOTO: MARIANNE RUUD

begrepet

Elever ved Kirkeparken videregående skole i Moss legger opp sine egne treningsmål i samarbeid med kroppsøvlingslærerne.

Ragnhild Lied, nestleder i Utdanningsforbundet.
FOTO MARIANNE RUUD

enklere å håndtere vurderingen i store elevgrupper innenfor en kort tidsramme.

– En kroppsøvlingslærer kan få ansvar for 300 elever. Selv har jeg nærmere 250. Når alle skal ha hjelp til å lage egne treningsopplegg, få faglige råd underveis, samt at grad av måloppnåelse skal dokumenteres skriftlig, sier det seg selv at kroppsøvlingslærere har fått en nesten umulig oppgave, sier Lene Flagestad engasjert.

Får støtte fra Landslaget fysisk fostring i skolen

Arbeidsgruppas rapport var ett av hovedtemaene da Landslaget fysisk fostring i skolen (LFF) arrangerte landsmøte i Molde 16.–18. september i år. Nelvik og Flagestad innledet.

– Vi var veldig spente på rapporten fra arbeidsgruppa, fordi vi vet at det ofte er faglig uenighet blant kroppsøvlingslærerne om faget. Men de forslagene til endringer som arbeidsgruppa nå kommer med, støtter vi fullt ut, sier Bjørn Arve Bønå, nytilsatt generalsekretær i LFF. Han var med på debatten om rapporten på landsmøtet.

– Jeg vil gjerne få berømme arbeidsgruppa for en så omfattende gjennomgang på så kort tid, sier generalsekretæren, som har mastergrad i idrett fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet og har vært kroppsøvlingslærer i både Oslo og Brønnøysund.

Bønå støtter både ny privatistordning, forslaget til ny målsetting for faget og nye formuleringer i kompetansemålene i læreplanene. Det samme gjør landsmøtet.

– Det er på høy tid at noe gjøres med kroppsøvlingsfaget når vi ser hvilke utslag blant annet privatistordningen har fått. Arbeidsgruppas rapport foreslår de riktige grepene, mener avtroppende leder Jorunn Nyhus Braute. På landsmøtet gikk hun av etter ti år i vervet. Arbeidsgruppa får også full støtte av nyvalgt leder Bjørn Eidsvåg, kroppsøvlingslærer ved Nord-Østerdal videregående skole på Tynset i Hedmark.

– Et godt utgangspunkt

– Hvis myndighetenes mål er å få flere unge til å bli varig fysisk aktive, er forslagene fra arbeidsgruppa et godt utgangspunkt, sier Ragnhild Lied.

Hun har 18 år bak seg som kroppsøvlingslærer og er nå nestleder i Utdanningsforbundets sentralstyre. 23. september deltok Lied på en samling med Utdanningsforbundets tillitsvalgte innen kroppsøvlingsfaget for å diskutere arbeidsgruppas forslag.

– Det økte kravet til skriftlig dokumentasjon som lærerne blir pålagt å utarbeide som grunnlag for å sette karakter, har ført til mer bruk av standardiserte tester. Kompetansemålene i kunnskapsløftet krever ikke at lærerne gjennomfører slike fysiske tester. Kompetansemålene er mer generelle, slik som dette: «Etter videregående trinn 3 skal elevene praktisere og begrunne trening som er relevant for å fremme god helse», siterer Lied og fortsetter med flere punkter for å understreke poenget.

– Det står ikke noe sted at kroppsøvlingslærerne skal benytte seg av et voldsomt testbatteri for å evaluere elevenes ferdigheter. I den siste tiden har det kommet fram at elever testes i en rekke friidrettsmål som stille lengde, høyde og løping uten å ha trent på dette på forhånd. Da er det ikke så rart at både elever og foreldre reagerer, sier hun.

Samtidig har Lied stor forståelse for kroppsøvlingslærernes dilemma når de skal evaluere mange elever på kort tid. Det Lied ønsker seg, er kompetente og faglig trygge lærere og færre elever per lærer.

– Hvis karakterer bare skal basere seg på fysiske tester som viser hvor langt eller hvor høyt du hop-

per, eller hvor fort du løper, kan like gjerne matematikklæreren teste elevene.

– Når noen forteller meg at de synes det er rettferdig at elever testes i høyde, lengde og løping, pleier jeg å spørre: Vet du hvilket treningsråd du skal gi for at eleven skal gjøre det bedre neste gang? For det er hva kroppsøvlingsfaget handler om. Du skal få den enkelte elev til å forbedre seg.

– Når en skihopper gjør et dårlig hopp, blir han gjerne spurt om hva som gikk galt. Svaret er ofte at det skal jeg drøfte med treneren min. På samme måte bør utdanningsmyndighetene, skoleledere, elever, foreldre og andre begynne å verdsette og ha tillit til kroppsøvlingslærernes faglige skjønn. De må få tid nok til å veilede den enkelte elev både i individuelle øvelser og i lagidrett, mener Lied.

Dessuten synes hun at i de fysiske testene blandes mål for kroppsøvlingsfaget sammen med mål for idrettsprestasjoner. Da er det ikke rart at mange elever føler de ikke får opplæring etter læreplanen tilpasset sitt nivå, understreker Lied og legger til: – Det viktigste med faget er å gi alle elever utfordringer som gjør at de opplever mestring og glede.

Les mer

www.lff.no/
www.udir.no/Upload/larerplaner/forsok/Kroppsoving_i_skolen_rapport_060611.pdf?epslanguage=no

«Man lykkønsker ikke en lærer fordi han lærer andre at to og to er fire. Man lykkønsker ham muligens fordi han har valgt en så vakker livsgjerning.»

Albert Camus (1913–60), fransk forfatter, filosof og journalist

Kurs

Nye høstkurs på Hjerleid

På Hjerleid skole- og håndverkssenter, Senter for bygdekultur på Dovre, holdes i høst fra oktober kurs i treskjæring, lafting, taktekking med skifer med mer. Helgekurs arrangeres i rosemaling, vindusrestaurering, knivsmiing og verktøysliping, og i november kransbinding til jul. For mer informasjon, se www.hjerleid.no

Smikurs. FOTO ANITA KILLI

Laftekurs. FOTO PRIVAT

Astronomi

Asteroidar oppkalla etter norske skular

Frå no av svirrar tre asteroidar rundt i solsystemet som ber namna Erfjord, Heddal og Åretta, oppkalla etter skular i høvesvis Rogaland, Telemark og Oppland. Dei tre skulane delte førsteplassen i konkurransen som vart skipa til av Astronomiåret 2009, der skular over heile landet konkurrerte i å utmerke seg mest i formidling av astronomi. Dei tre vinnarskulane vart vurderte som like gode av juryen, som søkte den Internasjonale astronomiske unionen om løyve til å kalle opp tre nye asteroidar i staden for ein. No er klarsignalet gjeve, og Erfjord, Heddal og Åretta er heretter offisielle namn på desse tre asteroidane, som vil stå i astronomane sine katalogar til evig tid. Det er registrert fleire titusen asteroidar i solsystemet, og dei fleste går i bane rundt sola mellom planetane Mars og Jupiter. Diameteren varierer fra nokre meter til 940 kilometer.

Tre asteroidar er blitt oppkalla etter norske skular. Dette samansette biletet syner asteroiden 951 Gaspra, fotografert av romfartøyet Galileo i 1991.

FOTO NASA/JPL/USGS

Verdensmesterskap i yrkesfag

5.-8. oktober konkurrerer over 1000 ungdommer om å bli verdens beste i ulike yrkesfag under World Skills, som arrangeres i London. Det konkurreres i yrkesfag fra gullsmed og frisør til sveis, grafisk design, anleggsgartner, automatisering og billakkering. Norge har 21 deltakere, som kommer fra Mandal, Kristiansand, Eigersund, Oslo, Tønsberg, Kongsberg, Askvoll i Sogn, Oppegård, Slemmestad, Mysen, Stavanger, Trondheim, Bodø, Stord, Vik i Sogn og Øvre Årdal, Toten, Halden og Fredrikstad.

Sitat fra skolehverdagen

2. trinn besøker Rådhuset og beundrer et vikingsverd i en monter:

Lærer: - Dette er ikke originalen, det er en kopi.
Elev (snur seg mot kopimaskinen ved siden av): - Hvordan i all verden fikk de plass til det digre sverdet i den lille kopimaskinen?

Innsendt av Nina Warloe, Vestfold

Dikt

Blåbærlyngen rødmer

Oktober søndag mild,
skogen er så still.
Blåbærlyngen rødmer,
i eftasol fra vest,
mangt er kledd
til fest.

Snart vil farger blekne,
ingen maur å se.
I horisonten
ligger alt
den første sne.

Steinar Bråten

FOTO STEINAR BRÅTEN

Sør-Afrika

Dystre sjølv mordstal
I løpet av første halvår tok 96 skuleelevar livet av seg i provinsen Eastern Cape i Sør-Afrika. Provinsen, som ligg langs sørkysten av landet, har 6,5 millionar innbyggjarar. Fattigdom, mange tilfelle av hiv og aids, vald i heimen og mobbing vert trekt fram som dei viktigaste forklaringane. Elevane i Eastern Cape har blant dei lågaste skuleprestasjonane i landet, og ifølgje psykologen Sikhumbuzo Mfusi bidreg dette sterkt til kjensla av vonløse og stress blant mange barn og unge. På grunn av budsjettoverskriding bestemte utdanningsstyresmaktene i provinsen seg for å avslutte engasjementa til 6000 lærarar utan fast tilsetjing, til trass for at innsatsen deira var svært viktig, skriv den sørafrikanske avisa Business Live.

Tyskland

Dopapirtrøbbel
Ved ein grunnskole i Wittenberg i Tyskland må nå elevane ha med dopapir heimanfrå. Er det naud, kan lærarane unntaksvis dele ut dopapir. Tiltaket kjem etter at elevane i årevis har stoppa doane tette med papir, seier rektor Gabriele Köhler til avisa Frankfurter Rundschau. Frå fleire andre stader blir det også meldt om at elevane vandaliserer doane med papir. I Hannover heng nå boksane med papir utafor toalettbåsane. Departementet med ansvar for skole er ikkje glad for tiltaka, og meiner elevar, lærarar og foreldre heller burde diskutere problemet. Skolane svarer at det er gjort, men utan resultat.

● Israel

Lærarar får dekkja psykologisk hjelp

Om kort tid skal israelske lærarar få dekkja meirparten av utgiftene til konsultasjonar hos psykolog eller psykiater. Opplysningsdepartementet tek rekninga.

Lærarar skal berre betale 70 shekel, medan ein 50 minutt konsultasjon kostar mellom 300 og 700, ifølgje avisa Ha'aretz.

Ifølgje departementet er føremålet med ordninga at lærarar skal kjenne at dei har ein stad å vende seg til om dei får problem. Problema treng likevel ikkje å ha tilknytning til jobben, men kan og til dømes ha samband med familietilhøve.

Statistikk syner at 19 prosent av lærarane som oppsøkte psykologisk hjelp, gjorde det på grunn av

arbeidsrelaterte problem, medan ein tredel svarte at det var private årsaker. To prosent oppgav at det var på grunn av den spente tryggleikssituasjonen i landet.

ALT PÅ ETT KORT

NYHET!
DRIVSTOFFRABATT
50 øre
fra første liter

Esso MasterCard er mer enn gode rabatter på drivstoff. Det er også et fullverdig kredittkort uten årsavgift, som sparer deg for penger.

Les mer om alle fordelene på nettsiden vår.

essomastercard.no
Drivstoffrabatt og mye, mye mer

▶ Send en SMS med **UTDANNINGSFORBUNDET** og e-postadressen din til **2290** så sender vi deg søknadsskjema.

Tilbudet gjelder medlemmer av Utdanningsforbundet / Drivstoffrabatt er øre/liter på pumpepris drivstoff inkl. moms / Effektiv rente ved en kreditttrøkke på kr 50.000 er fra 25,34 % til 26,62%

● Eva Nohr

Hvem
Lærer ved Kjerringøy skole
i Nordland

Aktuell
Leder for Pals-teamet

Ville bedre læringsmiljøet:

Bruker belønning og oppmuntring

Lærerne ved Kjerringøy skole i Nordland belønner positiv atferd og er tydelige når det gjelder hva de venter seg av elevene. Lærer Eva Nohr mener det gir elevene bedre læringsmiljø. Nå er skolen nominert til pris for arbeidet med å inkludere elevene.

TEKST OG FOTO Birgit Røe Mathisen

● Pals

Kjerringøy skole jobber systematisk med fokus på positiv atferd, blant annet gjennom Pals-programmet (Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling i skolen). 170 skoler i hele landet har tatt i bruk Pals.

– Skal jeg holde deg i handa?

Isak Stefansen rekker ut ei hjelpende hånd til Marja Søderbom Søfting etter at hun nesten snublet over ei grein. Det er glatt og vått i skogbunnen etter en kraftig regnskur over Kjerringøy utenfor Bodø denne høstmorgenen. Men nå har det sluttet å regne, og elevene ved småtrinet trasker opp mot en haug i skogen. Her har elevene i tredje og fjerde klasse laget en natursti for de minste. Lærer Eva Nohr leder an inn i skogen.

Belønning og rollespill

Kjerringøy skole er opptatt av å «ta» elevene i å gjøre noe positivt. Da vanker det belønning og oppmuntring.

– Vi jobber mye med sosial trening. Vi lager rollespill over tenkte situasjoner, for eksempel på bussen og i klasserommet, og prøver ut riktig og gal måte å oppføre seg på. Etterpå diskuterer vi det som skjedde, forteller Eva Nohr.

Nå er skolen nominert til Dronning Sonjas skolepris, som hvert år går til en skole som har utmerket seg ved å praktisere likeverd og inkludering.

– Etter at Bondeviks mobbemanifest kom, laget vi et motto for skolen som lød «Vær venn – ikke mobb». Men vi synes ikke vi fikk det godt nok til, og slet med å inkludere alle, sier hun.

Så ble skolen med i programmet Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling i skolen (Pals) i regi av Atferdsentret for seks år siden. Nå jobber de både med miljørettede tiltak for hele skolen, og med individuelle tiltak for enkeltelever med atferdsproblemer.

Stjerner og kort

Ute i skogen er de minste snart oppe på toppen. Inne i skolen avrunder mellomtrinnet siste arbeidsøkt før lunsj.

– Da kan dere pakke sammen og gå ned for å spise, sier læreren.

Flere av elevene viser stolt fram Bra-kort de har fått i løpet av dagen, med ordene ansvar, omsorg og respekt trykt på. Kristofer Bye Pedersen fikk det fordi han jobbet godt i matematikktimen, og Roy Andre Johansen fordi han gikk fint i gangen. Når elevene gjør noe bra, vanker det nemlig Bra-kort og stjerner. Etter at klassen har samlet opp flere slike, får de en belønning. Det kan være en kosetime, eller se en film. Elevene selv er med å bestemme. Og de liker ordningen.

– Vi hjelper hverandre. Det betyr for eksempel at hvis noen har slått seg i skolegården, går vi bort og spør om de trenger hjelp eller sier fra til en lærer, forteller Julie Eide.

I korridoren møter vi Stine Lise Olsen, skolens eneste 10.-klassing.

– Du vet at lærerne passer på og ser hva som skjer uansett. Det gjør det lettere å gå på skolen, mener hun.

– Bedre arbeidsdag

Eva Nohr føler seg tryggere i lærerrollen enn før. Hun mener også undervisningen er blitt mer effektiv.

– Jeg har mange ganger opplevd å være usikker og frustrert og lurt på hvordan jeg skulle håndtere situasjoner, for eksempel når elevene fortalte om mobbing i friminuttet. Nå har jeg et verktøy jeg kan bruke, og jeg vet at jeg ikke er alene. Som kolleger er vi blitt flinkere til å støtte hverandre og veilede hverandre i undervisningen, sier hun. Hun er også leder for skolens Pals-team.

Nohr mener undervisningen er blitt mer effektiv.

– Vi mister lite tid til å få ro i klassen og kommer fortere i gang. Og elevene er mer mottakelige for læring når det sosiale er trygt.

– Er skolen blitt fri for mobbing?

– Vi har ikke klart å fjerne mobbingen helt. Men vi har redusert den.

Naturstien består av flere hindre, og det skal både krypes under, balanseres oppå og ventes på tur. Linnea Johansen Alvestad (foran) kommer seg gjennom hindret, mens Thea Lovise Strand venter på tur. Bak står Åshild Johansen Alvestad, Adrian Leander H. Strand og til høyre Magnus Lyngmo.

– Dere belønner elevene kollektivt når de gjør noe bra. Vanker det også kollektive sanksjoner?

– Nei, det gjør det ikke. Vi legger vekt på det positive, og klassen får kun positiv belønning.

– Mange mener Pals-metoden legger vekt på et menneskesyn der enkelteleven ikke anerkjennes og respekteres. Hva synes du?

– Det er jeg ikke enig i. I så fall har de skolene oppfattet det feil eller praktisert det feil. Vi er opptatt av at de voksne skal se og anerkjenne den enkelte eleven, sier Nohr.

Liten skole i lite samfunn

Kjerringøy skole er en 1.-10.-skole med om lag 30 elever. Skolen har mange elever som er fosterbarn. Noen bor i beredskapshjem og er elever ved skolen kort tid.

– En del elever har egne opplegg og spesiell oppfølging. Ei viktig oppgave for oss er at de blir likeverdige og inkludert i miljøet, samtidig som de får øvd sin sosiale kompetanse, sier rektor Øyvind Mathisen til Utdanning. Han mener at det å være en liten skole med nære relasjoner til lokalsamfunnet er en fordel. Eva Nohr mener også det er lettere å se alle elevene ved en liten skole. Samtidig har det sine ulemper å være få.

– Det er færre å spille på. Ikke alle elevene får seg bestevenner, sier hun.

Ute blant høstgult løv er de minste elevene klare for natursti. Den handler om å forsere forskjellige hindre, i form av stubber og greiner. Det skal både krypes under og balanseres oppå. Da er det godt med en hjelpende hånd. De eldste forklarer for de minste:

– Nå skal vi balansere på denne trestammen. Da kan du holde handa di på skuldra mi, så går jeg på siden og støtter deg.

Magnus Lyngmo balanserer på en stubbe, og da er det godt å kunne støtte seg på en trygg skulder hos Linnea Johansen Alvestad. Kjerringøy skole utenfor Bodø jobber mye med sosial trening, og natursti er ypperlig til det formålet.

Sjansen for at en mann på 35 år blir arbeidsufør de neste 30 år

er 70 ganger så stor som sjansen for at huset hans brenner.

"Alle" husker å forsikre bolig, bil eller hytte. Men har du tenkt på deg selv - din fremtidige arbeidsinntekt? Klarer du å beholde levestandarden din hvis du blir arbeidsufør?

Vet du om dine forsikringer og din gjeldssituasjon stemmer overens?

Les mer om Utdanningsforbundets forsikringer på www.udf.no

«Elevene er mer motakelige for læring når det sosiale er trygt.»

Eva Nohr, lærer

Chile

Titusener kjemper fo

– Vi krever en gratis utdanning av god kvalitet, sier Camila Medina (21), som studerer journalistikk ved La universidad de Chile. Dette er hennes tiende demonstrasjon siden mai.

TEKST OG FOTO Lisbet Jære

– **Selv universitetene** i Chile som kalles offentlige, mottar bare 10 prosent støtte fra staten. Resten betaler vi studentene, sier Medina og lager gåseøyne med fingrene i luften når hun sier «offentlig».

Hovedgaten i Chiles hovedstad Santiago begynner å fylles. Budskapet på demonstrasjonsplakaten er: «Piñera, vi har rett til offentlig utdanning – gratis», «Utdanning – ikke til salg», «En utdanning styrt av markedskreftene er en skam».

Ikke siden demokratiet ble gjeninnført i 1990 har det vært en så stor mobilisering, ifølge Norwegian Latin America Research Network (NorLAR-Net). I etterkant meldte studentorganisasjonen La Confederación de Estudiantes de Chile (Confech) at rundt 100.000 studenter og lærere møtte fram. Myndighetenes tall var 60.000, mens den spanske avisen El País skrev 150.000.

Demonstrasjoner i fire måneder

Opprøret begynte i mai med okkupasjon av et universitet i Santiago etter at høyrekoalisjonen Alianza med president Sebastián Piñera i spissen foreslo å åpne opp for en enda mer markedsstyrt utdanning og gi mer støtte til private universiteter. President Piñera er Chiles fjerde rikeste mann og blant de 500 rikeste i verden, ifølge magasinet Forbes.

Siden har opprøret spredt seg til hele landet og omfatter ikke bare høyere utdanning, men også grunn- og videregående opplæring. Det har vært

utallige demonstrasjoner og en todagers generalstreik i august der en seksten år gammel student ble drept av politiet.

Studentorganisasjonene har kuttet dialogen med regjeringen fordi de mener at å gi litt mer penger til stipender og kutte ned på lånerenta ikke holder, ifølge Confech. De krever en forandring som rører ved de chilenske grunnvollene, der det meste er overlatt til markedet.

– En minstelønn er 182.000 chilenske pesos (rundt 2050 norske kroner) i måneden, mens jeg må betale 250.000 chilenske pesos i skolepenger månedlig for å gå på det som på papiret er et offentlig universitet. Det er absurd, sier student og demonstrant Camila Medina.

Låner seg til fant

– Prioritet nummer én har vært utdanning for mine to døtre. Det har jeg jobbet for hele livet, sier Silvia Pozo. Hun har funnet seg en utkikkspost der demonstrasjonen starter, og ser følelsesladet på menneskemengden som marsjerer, de fleste studenter.

– Ikke kino, ikke teater, ingen reiser – det har bare dreid seg om å sikre mine døtres skolegang. Og sånn kan det ikke fortsette her i Chile, sier hun.

Det er hun ikke den eneste om å mene. Ifølge en undersøkelse Centro de Estudios Públicos gjorde i august, mener 75 prosent av befolkningen at studentene gjør en stor innsats for å finne løsninger

Camila Medina (24) har deltatt i ti demonstrasjoner de siste månedene og mener det chilenske utdanningssystemet må forandres totalt.

Chiles president Sebastián Piñera er ikke populær blant studentene. En av demonstrantene dekker seg med en maske som viser presidentens ansikt, og bærer en plakat hvor det står: «Til salg - chilensk utdanning». Piñera er Chiles fjerde rikeste mann.

«En minstelønn er 182.000 chilenske pesos i måneden. Jeg må betale 250.000 chilenske pesos i skolepenger månedlig for å gå på det som på papiret er et offentlig universitet.»

Camila Medina, student

gratis utdanning

«Chile har den dyreste utdanningen i verden når det gjelder relasjonen inntekt–kostnader.»

Sergio Grez, historieprofessor

på konflikten, mens kun 27 prosent mener regjeringen gjør det samme. Det er høyt for et land med konservative verdier. Ifølge samme undersøkelse mener 73,9 prosent at universitetsutdanningen må være gratis.

Nå studerer Pozos døtre ved universitetet, har tatt opp lån i private banker og deler skjebne med svært mange. Men da de gikk på videregående skole, måtte Pozo grave dypt i lommeboka. Sekretæren tjente på den tiden 200.000 chilenske pesos i måneden, mens hun måtte ut med 140.000 i skolepenger til døtrene.

– De offentlige skolene er så dårlige at døtrene mine ikke ville klart opptakseksamen for å komme inn på universitetet. Derfor valgte vi å betale skolepenger. Det er et slags mirakel at vi klarte det, sier Silvia Pozo og folder hendene.

Skolepenger minst 70 prosent av én lærerlønn

Studentene protesterer ikke bare mot manglende offentlige bevilgninger, men også mot at utdanning i Chile ikke ses som en verdi i seg selv, men som en privat investering som skal gi avkastning. Ikke minst gjør de opprør mot et system som skaper og reproducerer ulikheter i et klassedelt samfunn.

Ifølge NorLARNet utgjør skolepengene for å gå på en anerkjent privatskole 70–80 prosent av det en lærer tjener i den offentlige skolen. På listen over de 100 beste skolene finnes kun fem offentlige.

– Unge blir gjeldsslaver for å få utdanning

Blant demonstrantene befinner historieprofessor Sergio Grez seg. Han er en kjent skikkelse og en stor inspirator for studentorganisasjonene i Chile. Han er urolig for hvordan konflikten kan utarte, men har opplevd atskillig verre ting. I 1975 satt han i fengsel som politisk fange under Pinochet, i 1976 dro han i eksil til Frankrike hvor han ble i 14 år til demokratiet ble gjeninnført i Chile i 1990.

Mens utenlandske selskaper nyter godt av skattefritak, blir de chilenske studentene som ikke har foreldre som kan betale utdanningen, gjeldsslaver, ifølge ham.

– Chile har den dyreste utdanningen i verden når det gjelder relasjonen inntekt–kostnader, sier Grez.

– Massiv vekst av private skoler

Universitetscampusen der han holder til, er forandret til en spøkelsesby: Her og der sitter studen-

ter og leser, noen slår på trommer og over seg på slagord. En gruppe studenter har samlet seg i en stor sirkel for å diskutere hvorvidt de skal fullføre de siste eksamenene fra mai før streiken begynte. Gjør de ikke det, står de i fare for å miste to semestrene.

– Pinochet innførte sju moderniseringsplaner hvorav én gjaldt utdanning. På papiret sto det at målet var «frihet» til å velge, men i virkeligheten var det et ortodoks neoliberalt system som førte til massiv vekst av private utdanningsinstitusjoner der penger var det eneste kriteriet for å starte skole. Det ødela kvaliteten på utdanningen og førte til økte forskjeller, sier Grez.

Både Sergio Grez og Camila Medina gir uttrykk for at studentopptøyene begynner å tære på krefte etter så mange måneder.

Ifølge studentorganisasjonen Confech håper regjeringen at studentene skal gå lei, og det trues med at studentene ikke vil få flere lån.

Noen går lenger enn å demonstrere. Utenfor La universidad de Chile står det flere telt, her sultestreiker noen elever fra videregående skole. To ambulanser kommer kjørende i full fart; den ene av elevene har besvimt av utmattelse.

Sergio Grez, professor i historie ved Universitetet i Santiago, støtter studentopprøret. I 1975, under Augusto Pinochets regime, ble han fengslet som politisk fange. I 1976–1990 levde han i eksil i Frankrike.

Elever fra videregående skole sultestreiker utenfor universitetet. Karla Fernandez besvimer til slutt av utmattelse og hentes med ambulanse.

– Håper studentene prioriterer eksamen

Utover en senking av lånerenta og flere stipend har regjeringen vært forsiktig med å gå ut i media med konkrete forslag om hva den kan tilby studentene.

– **Studentenes oppgave** er å være dristige, min oppgave er å være realistisk. Jeg prøver å balansere dialogen ved å vise både fleksibilitet og autoritet, sier utdanningsminister Felipe Bulnes til avisen La Tercera.

Han sier også han håper studentene vil ta til fornuften, og at det som står øverst på agendaen akkurat nå, er at så mange som mulig blir ferdige med eksamenene fra forrige semester som ble avlyst på grunn av protestene i mai og juni. Regjeringen har satt 7. oktober som absolutt siste dag for fullføring av eksamener fra første semester.

Danning

Fryktar einsidig kunnskap

Kunnskapsdepartementet må sikre at danning får ein tydelegare plass i læreplanane for grunnopplæringa, meiner ei arbeidsgruppe i Universitets- og høgskolerådet.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Kunnskapsinnlæring må ikkje bli så instrumentell at dannelsenaspektet blir borte, åtvarar gruppa. Ho er sett ned av rådet sitt utdanningsutval. Gruppa rår departementet til å gå kritisk gjennom omgrepa som blir nytta i læreplanverket Kunnskapsløftet frå 2006 og i det arbeidet med andre læreplanar som er i gong.

– Danning som omgrep er heilt borte i Kunnskapsløftet. Dermed kan kunnskap oppfattast som ein svært einsidig instrumentell kvalitet. Slik står denne læreplanen i sterk kontrast til Læreplanen frå 1997, seier Olgunn Ransedokken, leiar for Universitets- og Høgskolerådet sitt utdanningsutval, til Utdanning.

– *I dag skal all undervisning kontrollertast med testar. Kan ein teste danning?*

– Nei. Men vi kan gjere oss medvitne om kva vi driv med, vi som underviser barn, ungdom og vaksne. Ut ifrå det kan vi leggje føringar på kva vi vil elevar og studentar skal sitje att med når dei er ferdige med utdanninga.

– *Kva er danning, ut over å halde vinglaset i stetten?*

– Det er å løfte seg sjølv ut av skjortesnippet og sjå seg som medlem av ein større fellesskap. Det er å vere kritisk reflektert, slik at ein ut frå det kan vere til nytte i samfunnsdebatten og med det vere med å gjere ein skilnad. Eit døme kan vere å stille spørsmål om kvifor det er akkurat dette ein kunnskapstest skal teste og ikkje noko anna. Kvifor har læraren eller skolen valt akkurat denne kunnskapen?

– *Er det ein motsetnad mellom testing og danning?*

– Det treng ikkje vere det. Men om danning ikkje blir integrert i kunnskapane kan det framstå som motpolar, seier ho og konstaterer at omgrepet basiskompetanse som ein del av danning dukka opp i læreplanssamanheng første gongen i 1995, i rammeplanen for barnehagane. Etter det har dannelsenaspektet fått ein stadig mindre plass i læreplanverka. I staden er merksemda retta meir einsidig mot kunnskapane.

– Danning er uløyeleg knytt til alle fag. Sjølv er eg realist, og å vere nyfiken og undrande over fenomen i naturen kan vere døme på kva danning er i dei faga.

– Vi har mange dyktige lærarar som klarer dette heilt flott, og som rettleier ungar, elevar og studentar fram til kunnskap og danning utan at det står fram som motsetnader, held Olgunn Ransedokken fram.

– Likevel ber vi nå departementet om draghjelp, slik at vi ikkje risikerer at omgrep med einsidig instrumentell vekt på kunnskap aleine skal få forme den grunnutdanninga som skal førebu til høgare utdanning, seier ho.

Å vere nyfiken og undrande over fenomen i naturen kan vere døme på kva danning er i realfaga, ifølgje Olgunn Ransedokken, leiar for Universitets- og Høgskolerådet sitt utdanningsutval.

ARKIVFOTO: INGEBJØRG JENSEN

– For mykje vekt på fakta

Kva er eigentleg kunnskap? spør Per Nistad i en kommentar til artikkelen ovanfor, «Fryktar einsidig kunnskap», på utdanningsnytt.no 22. september.

– **Eg deler** langt på veg denne frykta, men eg veit ikkje om vi skal skulde Kunnskapsløftet aleine for praksisen i skulen. Ser vi på dei verba som kjem etter «Skal kunne» i kompetansemåla, er det svært mange verb som uttrykkjer langt meir enn instrumentell kunnskap. Det er ikkje plass her til å ramse dei opp, men blar ein litt i kompetansemåla for faga, finn vi mange målformuleringar som vi kan kalle dannelsingsmål, skriv han og held fram: – Det som kanskje har skjedd, er at når skulane har drive med den såkalla «nedbry-

tinga av kompetansemål» til enklare delmål som er lette å vurdere, har fokuset på faktakunnskap vorte altfor dominerande. Dersom vi i større grad brukar Blooms taksonomi som eit hjelpemiddel i vurderingsarbeidet, vil ein leggje vekt på heile breidda av kompetansemål som vi finn i læreplanen. «Blooms taksonomi gjenspeiler det man i PISAs leseundersøkelse regner som de tre mest sentrale aspektene å kunne beherske i framtidens samfunn: hente ut informasjon, tolke og trekke slutninger og reflektere over form og innhold og vurdere teksten kritisk» (henta frå «Helhetlig skoleutvikling. Læringsstrategier og utviklingsverktøy ved Tom Rune Fløgstad og Grete Helle, 2007»).

Astrid Søgner

– Jeg er ikke omstridt

I løpet av sine elleve år som direktør for Oslo-skolen har Astrid Søgner satt i gang så mange tiltak, prøver og rapporteringer at mange mener det halve kunne være nok. Men omstridt? Nei, den omtalen kjenner hun seg overhodet ikke igjen i!

TEKST Lena Opseth | lo@utdanningsnytt.no

FOTO Tom-Egil Jensen

Astrid Søgner ser overrasket ut da Utdanning innledningsvis spør hvordan det er å være Norges mest omstridte skolebyråkrat.

– Engasjert, ja. Ambisøs, ja. Men omstridt? Nei, tvert imot, skolefolk kommer alle steder fra for å lære av hva vi lykkes med i Oslo-skolen, avviser hun mildt.

Vi sitter rett overfor hverandre i 10. etasje i Oslo-skolens administrasjonsbygg på Helsefy.

Kaffe og vann er servert. Møterommet er lyst og lekkert med formidabel utsikt over Oslo og fjorden. Møblene går i rødt og sort.

– Jeg er opptatt av design, sier Søgner forklarende.

Det er allerede notert: Utdanningsdirektøren stiler i stilig, sort antrekk med matchende smykker og sko.

Det er ikke uten beven at innledningsspørsmålet er stilt. En rekke kilder har omtalt skoledirektøren som detaljstyrende, kontrollerende, lite villig til å endre standpunkt, ja kort sagt: omstridt. En stram dame, en sterk dame, en flink dame. Man tuller ikke med Søgner.

Intervjuet dreies midlertidig over på vennligere grunn.

– Jo, jeg er fra Gaular i Sunnfjord, opplyser hun. Og, nærmest selvfølgelig, hun er storesøster i en

søskenflokk på tre, alle med akademisk utdannelse. Hun flyttet hjemmefra allerede som 14-åring for å begynne på realskolen og deretter Firda landsgymnas på Sandane i Nordfjord. Foreldrene, som ikke var akademikere, var opptatt av at barna skulle få utdanning.

– For 14 dager siden var jeg på jubileumsfest på Firda. Der ble vi minnet om at vi demonstrerte for lørdagsskole. Vi sa nei til statlig nivåsenking! Snakk om gåverik ungdom frå landsbygda, ler Søgner, som har beholdt vestlandsdialekten.

Fra gymnaset bar det til Oslo og Blindern.

– Jeg elsket å studere, smiler Søgner. Studietida var ei god tid. Hun har hele fire mellomfag samt hovedfag i norsk.

– *Og så var du feminist og skrev hovedoppgave om Amalie Skram?*

– Ja, jeg var opptatt av å se om de kvinnelige forfatterne møtte en annen litterær offentlighet enn sine mannlige kolleger.

– *Og det gjorde de?*

– Ja, det var ikke lett å bryte gjennom lydturen av mannlig dominans, forklarer Søgner, som tilføyer at hun selv fikk problemer med den mannlige dominansen i valget av hovedoppgave. Kvinnediskriminering kunne ikke være noe å skrive om, mente veilederen.

● Astrid Søgner

Yrke

Direktør for Utdannings-etaten i Oslo

Bakgrunn

Lektor i videregående skole 1983–87, pedagogisk konsulent og assisterende skoledirektør i Akershus fylkeskommune. Statssekretær i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i 1995–97. Direktør i Utdannings-etaten fra 2000.

Ledet Kvalitetsutvalget 2002–04 (Søgner-utvalget) som la grunnlaget for reformen Kunnskapsløftet.

«Jeg ønsker at lærere og rektorer skal gripe ordet og delta i den skolefaglige debatten. Det er synd hvis noen opplever det annerledes.»

Astrid Søgner

Ei venninne i Astrid Søgners venninnegjeng fra studietida, «lektorinnene», har sladdet litt om hennes fortid. Samtlige var feministiske og skrev sine hovedoppgaver ut fra et feministisk perspektiv. De møtes fortsatt regelmessig og har de siste par årene vært opptatt av å feire hverandres 60-årsdager på kulturturer til Roma, Stockholm, Bratislava og festspillene i Bergen. Nå er de spente på hvor Søgner vil ta dem med.

– Astrid er en flott venninne. Hun er morsom med mye selvironi. Og så har hun en myk side; hun er utrolig omsorgsfull. Når hun beskyldes for å overkjøre rektorer og tillitsvalgte, bunner det i hennes unike omsorg og interesse for Oslo-skolen. Elevene er i hennes fokus!

– *Tror du fortsatt på kjærligheten?*

Det er en smule vrient å kaste fram et slikt spørsmål til en svartkledd, ambisiøs utdanningsdirektør, riktignok litt mindre fryktingngytende etter at hun kvittet seg med sin oppsiktsvekkende sveis med panneluggen kløyvd på midten i én lang og én kort lengde.

Astrid Søgner er skilt og barnløs.

– La meg si det slik: Jeg tror på mye, jeg, ler Søgner.

Etter Blindern var Søgner lærer ved Lillestrøm videregående skole i Akershus i seks år. Det likte hun godt.

– Det er den beste lederutdanningen jeg har hatt. Jeg likte å lede elevene til læring og skape resultater. Jeg var en ambisiøs lærer, og mine elever var godt forberedt og «trent» til eksamen, smiler Søgner.

Så fikk hun permisjon for å jobbe som pedagogisk veileder hos fylkesskolesjefen. Hun tenkte hele tiden at hun skulle gå tilbake til lærerjobben, men fikk i stedet stilling som assisterende skoledirektør i Akershus.

Siden ble hun statssekretær i utdanningsdepartementet i Arbeiderparti-regjeringen i 1995–97.

– *Deretter ble du headhunted hit?*

– Ja, men det tok sin tid før jeg sa ja. Det var en utfordrende situasjon i skoleetaten i Oslo rundt 2000-årsskiftet. Den sentrale administrasjonen hadde egne avdelinger for grunnskole og videregående skole. Fagopplæringen var egen etat. For meg var det viktig å se hele utdanningsløpet i en sammenheng. Bystyret jobbet med en omorganisering av etaten som ble vedtatt året etter, og det gjorde det

mer attraktivt for meg å si ja.

Oslo-skolen har i dag ca. 83.000 elever og 12.000 ansatte. Utdanningsetaten er landets største kommunale etat med et bruttobudsjett på 10,2 milliarder kroner.

– *Og nå blir du her?*

– Du kan si jeg har valgt å bli til tross for andre muligheter.

– *Hva er du mest stolt over å ha fått til?*

Astrid Søgner tenker seg lenge om.

– Det er å vise til at elevene i Oslo-skolen både faglig og sosialt har hatt en positiv utvikling. Færre elever dropper ut av videregående skole. Medarbeiderundersøkelser og brukerundersøkelser viser også at elever og ansatte trives der de er. Det er viktige beskjeder til meg som øverste sjef, men aller viktigst for dem som står elevene nærmest. Den viktigste tilbakemeldingen lærerne får, er at elevene stadig mestrer bedre og hvorfor.

– Vi har lagt lista høyt i Oslo for hva vi vil oppnå med skolen. Vi når ikke alle mål, utfordringene står i kø hele veien, men utviklingen går i riktig retning, sier Søgner.

På oppfølgingsspørsmålet om hvordan det er for henne som sosialdemokrat å sette Høyre-byrådet vedtak ut i livet, svarer hun:

– Jeg er administrator og må forholde meg til det politiske regimet som til enhver tid regjerer. Noe annet hadde vært uprofesjonelt og ville gjort meg uskikket til jobben. Men jeg er glad for og tilfreds med at byrådet og bystyret har gitt meg stort handlingsrom og anledning til å jobbe langsiktig med de sakene jeg har signalisert er viktigere enn noe annet: En trygg skole, kompetente lærere, basisfag og grunnleggende ferdigheter, et godt læringsmiljø og gode skoleanlegg. Målsettingen for Oslo-skolen er å sikre sosial mobilitet: Klassebakgrunn eller etnisitet skal ikke være avgjørende. Dette er den største utfordringen i skolepolitikken.

– Vi må hele tiden skape utviklingsmuligheter for elevene gjennom å sikre dem grunnleggende ferdigheter i basisfagene og gi dem en trygg skolehverdag. Da er de i mindre grad avhengige av familiebakgrunn.

Søgner snakker seg varm, hun er på hjemmebane.

– *Hvor henter du impulser fra for å utvikle Oslo-skolen?*

– Oslo-skolen er ikke et eksperiment som styres av impulser! Utviklingen skjer i samarbeid med

skolene med utgangspunkt i dokumentasjon og kunnskap. Selvsagt lærer vi av andre både innenlands og utenlands. Hvor har vi utfordringer, og hva gjør vi bra? Det er min måte å tenke på.

– *Men noen lærere og rektorer melder at altfor mye tid går med til prøver, rapporteringer og øving til prøver. Selv om de er glade for å ha en solid fagetat, synes de det styres for mye. De er uenige i retningen skolen tar.*

– Det er viktig å få tak i det som ikke fungerer godt nok. Da jeg ledet Søgner-utvalget, kom det fram at Norge manglet utdanningsstatistikk. Det ble ikke gitt systematiske tilbakemeldinger verken til skoleledere, lærere eller til myndighetene, samtidig som det viste seg at norsk skole ikke klarte seg så godt. Det var på denne bakgrunn at utvalget foreslo nasjonale prøver for å kartlegge grunnleggende ferdigheter, ikke minst for at lærerne skulle få bedre grunnlag for å målrette undervisningen.

– Ingen skal ha flere prøver enn nødvendig, men vi må ha en systematisk tilbakemelding på hvordan undervisningen virker. I Oslo har vi noen få prøver flere enn i landet for øvrig, blant annet i naturfag, fordi vi vet lite om hvordan undervisningen i faget virker.

Å telle prøver uten å vurdere behovet er en ufaglig avsporing.

– **Jeg ansører** rektorene til å analysere elevresultatene sammen med lærerne og tenke kritisk gjennom hvorfor de lykkes godt, eventuelt ikke lykkes, med arbeidet. Jeg vil at lærere skal være kunnskapsarbeidere og forske i sitt eget arbeid. Det handler om et kontinuerlig forbedringsarbeid.

– Det er ikke slik at helheten i skolen blir oversett. Jeg ser læreplanens generelle del som et verdidokument som setter standarden for elevenes læringsmiljø. Når vi i Elevundersøkelsen kartlegger hvordan elevene opplever læringsmiljøet på skolen, og de rapporterer tilbake om økt motivasjon og mestring, tolker jeg det dit at skolen er god til å ivareta den generelle delen av læreplanen der det blant annet heter at skolen skal gi elevene «mot på livet og lyst til å gå løs på det».

Søgner er ivrig, gestikulerer.

Et spørsmål rundt problemstillingen Magnus Engen Marsdal tar opp i boka «Kunnskapsløffen» må fram:

– *Er det riktig av lærerne å bruke tid på å øve foran*

Astrid Sognen i ulike faser av livet, fra venstre: Fersk student i 1973 og 22 år. Fortsatt student som 25-åring. Statssekretær i 1995 og 44 år.

FOTO PRIVAT

prøvene? Noen hevder det går på bekostning av annen undervisning.

– Selvsagt skal skolen trene elevene i å bli gode lesere, gode til å regne og skrive! Hvis en elev ikke har lært de grunnleggende ferdighetene godt nok, har skolen sviktet sitt hovedoppdrag. Når det hevdet at øving til prøver går ut over andre fag, bør man merke seg at læreplanen sier at det skal undervises i de grunnleggende ferdighetene i alle fag. Lesing, skriving og regning skal være gjennomgående. Evaluering av Kunnskapsløftet viser at det er et stykke fram før dette blir en realitet i skolen. Dette bør både nasjonale myndigheter ta tak i og støtte lærerne som gjør jobben.

– Eksamenresultatene i Oslo, som jo er selve fasiten, viser ikke bedring av resultatene.

– Hvis du mener grunnskoleeksamen, så er resultatene stort sett stabile over tid. Oslo-elevene presterer i toppen sammen med Sogn og Fjordane og Akershus. Bare det å holde stand er en særdeles bra utvikling i Oslo med alle de utfordringene vi har i vår elevgruppe.

– Er det lov å tenke slik om prøvene som noen lærere gjør?

– I Oslo realiseres reformen Kunnskapsløftet muligens mer detaljert og nøyere enn i andre kommuner. Men de gode resultatene vi har oppnådd, vekker nysgjerrighet. Mange kommer for å lære av oss, sier Sognen og tar med i farta andre eksempler på suksesser skolefolk valfarter til Oslo for å se:

Tiltaket med 3-årig rektorskole (master) i samarbeid med Handelshøyskolen BI som 124 allerede har fullført og 76 er i gang med, sommerskole som etter hvert er blitt svært populær og der 11.000 elever deltar, Teach First der ferdig utdannede realfagsmastere ansettes på Oslo-skoler i to år for å undervise i realfag med løfte om jobbintervju i Statoil etterpå, forsterket lærerutdanning for nyutdannede lærere og omfattende etter- og videreutdanning for lærere.

Sognen er stolt over tiltakene, peker på hefter hun har tatt med, som omtaler både de hun har nevnt, og flere til.

– Det er den målrettede pedagogiske innsatsen som er vårt varemerke, sier hun.

– En del mener at Oslo-skolen er preget av at rektorer og lærere er redde for å uttale seg kritisk. Hvordan opplever du det?

– En av skolens viktigste verdier er demokrati.

Selv med over 12.000 ansatte i Oslo-skolen er det god plass til ulike meninger. Jeg ønsker at lærere og rektorer skal gripe ordet og delta i den skolefaglige debatten. Det er synd hvis noen opplever det annerledes, og det bør de ta opp med sin nærmeste leder. Jeg samtaler med organisasjonene om disse spørsmålene.

– Er det noe i det ryktene sier at gode resultater ved en skole belønnes med lønnsplag til rektorene?

Her er det at Sognen finner fram papir og kulepenn. Ved hjelp av rammer og figurer skisserer hun opp hvordan lønnsforhandlingene i Oslo foregår: Organisasjonene er med, dem har hun et godt samarbeid med. Lønn fastsettes så visst ikke vilkårlig, framholder hun.

– Individuelle lønnsstillegg til lærere og rektorer i Oslo-skolen er resultat av forhandlinger med organisasjonene basert på vedtatte og kjente kriterier.

– Hvordan forklarer du gjennomtrekken blant rektorene?

– Det store generasjonsskiftet av rektorer som vi opplever nå, så vi komme allerede for mange år siden, og det vil fortsette. Derfor satte vi i gang rektorskolen (master) fra 2004 for å rekruttere ledere. Det er også slik at et rektorskifte ved en skole genererer rektorskifte andre steder, slik blir tallet på «nye» rektorer høyt. Dessuten: Jeg ser det som et godt tegn at våre skoleledere blir i Oslo-skolen.

– Hvilke bøker har du på nattbordet?

Sognen må motvillig innrømme at til lektorinnen i norsk å være ligger det for tida ikke mye skjønnlitteratur på nattbordet. Det går mest i aviser og rapporter.

– Ja, også interiørblader, da.

Sognens humor vil vi gjerne vite litt mer om.

– Det fortelles at du har selvironi og gjerne forteller om dine tabber. Kan du ta en for Utdanning?

Sognen ler.

– Siste gang var i forrige uke da jeg holdt foredrag for det jeg trodde var kandidater, mentorer og rektorer på Teach First-skoler, og spesielt henvendte meg til kandidatene. Etter ti minutter og etter mye gestikulering og vifting fra assisterende skoledirektør og andre i salen, kom det fram at kandidatene ikke var der!

– En annen gang gikk jeg i feil 50-års lag, og satt lenge ved bordet før det gikk opp for meg at det var et annet sted jeg skulle være. Det hele handler om at jeg er distré. Jeg har så mye i hodet på en gang. Jeg tenker på mye samtidig.

Astrid Sognen troner på taket i Utdanningsetatens etat i Oslo og er sjefen for landets største kommunale etat med 12.000 ansatte.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Spørsmålet jeg gjerne ville blitt stilt

– Hvordan opplevde du dette intervjuet og det å bli møtt med så mange påstander og myter?

– Jeg håper jeg har klart å dempe noen av mytene og få fram hva som er min drivkraft. Jeg er et samfunnsengasjert menneske. I min posisjon har jeg anledning til å realisere verdier jeg tror på, og mulighet til å bety en positiv forskjell. Skolen er en viktig innsatsfaktor for likeverdighet og rettfærdig fordeling. Jeg gjør mitt beste for at skolen skal virke slik. Det er elevene som bærer kostnadene hvis vi ikke lykkes.

For 25 år siden
Gullhår for retten

Gullhår står for retten i Tennessee, og sammen med henne i tiltaleboksen i Greenville Federal Court finner vi Trollmannen fra Oz, de tre små griser og rundt 20 barnebøker. Alle er anklaget for å ha krenket fundamentale kristne trossetninger, for å forkynne pasifismen, humanisme og det okkulte, og verst av alt - utviklingslæren. Feilen med Gullhår er at hun aldri ble straffet for å ta seg ulovlig inn i huset til de tre bjørnene, ja, ikke en gang for å ødelegge inventaret eller stjele havregrynsgrøt. (...) Retts-saken som pågår, blir tatt dødsens alvorlig, og utfallet vil kunne få dramatiske følger for det amerikanske statsskolesystemet.

Skoleforum nr. 18/1986

For 50 år siden
Radio i lommen

Ved en skole i Milano la man merke til at stadig flere elever møtte opp med høreapparater. De ble overlatt til skolelegen, som fant ut at høreapparatene sto i forbindelse med lommeradioer. Det var først og fremst jazzmusikk elevene hørte på i timene.

Norsk Skuleblad
nr. 38/1961

Petit

Olav Norheim

Orda er attende

● Olav Norheim
skribent

Det var dei dagane orda fekk uventa meining og kraft. No er orda på veg attende, slik dei ein gong var. Magien går over etter ei tid.

Det skjedde brått og fælt. Orda hjelpte oss då. Dei fortalde oss korleis det var. Ingenting kan nokon gong bli som det var. Ikkje på lenge. Ikkje på nokre dagar. Ikkje på mange år.

– Bruk dei fæle orda om det fæle som hende, seier dei som kjenner orda best. Kloke ord for dei som møter elevlar i ei tung tid. Kall det ikkje hending, det som hende, seier dei. Sei det som det er: Terrorist og masse-mordar. Avretting og mord. Skot og død. Farlege ord. Men då kan dei andre orda og bilda bli mindre farlege.

Tida går. Orda står. Språket er på veg attende, tilbake til oss.

Brått hadde orda innhald. Dei fekk styrke og kraft. Men no kjem språket tilbake. Nesten slik det ein gong var. Enno bør ingen av oss vera bombesikre. Død og blod er tilbake i toppidretten. Skotpremie kan vente. Tragedie og katastrofe er tilbake i avisa. For det finst store og små katastrofar. Same ordet kan ha mykje og mindre meining.

Statsministeren, han som er sett til å leie landet, han tok taumane og telefonen. Han tok ordet. Orda voks og mannen voks.

Ord om sorg og sinne, liv og død, sjokk og skade, vonløyse og fortviling, rettferd og fred, kjærleik og hat, songar og blomar, verdiar og demokrati, til ungdommen.

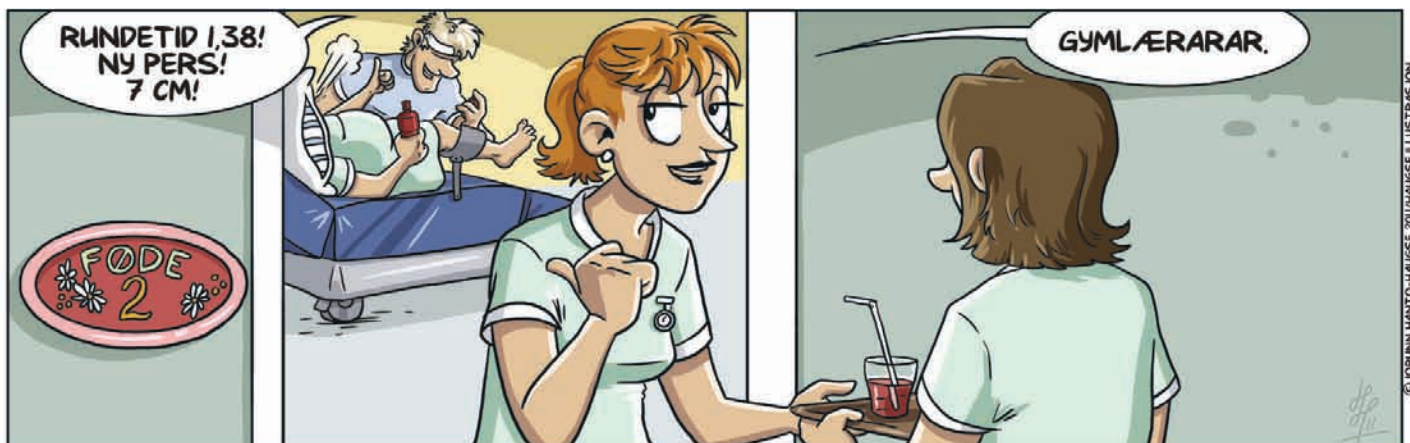
Det var dei dagane alt var meningslaust. Det var då orda fekk meining.

«Det var dei dagane alt var meningslaust. Det var då orda fekk meining.»

Det gjekk ein månad. Det går to. Magien ebbar ut. Orda greidde språktesten. Dei magiske orda fekk si prøvetid, dei hadde sin verknad og si kraft. Dei same gamle orda kjem no smygande attende, opphøgde då dei trongst, no klare til haustens kvardagsbruk, nesten slik dei var før. Dei mistar si magiske meining, og godt er det. Gode ord for det. No veit vi at orda kjem til oss att om det skulle gå så gale at vi verkeleg får bruk for dei, verkelege og fulle av meining og kraft.

Orda blir ståande. Orda er på veg attende til oss. For vi treng orda med oss på vegen.

PERSONALROMMET
av Jorunn Hanto-Haugse

Kaldt, vått og gyllent

Onsdag 7. juni i år, en klar, vakker sommerdag, skapte noen tause øyekast gylne øyeblikk for Stig Hermo.

TEKST KIRSTEN ROPEID | kr@utdanningsnytt.no

FOTO PRIVAT

● Stig Hermo

Hvem

Stig Hermo (35)
Pedagogisk leder i
Momarka barnehage,
Levanger i Nord-Trøndelag. Kontaktperson for
nettverket «Menn i barnehage» i Nord-Trøndelag.

Godt å tenke på:

Sommerturen da han forlot det planlagte opplegget og lot ungene bestemme aktiviteten.

– Det var under den årlige fjellturen for skolestarterne, forteller Stig Hermo.

De skulle gå opp til et fjellvann. Der var det lagt til rette for kanopadling, fiskefeller og bålmat.

Ungene bemerket raskt at det var en varm dag. Og vel oppe ved vannet kom den naturlige ideen: Vi bader!

– Jeg og medarbeiderne mine så på hverandre. Uten å si noe overveide vi, og vi kom raskt til samme konklusjon: Ja, forteller Stig Hermo.

Vannet var iskaldt, ungene hylte og skreik mens de hoppa og sprang og storkoste seg.

– Vi satt der og kjente på ansvarsfølelsen. Så klarte ikke min medarbeider Rikard å holde igjen mer. Dermed var han i vannet, han med. Da måtte jeg følge. Jeg hoppa bomba uti, og ble belønna med et iskaldt sjokk og ungenes store beundring. Det var kaldt, det var deilig, det var gøy og det var hyggelig.

Kanopadlinga blei sabotert, fiskefellene fun-

gerte ikke, men ungene forlangte etter hvert svømmeundervisning.

– *Tenkte dere ikke at bading kan være farlig?*

– Det var vel det som lå i den tause konfereringa, og konklusjonen var at barna kunne bade trygt sammen med oss. Det sterkeste med hele opplevelsen var i grunnen denne tause samtalen vi hadde, og den ordløse sikkerheten om at vi skulle kunne gjøre dette til en trygg opplevelse for ungene. Det var utrolig flott å se hvilken glede ungene hadde, og å erkjenne hvor mye lærdom og mestring den gleden inneholdt. Kaldt og varmt, deilig og utfordrende, for bare å nevne noe. Ungene fikk sterke opplevelser og viktig opplæring under trygge forhold, sier Hermo, og legger til:

– Det er ikke mange slike muligheter i et barnehageliv. For mange barn er det ikke mange slike muligheter ellers heller. Derfor gjelder det å hoppe i det når sjansen er der, sier Stig Hermo.

Bøker

● **Aktuell bok** ANMELDT AV Odd Asbjørn Mediås

Den danske folkeskolen gjennom de siste 60 år

Peter Ussing har med denne boka gitt et svært viktig bidrag til skolehistorien.

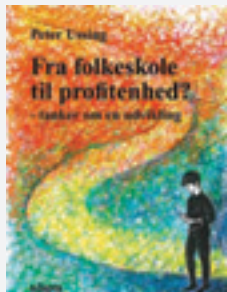
Den danske skolemannen, tidligere skoleinspektør og skoledirektør, og skolehistoriker Peter Ussing har skrevet en skolehistorie som inneholder den danske folkeskolens historie gjennom de siste 60 år. Det er den perioden han sjøl var aktiv som skolemann og forfatter.

Året 2010 vil bli stående som et år med mange problemer i dansk skole, blant annet var PISA-resultatene dårlige. Lærernes innflytelse hadde stadig blitt mindre. Skolepolitikere hadde ikke lyktes i å skape forståelse for at det var nødvendig med forandringer av det faglige i skolen, samtidig som politikerne ikke forstod at utdanningskulturen måtte styrkes. Forfatteren beskriver den danske skolestrukturen, som i tidsrommet 1975 til 1993 ble endret dit hen at segregeringen i dansk skole forsvant.

Forfatteren trekker fram to ord fra den pedagogiske debatten i de siste tiårene: kvalitet og faglighet. Men skolens største problem vil kanskje være at retorikken omkring det faglige overskygger en høyst nødvendig dialog om undervisningskulturen og faglighetens innhold, herunder vektleggingen av de enkelte fag. Boka inneholder en interessant beskrivelse av læreplankning, skolefag og vitenskapsfag, undervisningsdifferensiering og undervisningsteknologi.

I boka beskrives det paradigmeskiftet som 1970-årenes vensterradikalisme medførte, og som preget tiåret. Forfatteren framhever her den norske utdanningsforskeren Torunn Lauvdals beskrivelse av dette paradigmeskiftet gjennom tre hovedretninger med begrepene omveltning, modifisering og protest.

Ussing går inn på utviklingen av folkeskolens formålsparagraf fra formålsformuleringen i 1937 til formen i 1975-loven. Her inngår omtale av blant

Peter Ussing:
Fra folkeskole til profitenhed?
– tanker om en utvikling
77 sider
Adapta forlag, Aalborg

Boka «Fra folkeskole til profitenhed» tar opp de viktigste utviklingstrekkene i dansk skole de siste 60 årene.

FOTO: PIA HANSEN/SCANPIX DANMARK

annet elevenes og foreldrenes medbestemmelse. Bestemmelsene om foreldrenes innpass i skolen er i Danmark svært forskjellige fra de tilsvarende i Norge.

Elevenes trivsel i skolen kom inn som tema i den danske skoleloven av 1975 – trivsel skulle øke produktiviteten.

Noen mente mangel på motivering og engasjement fra elevenes side skyldtes at skolen har slept på det verdinøytrale velferdssamfunnets etterlatenskaper. Skolen kunne i det pluralistiske samfunnet ikke være verdinøytral.

Ussing beskriver 1980-årenes høyredreining med avbyråkratisering og desentralisering som motsatte tendenser, som på den ene side skyldes en stram økonomisk styring av kommunene, og på den andre side en utvidet brukerstyring.

Den politikken Bertel Haarders førte som undervisningsminister (1982–1993), blir grundig beskrevet. Forfatteren gir så en kyndig beskrivelse av folkeskolens utvikling fra 1975-loven til skole-

loven av 1993, et tidsrom som viser en bevegelse mot et mer autoritetspreget samfunn.

Forfatteren beskriver en skole som i det 21. århundret er tuftet på markedets vilkår, og han forteller om verdidebatten og evalueringskulturen vi har fått i det nye århundret. Fra begynnelsen av 2000-tallet ble hensynet til markedet stadig mer framtrædende. Kunnskapsskolen ble tydeligere, dels gjennom en sterkere statlig styring av skolens innhold, dels gjennom en stadig utvikling av evalueringen. Gjennom en streng statsstyring av kommunenes økonomi var det kommunale sjølstyre kommet under press, og den lokale innflytelse på skolen var blitt mer illusorisk.

Peter Ussing har gjennom denne boken gitt skolehistorien et meget betydningsfullt bidrag. Ved å beskrive en periode da han sjøl har vært yrkesaktiv, og som han dessuten gjennom sin solide skolehistoriske kompetanse har de beste forutsetninger for å omtale, er dette blitt en utviklingshistorie av ypperste kvalitet.

Barneklassiker i nytgave

Den hemmelige hagen
Av Francis Hodgson Burnett
Oversettelse: Hege Mehren
Ill.: Inga Moore
280 sider
Omnipax

«Den hemmelige hagen» av engelske Frances H. Burnett ble først utgitt i serieform i 1910, og den kom samlet i bokform året etter. Den er kommet på norsk i flere forkortede versjoner, men nå foreligger en komplett norsk versjon med alle de flotte tegningene av engelske Inga Moore. Hun har fortalt at hun leste teksten igjen og igjen før hun våget seg på illustrasjonsoppgaven. Boka har gitt opphav til flere filmversjoner, første gang i 1919. Den har også vært utgangspunkt for TV-programmer og teaterforestillinger.

Boka handler om det

lille Mary opplever etter at foreldrene dør, og hennes steforeldre ikke har tid til henne. Det ryktes om en avstengt hage, men ingen vet hvor nøkkelen til den overgrodde hagedøra kan være. En rødstrupe viser Mary gjemmetstedet for nøkkelen. Vi får ta del i hennes opplevelser inne

i hagen – et tapt paradiser kjærlighet og lykke råder – assosiasjonene går til Edens hage. Boka er rik på bibelske symboler og mytiske assosiasjoner. Ei vakker bok!

OMTALT AV
William Gunnesdal

Hvordan ble det periodiske system til?

Eureka!
Av Sam Kean
456 sider
VERSAL FORLAG

Alle som skal lære kjemi, kommer ikke utenom å bli dus med stoffenes perodesystem. Dette tabellverket er til uvurderlig hjelp når en skal forklare hvorfor noen kjemiske bindinger er mulige og andre umulige. I skolen lærer vi at det var Dimitrij Mendelejev som fant på å plassere grunnstoffene i dette systemet. Leser vi Sam Kean's bok, som i norsk oversettelse har fått tittelen «Eureka!», skjønner vi at Mendelejev bare tok det første, spede skritt til å plassere grunnstoffene i en slik tabell.

I boka får leserne historien om hvordan rute for rute i perodesystemet er blitt fylt. Og noen

beretninger er rene thrillere. Underveis møter vi navnene til både kjente og mer ukjente kjemikere. Vår nabo i øst, Sverige, spiller en sentral rolle i å gi innhold til de fjorten plassene der vi finner lantanoidene (atomnr. 57-63 samt 89-95). Hele sju av disse grunnstoffene ble første gang påvist i ei gruve i Ytterby utenfor Stockholm. Slik blir leseren med på oppdagelsen av alle de grunnstoffer vi kjenner. Og det fins sikkert noen som vi ennå ikke har påvist! For kjemilærere og elever som liker faglig plusslesning, er denne boka ei gullgruve.

OMTALT AV
William Gunnesdal

Om priser og lønn gjennom tidene

Vad kostade det?
Av Lars O. Lagerqvist
192 sider
Historiska Media

I dagliglivet kommer det ofte klager over hvor dyre mange ting er. Nostalgisk refereres det til den gang en liter melk kostet en brøkdal av hva den gjør i dag. Det vi da glømmer å ha i bakhodet, er hvor mye tid vi måtte være i lønnet arbeid for å skaffe oss denne «billige» literen. Det er slike tema som belyses i den svenske boka «Vad kostade det?», med undertittel «Priser och löner från medeltid till våra

dagar». Den er skrevet av ekspert i numismatikk, Lars O. Lagerqvist. Et eksempel fra vårt naboland viser hvor lett det er å miste perspektivet. I 1770 ble et dagsverk lønnet med 22 øre, og et kilo smør kostet 23 øre. I 2008 var daglønna for en industriarbeider 1057 svenske kroner (før skatt) mens

for et kilo smør måtte man betale 48 kroner.

Boka har informasjon om tidligere tiders myntenheter og om prisene på viktige forbruksvarer i en lang rekke år helt fra 1170 til 2010. Tidligere gikk en stor del av handelen på markedet. Eksempelvis var det i Sverige i året 1836 godt over fire hundre markeder rundt om i landet. Ellers inneholder boka mye som historielæreren kan krydre undervisningen med, og historieinteresserte ellers finner informasjon som man sjelden finner andre steder.

OMTALT AV
William Gunnesdal

«DE 6 VIKTIGE UKENE»

– et tilbud til elever på 8.–10. trinn og videregående skole

Nytt, spennende omvisningstilbud formidler historien om eidsvollsmennene og Grunnloven på en levende måte i en ny og moderne rikssal i publikumssenteret Wergelands Hus.

Nye kortfilm om «Christian Frederik – Norges konge» inngår i det pedagogiske opplegget. Filmen handler om Christian Frederik fra han 17. mai 1814 blir valgt til konge og fram til han 19. mai tar imot tronen og holder sin trontale.

«Demokratiet trenger deg» er et formidlingstilbud med kortfilmen «Ditt valg», og samtaler om demokratiet i Auditoriet. For begge tilbudene: kr 30,- pr elev

Alle våre skoletilbud er lagt opp ut fra alderstrinn og læreplanverk for Kunnskapsløftet.

For bestilling og informasjon ring booking på tlf 63 92 22 10

«Bedre enn originalen! Gir en mer levende 1814-historie»
Anne Løvås, leder formidlingsseksjonen Eidsvoll 1814, om den Nye rikssalen.

Eidsvoll 1814, Carsten Ankers vei, 2074 Eidsvoll Verk, tlf: 63 92 22 10, www.eidsvoll1814.no

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Helga Kufaaas Tellefsen og Geir Martinussen, fakultet for lærerutdanning ved Høgskolen i Oslo og Akershus

Viktig bidrag om vurdering

Vurdering for læring i skolen
Roar Engh
188 sider
Høyskoleforlaget

Vurdering er et viktig felt for alle som jobber skolerelatert, både lærere, lærerstudenter og lærerutdannere, men også foreldre og foresatte. Forfatter Roar Engh, dosent i pedagogikk ved Høgskolen i Vestfold, har delt boka «Vurdering for læring i skolen» i tre hoveddeler.

Den første delen gir et godt historisk innblikk i temaet. Viktige begrepsavklaringer kommer, vurderingsformer tas opp, og vi får innblikk i gjeldende forskrifter, som også problematiseres. Han avslutter denne delen med hva som skal til for å endre undervisningspraksis mot vurdering for læring begrunnet i forskning.

I den andre delen gir forfatteren mange konkrete eksempler og råd, og han viser den nære sammenhengen det er mellom vurdering og undervisning, god elevvurdering og læringsutbytte samt vurdering og tilpasset opplæring. Dette har sammenheng med hvordan læreplanforståelse tolkes, og det vil utfordre læreren. Hun må opptre uavhengig av læreboka og bruke læreplanen som rettesnor for undervisninga. Det viktigste poenget er å se ulike kompetansemål i sammenheng. Utfordringen vil være å formulere oppgaver der man arbeider med flere kompetansemål samtidig.

I den siste delen gjør Engh et godt forsøk på kort å skissere veien videre. Den blir neppe enkel.

Boka er i stor grad forskningsbasert. Likevel er den lettleselig og fri for de «akademiske vendingene» man ofte kan finne i slik litteratur. Mange eksempler gis, med utgangspunkt i det vi kan kalle «dagligdagse situasjoner», for eksempel relateres problemer med god og rettferdig vurdering av elever til oppkjøring til sertifikat. Dette kan virke

Temaet vurdering i skolen blir grundig belyst i ei ny bok av Roar Engh.

ILL. FOTO: INGER STENVOLL

som en merkelig sammenlikning, men Enghs eksemplifiseringer er faktisk både gode og illustrerende. Det gis eksempler fra ulike vurderingsformer og fra flere fagområder.

Framstillingen er opplysende, sjelden bastant. Likevel skinner hans synspunkter klart gjennom, oftest relatert til solid forskning.

Er det kompetanse vi ønsker elevene skal utvikle? Hva er kompetanse? Lar den seg teste? Dette er blant de viktige spørsmålene Engh stiller og diskuterer i forbindelse med det å vurdere.

Og – som professor Stephen Dobson påpeker i forordet: «Engh understreker sterkt at det ikke er nødvendig å videreutvikle dagens vurderingspraksis. Det må snarere innføres en helt ny form for vurdering, en type som vektlegger vurdering for læring.»

Engh takker klart nei til et uheldig testregime som over tid har utviklet seg, også i Norge. «En gris blir ikke feitere av å bli veid ofte», siterer han (side 144).

Boka ble skrevet lenge før Magnus Marsdals «Kunnskapsbløffen» kom ut. Likevel er han flere

steder direkte inne i diskusjonen i kjølvannet av denne.

Også læringsteorier tas konkret opp i boka. For eksempel begrunner han godt hvorfor han mener Lev Vygotsky er sentral, men han yter også Jean Piaget rettferdighet.

Engh er glad i a-endinger. Akkurat her kunne han nok ha vært enda mer konsekvent. Men dette er ikke vesentlig. Heller ikke at vi savner litt flittig bruk av komma. Generelt er det for øvrig få trykkfeil i boka.

Denne boka bør få mange lesere. De som kan mye om temaet, vil nok uansett lese den – med stor interesse. For dem som ikke er spesielt godt inne i vurdering, gir den et meget godt utgangspunkt for å bli kjent med temaet – og vil ganske sikkert stimulere til lesing av de relativt mange vurderingsorienterte bøkene som etter hvert foreligger. Engh har selv medvirket i flere av disse, og det går klart fram at dette er et felt han kan mye om.

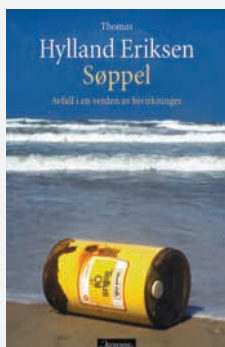
Anbefales!

ILL. FOTO: 5XC

Aktuell bok ANMELDT AV Finn Stenstad

Søppel – hva gjør vi med det?

Søppel.
Avfall i en verden av bivirkninger.

Av Thomas Hylland Eriksen
222 sider
Aschehoug

Den som har levd noen år, vet hvordan holdningene til avfall og søppel har endret seg. To skarpe påbud til skoleelever på tidlig 1950-tall: Ikke kast blikkbokser i naturen. Dyr kan skjære seg til blods. Tomflasker må ikke knuses i skog og mark. Glasskår kan fungere som brennglass og forårsake skogbrann. Enkel og grei begrunnelse for avfallshåndtering. I dag skapes nye holdninger fordi avfallshåndteringen krever så mye mer enn før. Søppelberget vokser like raskt som velstandsutviklingen. Her til lands kastes det i dag ti ganger så mye som på 1960-tallet. Det som før kanskje kunne brukes i en eller annen sammenheng, vrakes eller gis til loppemarked, Fretex eller andre som ser nytten i det mange av oss ikke lenger vil ha. Og ikke minst påvirker det søppelmengden at det er billigere å kjøpe nytt enn å reparere noe gammelt. Hvem reparerer den ødelagte glidelåsen? Dette er bare noen få synspunkter på et samfunnsområde som har blitt stadig viktigere, både lokalt og globalt.

Den skriveføre og spennende professoren i sosialantropologi Thomas Hylland Eriksen retter søkelyset mot dette i sin ferske bok «Søppel. Avfall i en verden av bivirkninger». Lettlest uten å framstå som overflatisk er teksten hans, popularisert uten å miste dybde, når han beskriver søppelets historikk. Han kommer med tallrike eksempler som i tid spenner over hele mennes-

kets historie. Vi vet jo at søppeldyngenes og latrinenes innhold har vært viktige kunnskapskilder for arkeologene i deres kartlegging av menneskets historie. Like interessant er moderne søppelarkeologi som port inn mot vår egen livsform og livsstil. Her beriker Thomas Hylland Eriksen sin framstilling med en lang, lang rekke med eksempler som ikke bare kaster lys over vårt forhold til konsum, avfall og søppel, men også dypere sett, vår livsform i et hyperindustrialisert konsumsamfunn. Nettopp denne delen av boka er den mest perspektivrike og tankevekkende. Ikke minst fordi vi på så mange måter sitter i søppel- og avfallsklemma. Vår vestlige livsstil forutsetter stort konsum, raskt forbruk og et bruk-og-kast-liv. Et sentralt spørsmål er om vi vil oppleve en økonomisk tsunami som vil rive deler av velstandsfundamentet over ende dersom vi endrer vårt forhold til gjenbruk og søppel? Hylland Eriksen gir oss ideer, utfordringer og solid tankegodt. Han er ikke udelt begeistret for kildesortering, gjenbruk og moderne avfallshåndtering. At det letter folks dårlige samvittighet, er nok tilfelle, men løser det dypest sett avfallsproblemene og endrer det noe grunnleggende i vår livsstil? Thomas Hylland Eriksen stiller spørsmålene. Vi må selv vurdere hva vi vil svare.

Der naturen er barnas lekeplass

Ut og lek

Av Elisabeth M. Nilsen og
Dag Stenset
94 sider
Kom forlag

I Solsida barnehage på Hadeland er barna ute hele dagen, og «lekeapparatene» deres er de aktivitetsmulighetene som fins ute i nærområdet. I boka «Ut og lek» får vi gjennom flotte fotografier se barn ute i naturen enten i fri lek eller i mer organiserte aktiviteter – og her gjøres det ikke forskjell på gutter og jenter. Ja, jentene er ofte tøffere enn guttene i mange sammenhenger. De som driver barnehagen, mener at den store oppmerksomheten omkring målbar kunnskap og styrte aktiviteter virker forstyrrende på barn. I Solsida er det ikke snakk om fri barneoppdragelse, noe man kan fristes til å tro. Det settes store krav til barna hva gjelder sosial oppførsel, om det å ta hensyn til hverandre og til naturen. Psykologene mener at de gode opplevelsene barna har i et slikt miljø, er med på å forebygge problemer som ellers ville ha dukket opp senere i noen av barnas liv. I boka finner vi også en faglig artikkel av Elisabeth M. Nilsen og Dag Stenset – de som driver barnehagen. Forordet er av Eli Rygg og et etterord av Pål Hermansen, sistnevnte har tatt bildene i boka.

OMTALT AV

William Gunnesdal

Når elever og foreldre varsler

● **Hilde Larsen Damsgaard**
dosent ved Høgskolen i Telemark
FOTO PRIVAT

Det finnes en del eksempler på at arbeidstakere har fått problemer fordi de har sagt fra om bekymringsfulle og kritikkverdige forhold på egen arbeidsplass. Det skjer til tross for at vi har lovverk og retningslinjer som skal ivareta varslere.

Voksne varslere kan få problemer med å fortsette i jobben, de kan oppleve lukkede dører når de søker nye jobber, og de kan streve med seg selv etter langvarige anklager om illojalitet. Vanskelig er det også å stå overfor et fastspikret negativt bilde av seg selv, tegnet av dem som er i maktposisjon. Det er ofte et ulikt styrkeforhold mellom leder og ansatt. Dette kan gjøre det enda vanskeligere for den ansatte å fremme kritikk.

Varsling settes stadig på dagsordenen. Vi ønsker oss et samfunn der det skal være rom for å si fra om kritikkverdige forhold, og der avdekking av feil eller fortellinger om opplevelse av krenking ikke skal føre til at varsleren stemples og settes i en avmaktssposisjon. Tanken er at varsling må betraktes som et mulig utgangspunkt for forbedring. Vi vil ha åpenhet og erklærer at meningsutveksling og debatter er nødvendige, men når konflikter oppstår, kan det bli svært dyrt å være den som sier fra, tar til motmæle eller fremmer kritikk. Dette kan arbeidstakere innenfor ulike virksomheter, også i skolen, bekrefte.

Når voksne som varsler, kan oppleve det slik,

hvordan er det for elever som sier fra om kritikkverdige forhold i skolen? Hvordan møter skolen elever som forteller om opplevelse av lærere som krenker, mobber, som sanksjonerer urettferdig eller på annen måte oppfører seg slik at elevene føler seg gjort små? Hvilket forhold har skolen til kritikk, fremsatt av elever eller deres foreldre? Hvordan behandles de når de varsler?

Etter mange års erfaring med arbeid med og i norsk skole har jeg fått innblikk i ulike barns og unges fortellinger om å være elev. Mange forteller om den ene eller om de lærerne som utgjorde en positiv forskjell. Om lærere som med kunnskap og kløkt inspirerte dem og motiverte dem til innsats. Eller lærere som så at de hadde det vanskelig, og ikke primært så dem som vanskelige. Slike lærere er det heldigvis mange av i norsk skole. Men jeg har også møtt elever som forteller at de opplever å ikke bli tatt alvorlig når de tar opp noe de synes er problematisk, eller at de blir møtt med en form for motangrep hvis de kritiserer. Når de enten melder fra om noe de mener er kritikkverdig i skolesystemet, eller når de synes de blir dårlig behandlet, kan de føle seg gjort små og maktesløse. Retten til opplæring kan bli en tung plikt hvis skolehverdagen oppleves slik.

Lærere har makt. Den kan være positiv og forstås som de mulighetene man har til å bidra konstruktivt som lærer. Men det kan også være en negativ form for makt, i betydningen herredømmemakt. Eller sagt på en annen måte, det å ha tak på noen. Selvfølgelig er det slik at elever og foreldre kan være usaklige og lite konstruktive i sin væremåte. Det er heller ikke slik at den som kritiserer, uten videre har rett, eller at kritikken er berettiget. Lærere kan bli utsatt for urimelig kritikk og krenking fra både elever og foreldre, og som en konsekvens av dette selv oppleve en form for avmakt. Men det fritar ikke skolen for et kritisk blikk på hvordan læreres makt brukes, og hvordan skolen møter elever og foreldre som varsler om problematiske skoleforhold, som ber om begrunnelser for gjeldende praksis, eller sier fra om vanskelige opplevelser.

De historiene som jeg har blitt fortalt om de vanskelige møtene med skolen, har noen felles trekk. De er preget av en tendens til at lærere eller rektorer vender kritikken de selv mottar, mot den som kritiserer. Noen har erfart at det å henvende

seg for å ta opp noe som er problematisk, skaper nye og mye større problemer. De opplever at de som fremmer kritikken, blir «de vanskelige», at fellesskapet av lærere involveres og adopterer samme bilde, og at det å stille det som oppfattes som kritiske spørsmål, kan resultere i at man tildeles en klebrig og negativ merkelapp. Slike merkelapper kan ha en tendens til å sitte godt fast og følge eleven, foreldrene eller familien i lang tid. At kritiske innspill møtes med en form for motangrep eller stempling, står i klar kontrast til skolens erklæringer om åpenhet og ønsker om innspill, eller medvirkning og deltakelse som det også omtales som. Hvis skoler utvikler en kultur som tillater negative omtaler av elever og foreldre, øker faren for å plassere noen i en avmaktssituasjon. For hvor skal elever og foreldre gå med sine opplevelser av det som er problematisk, hvis lærerkollegiet i fellesskap har utviklet en slik kultur? Hvordan blir de møtt hvis de forteller hva de opplever? Hvem lytter til elever eller foreldre som i læreres bevissthet allerede er definert gjennom en stadig negativ omtale? Og hvordan skal det være mulig å bryte negative sirkler hvis skolen eller lærerne er med på å opprettholde dem eller til og med skape dem? Selv om det som her er beskrevet, heldigvis ikke gjelder elever eller foreldre flest, er det likevel et alvorlig problem at det skjer.

Et annet felles kjennetegn ved de vanskelige møtene med skolen er at det kan oppstå en kamp om virkelighetsoppfatninger, der skolens forståelse betraktes som mer gyldig enn elevens eller foreldres. Hvis man anerkjenner at virkeligheten kan oppleves ulikt, kan man ikke insistere på at elever eller foreldre som opplever noe som vanskelig eller kritikkverdig, tar feil. Det kan godt hende at situasjonen kan forstås på en annen måte, men det gir ikke læreren rett til å insistere på at han eller hun eier sannheten. Likevel forteller noen elever nettopp om at deres opplevelser avvises, og at kritikk møtes med forsvar eller motangrep. Å bli lyttet til og tatt alvorlig er avgjørende for elevens følelse av å bli møtt med respekt. Hvis lærere insisterer på at deres egen virkelighetsoppfatning er riktig og elevens gal, kan det være vanskelig å være elev. Det hjelper lite at man ikke intenderer å krenke hvis det man gjør, oppleves som krenkende. Dobbel krenkende blir det hvis man også avviser elevenes virkelighetsoppfatning.

Har du et innspill?

Et innspill er et poengtert, lengre leserinnlegg med lengde fra 2500 til 12500 anslag/tegn med mellomrom. Lengden inkluderer en kort tittel og ingress på til sammen maksimum 200 anslag. Inngressen skal fungere som en interessevekkende oppsummering av hovedpoenget. Litteraturliste må være inkludert i antallet tegn.

Legg ved et digitalt portrettfoto av deg selv, minimum 500 kB i oppløsning, og oppgi fotografnavn. Bilder fra nettsteder er som regel ikke høyoppløste nok til å trykkes på papir.

Køen av innspill til Utdanning er gjerne lang. Vil du raskere på trykk, forkort innspillet ditt til debattinnlegg, det vil si under 2500 anslag, og få plass på debattsidene.

At lærerens ord oppfattes som mest troverdig, er også noe som kjennetegner de vanskelige møtene med skolen. Der elev og lærer har snakket sammen uten noen andre til stede, kan ord fort stå mot ord når det skal refereres fra samtalen. En lærer som skulle forholde seg til en konflikt mellom en annen lærer og en elev, sa til meg at det var enklere for henne å stole på læreren enn på eleven når de hadde ulike oppfatninger av hva som hadde skjedd, og hva som var sagt. Hun er trolig ikke alene om en slik forståelse. Sett i lys av at relasjonen mellom lærer og elev er asymmetrisk, og at læreren har mer makt enn eleven, er det ikke vanskelig å se for seg at elever kan oppleve seg makteløse i konflikter som får et slikt preg. Det samme kan gjelde for foreldre. De kan også føle seg underlegne i møte med lærere som «vet best» og har den «riktige virkelighetsoppfatningen». Hvis denne tilnærmingen kombineres med at man snur kritikk mot skolen til å bli en leting etter feil og mangler hos eleven eller foreldrene, kan kritikken etter hvert forstumme. Men de kritikkverdige forholdene og væremåtene blir ikke borte av den grunn. Det blir heller ikke opplevelsen av krenking eller behovet for varsling.

For kort tid siden snakket jeg med to elever som nylig hadde avsluttet ungdomsskolen. De sa at de i alle fall hadde lært at det ikke lønner seg å si fra når man er uenig eller å stille spørsmål ved skolens praksis eller læreres måte å være på eller gjøre ting på. De mente de hadde flere eksempler på at elever som uttrykte uenighet, risikerte å gå ned i karakter i de fagene der de stilte kritiske spørsmål til undervisningen eller læreren, og at en konflikt med én lærer lett kunne føre til at elevene ble oppfattet som vanskelige, også av andre lærere.

Ei jente i barneskolen ville ikke at moren skulle si noe til læreren om det som jenta syntes var vanskelig. Ut fra tidligere erfaring regnet hun med at det ville føre til at læreren ble sur, og at det ville gå ut over henne. Også hun hadde lært at det lønte seg å tie. Disse elevene er kanskje ikke alene om å trekke en slik konklusjon. I så fall danner det grunnlag for å problematisere hvordan skolen ivaretar intensjonen om medvirkende og kritiske tenkende elever, og hvordan skolen oppmuntrer til elevdeltakelse, selvstendighet og engasjement. Et sentralt spørsmål i denne sammenheng er hvordan lærere møter elevene når de utfordrer dem og

hvordan de legger til rette for et tett og godt samarbeid mellom skole og hjem også når foreldre utfordrer skolens praksis.

Det er liten tvil om at det kan være vanskelig å møte og håndtere kritikk. Løsningen ligger imidlertid ikke i å avvise kritikken eller i å bringe kritikerne til taushet. Løsningen ligger heller ikke i å utvikle en kultur der man verner seg mot kritikk

ved å stemple dem som kritiserer. Hvis elever og foreldre slutter å varsle, kan det innebære at kritikkverdige forhold i skolen ikke avdekkes. Hvis de ut fra sine erfaringer konkluderer med at det lønner seg å tie, er det problematisk både for et demokratisk samfunn, for elever og foreldre og ikke minst for lærere og skolen som system.

«Noen har erfart at det å henvende seg for å ta opp noe som er problematisk, skaper nye og mye større problemer.»

Rimelige studieturer til spennende reisemål i hele Europa

Med studie- og gruppereise-spesialisten:

Noen av våre mest populære reisemål:

Storbritannia: London, York, Scarborough, Bath, Edinburgh, Stirling.

Tyskland: Berlin (med besøk i Sachsenhausen), Lübeck, Weissenhäuser Strand.

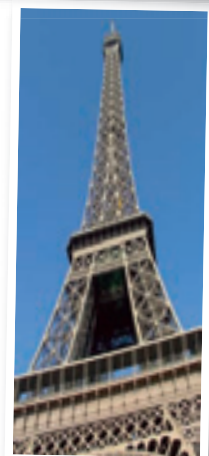
Frankrike: Paris, Normandie, Nice.

Polen: Krakow (med besøk i Auschwitz-Birkenau).

Spania: Barcelona, Madrid.

Italia: Milano, Roma.

Ved alle destinasjoner kan vi skreddersy et program med godt faglig innhold. Eurotravel har mer enn 20 års erfaring med studie- og gruppereiser.

Alle våre destinasjoner finnes på www.eurotravel-norge.no

Ta kontakt med oss for å få et uforpliktende pristilbud:

tlf. 22111250, 95222715, 22445366.

Mar-boc@online.no info@eurotravel.se

En ny og modernisert arbeidstvistlov

● **Hanne Bjurstrøm**
arbeidsminister
FOTO BERIT ROALD, SCANPIX

Regjeringen har foretatt en grundig gjennomgang av arbeidstvistloven og legger frem forslag om en ny og moderne lov.

Et viktig siktemål er å gjøre det lettere å finne fram i loven for uerfarne brukere. Dersom forslaget blir behandlet av Stortinget i høst, vil den nye loven tre i kraft fra årsskiftet. Regjeringen fremmet i statsråd 24. juni 2011 en lovproposisjon med forslag til en ny og modernisert arbeidstvistlov. Loven vil erstatte arbeidstvistloven av 1927. I tillegg til en teknisk og språklig modernisering av loven har prosessreglene for Arbeidsretten gjennomgått en grundig modernisering og oppdatering, både på grunnlag av den nye tvisteloven og på grunnlag av rettspraksis fra Arbeidsretten.

Arbeidstvistloven er en viktig lov for norsk arbeidsliv. Den gir regler om tariffavtalers form, innhold og rettsvirkninger, og den inneholder regler for løsning av både interesselvister og rettsvister, herunder bestemmelser om Arbeidsretten og meklingsinstitusjonen. Gjeldende arbeidstvistlov, som er fra 1927 og i hovedsak bygger på vår første arbeidstvistlov fra 1915, har vært en slitesterk lov. Loven har fungert bra, og det har ikke vært mange omfattende endringer i årenes løp. Der loven har vært taus, har partene løst dette ved å utfylle sine tariffavtaler. Det tidligere Arbeidsrettsrådet la i 1996 frem en innstilling om prinsipper for en ny arbeidstvistlov hvor omfattende materielle lovendringer ble drøftet. Etter lange og til dels opphetede diskusjoner ble det imidlertid besluttet ikke å videreføre forslagene. Det var også få materielle endringer det bredt partssammensatte Stabel-utvalget foreslo da det gjennomgikk loven i sin innstilling i 2001.

Likevel, den gamle loven bærer preg av at den snart er hundre år. Språket er gammelmodig, og titler og begreper er ikke kjønnsnøytrale. Gjennom de siste 40–50 år har dessuten arbeidslivet endret seg, ved at det er kommet til mange flere organisasjoner. Særlig nye og mer uerfarne brukere synes at det er vanskelig å finne frem i den gjeldende arbeidstvistloven, og at det er mange spørsmål loven ikke gir svar på.

Det er på denne bakgrunn foretatt en teknisk og språklig modernisering av loven. Et sentralt hensyn har vært å gjøre loven mer pedagogisk og oversiktlig og dermed lettere tilgjengelig. Dette er blant annet gjort gjennom en ny lovstruktur som bedre avspeiler prosessen med inngåelse og revisjon av tariffavtaler. Med et språk som er mer i tråd med dagens språkbruk vil loven bli lettere å forstå, og titler og begreper i loven er gjort kjønnsnøytrale. Vi får nå en riksmekler samt et korps av kretsmeklere og særskilt oppnevnte meklere. Den nye arbeidstvistloven blir også teknologinøytral, slik at elektroniske kommunikasjonsformer kan tas i bruk etter hvert som de tekniske forholdene ligger til rette for det. Loven er også forenklet, ved at bestemmelser i 1927-loven som ikke har noen praktisk betydning, er tatt ut. Dette gjelder for eksempel bestemmelsen om riksmeklerens adgang til å koble avstemninger over meklingsforslag.

Det er også gjort enkelte endringer som følge av avtale- og rettspraksis. I kapitlet om mekling er det blant annet tatt inn mer utdypende bestemmelser om plassoppgivelse, det vil si den oppsigelse av arbeidsforholdet som skjer ved arbeidskonflikt. Samtidig er det lagt stor vekt på å opprettholde partenes avtalefrihet.

Prosessreglene for Arbeidsretten i gjeldende arbeidstvistlov kopierte i noen grad bestemmelser i den gamle tvistemålsloven, som nå er erstattet av en ny tvistelov. Vi har gått igjennom den nye tvisteloven og sett på hvilke bestemmelser der som det er nødvendig eller ønskelig å ta inn i den nye arbeidstvistloven. Et viktig siktemål har vært å bidra til å effektivisere saksavviklingen for Arbeidsretten, og på dette grunnlag er det foretatt en tilpasning til enkelte av tvistelovens frist- og saksbehandlingsregler, og det er tatt inn nye regler om stansing og rettsforlik.

Videre er enkelte prosessbestemmelser endret slik at de er i samsvar med gjeldende rett slik den har utviklet seg gjennom Arbeidsrettens praksis. Dette gjelder blant annet bestemmelsene om partshjelp og sakskostnader.

Arbeidslivets parter er sentrale på dette rettsområdet, og hovedorganisasjonene har sammen med Arbeidsrettens leder og Riksmeklingsmannen deltatt i arbeidet gjennom en referansegruppe, og vi har hatt et godt samarbeid gjennom hele prosessen. Referansegruppen fikk seg forelagt lovutkast som deretter ble diskutert i møter, justert og deretter drøftet på ny i flere omganger. Et høringsforslag ble så sendt ut på bred høring, og det kom inn mange gode og konstruktive innspill til departementet. Også andre gode krefter, både dommere og professorer, har bidratt med innspill og korrekativer.

Dersom lovproposisjonen blir behandlet i Stortinget i høst, kan den nye loven tre i kraft fra 1. januar 2012. For meg har det vært viktig at den nye arbeidstvistloven er mer oversiktlig, lettfattelig og enklere å finne frem i. Dermed blir den lettere å bruke også for nye og kanskje uerfarne brukere. Jeg synes vi har fått til dette uten å trå i partenes bed, og uten at partenes avtalefrihet er svekket, og jeg håper at den nye loven blir like slitesterk som den gamle.

«I kapitlet om mekling er det blant annet tatt inn mer utdypende bestemmelser om plassoppgivelse, det vil si den oppsigelse av arbeidsforholdet som skjer ved arbeidskonflikt.»

Fokus på den samiske eleven

● **Laila Susanne Vars**
Sametingets visepresident

FOTO: JOHAN MATHIS GAUP

Sametingsrådet holder på å utarbeide en opplæringsmelding som skal behandles Sametinget i november 2011. I meldingen vurderes blant annet Sametingets myndighet og stilling i opplæringspolitikken.

Meldingen tar for seg grunn- og videregående opplæring. Rådet ønsker at det samiske samfunnet deltar i diskusjonen omkring denne saken, og vi ønsker å få innspill til hvilken kurs Sametinget bør følge i utdanningspolitikken i framtiden.

Kunnskap tynger ikke, sies det. Men manglende opplæring og utdanning er en belastning for mange i hele det samiske området, det være seg unge eller voksne.

Daglig brytes samiske barns og unges rettigheter i barnehagen, i grunn- og i videregående skole. Dagens opplæringslov sier at alle samer på videregående nivå har rett til opplæring i samisk. Dette gjelder både deg som har samisk som morsmål, og deg som har samisk som andrespråk. Og denne retten gjelder for de tre samiske språkene, nord-, lule- og sørsamisk. Men på landsbasis gir ikke loven rett til å få opplæring på samisk i andre fag enn samisk. Ikke på grunnskolenivå, ei heller på videregående nivå. Selv om det er slått fast i loven at elevene har rett til å lære samisk, vet vi at i virkeligheten er det slik at mange elever ikke får tilbud om samiskundervisning, og at ikke alle skoleeiere anser det som viktig å tilby slik undervisning.

Samisk skoleforskning har synliggjort at det er et forbedringspotensial i hvordan samiskopplæringen gjennomføres, og det er også i lengre tid foreslått at det burde være en rett til å få opplæring

på samisk også i andre fag enn samisk språk.

Forskernes tilrådinger kan sammenfattes slik:

- Opplæringsloven bør endres, slik at elevenes rettigheter til opplæring i og på samisk blir styrket.
- Elevene bør ha lovfestet rett til pedagogisk riktig undervisningsmaterieell på samisk.
- Samiske læreplaner på flere fagområder og større myndighet til Sametinget på opplæringsområdet.
- Behov for mer skoleforskning.
- Sikre at barn og unge virkelig blir tospråklige.
- Større vekt på samiske tradisjonskunnskaper i undervisningen.

Jeg kunne ha kommet med flere forslag, for eksempel at burde det ikke ha vært slik at alle elever i Norge, uten hensyn til om de er samer eller ikke, skulle kunne få lære seg samisk på skolen dersom de ønsket det?

Opplæringen på ungdomsskolen burde oppmuntre eleven til å tilegne seg videre utdanning på videregående og høgskolenivå. Men det er mange, særlig unge gutter, som ikke tør eller ikke ønsker å fortsette med høyere utdanning. Hvorfor er det slik? Hva er det som hindrer unge samiske gutter i å ta utdanning på videregående skole eller videreutdanning på høgskole- og universitetsnivå? Et annet problem er at blant dem som begynner på videregående skole, er det mange som slutter før de har fullført utdanningen. Dette er et landsomfattende problem.

Hva kan Sametinget gjøre? Sametinget kan ta opp aktuelle saker politisk med regjeringen. Dette har vi gjort angående samiske foreldre for å sikre at deres stemme blir hørt i regjeringens ulike rådgivende utvalg. Men Sametinget er også faginstans når det gjelder opplæring. Våre ansatte veileder og gir råd, påpeker og gir ros til opplæringen i hele landet. Dertil er de med på å utarbeide opplæringsplaner og rettesnorer som vil kunne bedre situasjonen til den samiske eleven i hverdagen. Ofte er Sametinget en støtte for foreldrene og de unge når opplæringssystemet irriterer og forarger dem. Men Sametinget blir også ofte kritisert fordi vår institusjon ikke har prioritert opplæringspolitikken høyt nok. Sametingsrådet har tatt til følge de rådene som forskere, foreldre, de unge og andre samfunnsinteresserte har kommet med, og begynt å sette på dagsordenen behovet for en helhetlig opplæringspolitikk.

Ofte snakker vi om at samiske barn skal ha rett til samisk opplæring, men vi snakker ikke så ofte om innholdet i opplæringen. Skal ikke våre

barn ha rett til en god, trygg og helhetlig språk- og kulturoplæring? Eller er det nok at de lærer seg språket til en viss grad, slik at de kan kommunisere med dem som snakker samisk? Og hva er så en god opplæring, hvilke målsettinger skal den ha? Hva burde være grunnprinsippene og målsettingen i Sametingets opplæringspolitikk? Dette er saker som må tas opp til politisk diskusjon på grunnlag av opplæringsmeldingen.

Ofte venter folk at politikerne har svarene. Jeg opplever ofte at jeg på langt nær har så mange svar som jeg burde ha på de spørsmålene jeg får. I alle fall håper jeg at når vi nå løfter opp opplæringspolitikken på den politiske arenaen, vil det bli mer snakk om hva Sametinget i samarbeid med andre myndigheter kan gjøre i opplæringssektoren.

Vi har fått gode innspill på folkemøtene og i kommunikasjon med foreldre og andre i denne saken. Det er ikke sikkert at vi har alle svarene eller fiks ferdige løsninger i meldingen. Men jeg er i alle fall meget glad for å kunne være med på å legge fram Sametingets første opplæringsmelding og håper at dere er med på å utvikle Sametingets opplæringspolitikk med deres meninger og erfaringer.

Vi vil gjerne at du sender e-post til oahppu@samediggi.no, dersom du har forslag som du vil at Sametingsrådet bør vurdere.

Jeg ønsker dere alle en god høst, og dersom du er en ungdom: Jeg håper du begynner på skole i høst!

«Daglig brytes samiske barns og unges rettigheter i barnehagen, i grunn- og i videregående skole.»

Videreutdanning av lærere, et bidrag til bedre elevresultater?

● **May Britt Postholm**

Professor

FOTO: PRIVAT

● **Klara Rokkones**

universitetslektor

Begge ansatt ved

Program for lærer-

utdanning, Norges

teknisk-naturvitenskape-

lige universitet

ARKIVFOTO: MARIANNE RUUD

Dette innspillet vil gi et innblikk i en liten forskningsstudie om hvordan noen lærere opplevde videreutdanningen de deltok i som en hjelp til videreutvikling av egen praksis.

I valgdebatten har skolen og hvordan elevene skal oppnå bedre resultater, vært et hett tema. Det er tydelig at politikerne har som felles mål at skolen skal bli best mulig, og det synes også som om etter- og videreutdanning er den felles strategien som de mener skal bidra til utvikling av lærernes undervisning og, som et resultat av dette, en forbedring av elevenes prestasjoner.

Noen forskere understreker at videreutdanning med praksisrettet utforskende arbeid som innebærer utprøving i egen undervisning, synes å være særlig fruktbart for utviklingen av lærernes klasseromspraksis og elevenes læring. Lærernes refleksjoner rundt egen praksis i videreutdanningen får slik mulighet til å fortsette i praksis både i løpet av og etter endt utdanning, spesielt når flere lærere fra samme skole deltar i videreutdanningen. Dette er gode intensjoner, men hvordan forholder dette seg i virkeligheten? Deltar flere lærere fra samme skole på lærerutdanningen, og innebærer studiene en kobling mellom undervisningen som gis, og praksisen i skolen?

For å svare på dette, vil vi vise til en liten forsk-

ningsstudie som gir et innblikk i hvordan noen lærere opplevde videreutdanningen de deltok i, som en hjelp til videreutvikling av egen praksis. Disse lærerne deltok på videreutdanning i fag- og yrkesopplæring, og studiet var lagt opp som tradisjonell kursing i tillegg til at det inneholdt et forsknings- og utviklingsarbeid (FoU-arbeid). Dette FoU-arbeidet skulle ta utgangspunkt i lærernes egne problemstillinger, og deltakerne skulle utforme et undervisningsopplegg som skulle prøves ut i egen praksis. Det er nettopp dette arbeidet lærerne refererer til når de peker på hva de har hatt utbytte av i studiet. De opplevde at dette arbeidet hadde nytteverdi for undervisningen i skolen, og de løfter også frem samarbeidet med andre kursdeltakere i sammenheng med FoU-arbeidet. I fritiden treftes de på eget initiativ, og de måtte reise over ganske store avstander, da ingen fra samme skole deltok på videreutdanningen.

Når vi ser på lærernes opplevelse av læring i sammenheng med ulike læringsteorier, kjenner vi lærernes beskrivelser av egen læring igjen i det konstruktivistiske perspektivet. Innenfor dette perspektivet heter det at læring skjer i praksisfelleskap som verdsetter læring. Det er tydelig at FoU-arbeidet, både på og utenfor campus, hjelper lærerne med å tilpasse aktiviteten i studiet til undervisningen i klasserommet, og at det er vanskeligere å omsette kunnskapen fra forelesninger til egne praksissituasjoner, slik at elevene kan lære mer.

Nyere forskning om læreres læring både nasjonalt og internasjonalt viser at læring som skjer på skolen i samarbeid med andre lærere og med en skoleledelse som støtter opp om en sosial læring, er den beste måten for lærerne å utvikle egen undervisning på, og den fører til at elevene lærer enda mer. Det nevnte forskningsarbeidet var som sagt en liten studie, men nyere forskning støtter opp under funnene i denne studien. Lærerne vil jobbe med tema som opptar dem selv på bakgrunn av praksiserfaringer, og de vil samarbeide og reflektere over praksis med kolleger for å endre og utvikle undervisningen. Dette arbeidet synes lærerne er meningsfylt. I tillegg sier forskningen at ekspertlærere eller andre ressurspersoner, eller det teorien benevner som mer kompetente andre, skal inviteres inn i læreprosessene slik at ny kunnskap tilføres og fremmer læringen.

Hvorfor blir ikke videreutdanningen organi-

sert på en slik måte når både teorier og forskning viser at læring som skjer i slike prosesser, blir en del av lærernes praksis og videre fører til en bedring av elevenes skoleprestasjoner? Det kan være ulike grunner til at dette ikke er tilfelle. For at dette skal bli en organiseringsform for videreutdanningen, fordrer det for det første at nasjonale myndigheter innser at en slik organiseringsform er tjenlig for læringen i skolen, både for lærernes og elevenes læring. For det andre fordrer det at lærerne er villige til å delta i læringsprosesser med utgangspunkt i egne valgte fokusområder, og at ledere støtter opp om disse prosessene, slik at videreutdanningen blir en del av en pågående utviklingsprosess i skolen. For det tredje fordrer det at forelesere fra høyskoler og universitet vil delta i praksisfelleskap i skoler for på den måten å bidra med sin kompetanse i refleksjoner knyttet til konkrete undervisningssituasjoner.

Vi sier ikke at det nødvendigvis er en motsetning mellom læreres læring i praksis og deltakelse på tradisjonelle videreutdanningskurs, men kurs som lærerne deltar på, bør knyttes an til utviklingsprosesser som de allerede deltar i på egen skole. Slik kan kunnskapen de tilegner seg i løpet av kurset, komme skolen som helhet til nytte. Ideelt sett bør alle lærere på samme skole, eller i hvert fall flere av disse, få den samme kursopplæringen som et ledd i praksisutviklingen.

Kunnskapsminister Kristin Halvorsen sa i en paneldebatt under avslutningskonferansen for programmet PraksisFoU i Norges forskningsråd den 8. oktober 2010 at det finnes mye kunnskap blant våre lærerutdannere, men vi må få denne kunnskapen ut. Vi er helt enige med henne og mener i tillegg at lærerutdannerne selv må bidra med denne kunnskapen i samspillprosesser på lærernes arena. Da kan videreutdanningen bidra til en bedring av elevenes resultater.

«... kurs som lærerne deltar på, bør knyttes an til utviklingsprosesser som de allerede deltar i på egen skole.»

Dilemma

● Eksempler

SPØRSMÅL: Hva skal en pedagog gjøre når yrkesetiske verdier settes på spill?

Livet er som kjent ingen søndagsskole. Skolen er i for stor grad nettopp det. Det synger for mye «Nei, nei, gutt, dette må bli slutt!» i veggene. Jeg stemmer Margrethe Munthe ut. Personlig har jeg alltid hatt et godt øye til elever som prøver å tøy skolens rammer og normer, de som ikke går inn i A4-formatet. Det fins så mye energi og kreativitet i dem. Mange er gutter. Noen har for mange lopper i blodet. Andre har så store personlige problemer at de ikke kan oppfylle våre forventninger til eleven. En del blir apatiske, gir faen. Sammen blir de skoletapere. Er vi medskyldige?

Kravet om likeverdig behandling og verdsetting av elever er viktig, men det tynger. Sjøl har jeg alltid følt at jeg har kommet til kort nettopp her. Som faglærer med rundt hundre nye elever årlig greide jeg aldri å se og tilrettelegge for den enkelte slik det forventes. Karaktersetting og faglige vurderinger ble ofte altoverskyggende. Mange av mine gamle elever trodde nok at jeg også reinte menneskelig satte mest pris på de flinke. At slik er lærerne.

Det er en stor yrkesetisk utfordring for oss, men ikke bare for oss. Det er uetisk av politikere og skolemyndigheter å kreve tilpassa og tilrettelagt opplæring med dagens rammevilkår.

Skolelederne våre, særlig rektorene, er utsatt for et konstant krysspress. De forventes å beherske balansekunsten mellom å være politikernes utøvende organ og skikkelige «skolefolk.» Da oppstår yrkesetiske dilemmaer. Som hovedtillitsvalgt i Nordland fylkeskommune ser jeg hvordan et stadig sterkere lojalitetskrav bidrar til å usynliggjøre skoleledere i sine lokalsamfunn og i det offentlige ordskiftet om skole og utdanning. Det er tryggere å holde seg til egne gemakker, for det skal lite til før en rektor blir innkalt for irectesetting av fylkesutdanningssejfen. Han opererer som «statssekretær» på vegne av fylkesrådet.

Jeg etterlyser tillit til lærere og skoleledere. Stol på oss, la oss få utfolde oss som profesjonelle forsvare av skole og humankapital. Tenk på de gamle skolebestyrerne. De står i historieboka som sentrale aktører i norsk nasjons- og demokratibyggning. Er det ikke nettopp nå, etter 22. juli, tid for å pusse støvet av fortidas idealer? Politiske reformer har skylt innover norsk skole

de siste tiåra. Store nasjonale og et utall kommunalt vedtatte omlegginger. I hvilken grad er de forenlige med lærerens behov for og rett til et profesjonelt handlingsrom? I Reform 94 var det læreplanfesta krav om prosjektarbeid i alle fag på studiespesialiserende. Politikerne greip inn og overstyrte lærerens profesjonelle skjønn. Da elevene mine trygla om å slippe prosjektarbeid i nok et fag utpå vårparten, boikotta jeg pålegget. Skal man bevare sitt genuine lærerherte gjennom et langt skoleliv, fylt av ulike reformer og pedagogiske moteretninger, trengs det av og til litt kvalifisert sivil ulydighet.

Med Kunnskapsløftet kom metodefriheten tilbake. Det var bra. I Nordland bestemte fylkespolitikkerne imidlertid at lærerne i videregående ikke lenger skulle få velge læremidler ut fra beste faglige skjønn. Digitale læremidler skal brukes i stadig større grad. Det økonomisk motiverte diktatet er yrkesetisk helt uakseptabelt.

Det er forresten interessant hvordan en lærer som holder på sitt grunnleggende syn på undervisning og elever, i løpet av et tiår kan gå fra å være bakstrevsk til å bli politisk korrekt. De av oss som aldri har vært så elevdemokratiske, som alltid har ment at elevene er best tjent med ro og struktur i undervisningssituasjonen der læreren er den ubestridte autoriteten, har blitt «in» igjen.

Magnus Marsdal er i vinden med boka Kunnskapsbløffen. Her viser han hvordan enkelte lærere og skoleledere «jukser,» driller og manipulerer når det gjelder nasjonale prøver. I Utdanningsforbundet uffer vi oss med rette over slik praksis, særlig i osloskolen. Det spørs likevel om vi er tjent med å se på lærere og ledere kun som ofre for et uakseptabelt regime? Selv om vi tar finurlige systemer for belønning og straff fra arbeidsgiveren i betraktning, verken kan eller bør vi frata enkeltindividene retten og plikten til å protestere, nekte, sette foten ned. Det er et spørsmål om yrkesetikk.

PS! Det er fint med lærere som liker barn og ungdom.

● Inger-Marie Bærug

hovedtillitsvalgt og seksjonsleder for videregående opplæring Utdanningsforbundet Nordland

«Det er uetisk av politikere og skolemyndigheter å kreve tilpassa og tilrettelagt opplæring med dagens rammevilkår.»

● **Vurdering**

Testhysteri skaper taparar

Vil testhysteriet i Oslo bringe fram folk som blir «gagnlege og sjølvstendige menneske i heim og samfunn»? Når pensum blir lagt til side for å drille i nasjonale prøver i lesing og matematikk, vil det i så fall gagne det norske samfunnet på lang sikt? Dersom landets «beste skole» blir kåra på grunnlag av ein norsktest på 90 minutt og ein tilsvarende lang matematikktest; kor pålitelege er slike kåringar til å fortelje oss kven som blir gode samfunnsborgarar?

Dersom vi trur at resultatet av nasjonale prøver skal seie oss korleis framtida til Noreg blir, så utsett vi oss sjølve for eit gedigent sjølvbedrag. I åra som kjem, blir det store behov for folk med empati i eldreomsorg og helsestell. Og det blir behov for handverkarar av alle slag. Er resultat av nasjonale prøver i norsk og matematikk avgjerande for om Noreg får gode folk inn i desse viktige sektorane av samfunnet?

Kanskje vil desse nasjonale prøvene få

mange potensielt gode samfunnsborgarar til å miste sjølvtilitt og tru på eigen dugleik, sidan dei får ein kjensle av å bidra til å senke gjennomsnittet i sin kommune på dei nasjonale prøvene? I staden for å produsere gagnlege og sjølvstendige menneske i samfunnet vil desse prøvene produsere unge menneske med eit dårleg sjølvbilete og taparkjensle, slik at dei kanskje blir sosialklientar i staden for varme hender i omsorg, eller raske hender i handverksektoren?

Om ikkje denne testgalskapen blir stoppa av ansvarlege styresmakter, kan det få fatale følgjer for samfunnet vårt i åra som kjem. Det er mange oppgåver i vårt samfunn som kan løysast på ein god måte – til og med i Oslo – også av folk som blir anbefalt ikkje å møte opp til nasjonal prøve.

Kristoffer Moen

Nasjonale prøver vil kunne gje unge menneske eit dårleg sjølvbilete og taparkjensle, slik at dei kanskje blir sosialklientar i staden for raske hender i handverksektoren, skriv innsendaren. **ARKIVFOTO** YLVA TÖRNGREN

● **Meiningar på nettet**

Redaksjonen i Utdanning tek imot langt fleire meningsytringar enn det er plass til i bladet. Men nokre vert publiserte i nettutgåva vår, utdanningsnytt.no. Her følgjer presentasjon av nokre meningsytringar:

Den første skoledagen – en ny tidsregning

Noen lugger legger av gårde med sekkene fulle av forventninger. Noen gruer seg. Den første skoledagen 2011 starter under alle omstendigheter etter en ny tidsregning – «etter den 22. juli 2011», skriver Agneta Amundsson. [22.08.]

Førskulelærarmangel og konsekvensar

Det er viktig for oss å sjå på kva som kan skaffe oss fleire førskulelærarar. Negativ omtale av barnehagen som arbeidsplass fører i verste fall til det motsette, skriv Rita Lothe Mobakken og Janne Halsør. [23.06.]

● **Kommentar til «Testhysteri skaper taparar»**

Verdighet i ikke å kunne lese?

«300.000 nordmenn leser for dårlig», skriver Aftenposten i en artikkel på sitt nettsted 28. august. Mange av dem står utenfor arbeidslivet og får ikke realisert seg selv gjennom deltakelse. Mener Kristoffer Moen at vi ikke skal prøve å finne dem mens de går på skolen? Mener han at vi skal skape «gagns menneske» som ikke kan lese og regne skikkelig etter ti år i skolen?

Selvsagt mener han ikke det. Men man kan faktisk lese kommentaren hans slik at han argumenterer for at vi må ha flere og bedre tester, ikke legge dem bort? Hadde jeg vært skolepolitiker, ville jeg bekymret meg over at ikke testapparatet fungerer etter hensikten. Men her er det snakk om feil i systemet og ikke feil system. Altså må vi få bedre tester som vi kan bruke til å styre mer

av ressursene til de elevene som trenger det mest.

Hadde jeg vært forelder til en elev som scoret lavt / svært lavt på nasjonale prøver, ville jeg slått i rektors bord og forlangt å få vite av skolen hva som gjøres for at eleven skal kunne lære mer.

Egil Dahl

● **Nasjonale prøver**

Unyansert bilete

Eg meiner dei nasjonale prøvene lurer både samfunnet og den enskilde. Å diagnostisere og fastslå korleis elevane les og reknar, gjennom prøver på denne måten gjev eit unyansert bilete. Ein burde heller satse på eit gjennomsnitt av karakterane

elevane får gjennom eit semester eller kvartal. Då får me truleg eit meir realistisk resultat, men då lyt barneskuleelevane få karakter i dei ulike faga. Det finst dei som meiner at karakter på dette nivået ikkje er bra for elevane, men det fungerer jo

bra i andre land som England, Spania eller Argentina, som eg kjenner til.

Cecilie Solar

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Difor går det ofte lang tid før tekstane kjem på trykk, nokre gonger så lang tid at dei vert uaktuelle. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (tal på teikn inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår. For innlegg på innspel-plass er lengda 3000 - 10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Sosial dumping

Ja til faste ansettelser, nei til adecco-samfunnets utrygghet

Avsløringene av de systematiske bruddene på lov- og avtaleverket innen en rekke av de privat drevne sykehjemmene (ikke bare Adecco) sist vinter, var et varsku for oss alle. Sosial dumping har lenge vært knyttet særlig til bransjer som bygg og anlegg, men Adecco-saken avslørte dyptgående problemer med utnyttelse av arbeidskraft innen velferdstjenester som helse og omsorg. Problemene ligger både i anbudsrundernes iboende press på personalkostnader og i bruk av vikarer i stedet for fast ansatte – i offentlig drift så vel som i kommersielle selskaper. Adecco-saken er imidlertid på ingen måte unik, verken når det gjelder brudd på arbeidsmiljøloven, bruk av midlertidige ansatte eller konkurranseutsettingens konsekvenser for lønn, pensjon og arbeidsvilkår.

I artiklene «Den nye underklassen i Norge» og «Vasker for luselønn» dokumenterte Dagbladet hvordan innleide vikarer og ansatte i konkurranseutsatte tjenester innen skole, barnehage og offentlig renhold tjener langt under tariff. Arbeidstilsynet har også avdekket

omfattende brudd på arbeidsmiljøloven i renovasjonsselskapet RenoNorden, som har avtaler med nesten 100 norske kommuner. Dagbladet hevdet i RenoNorden-saken at 80 prosent av kommunene ikke sjekker at anbudsvinnerne følger arbeidsmiljøloven. I den andre enden av skalaen finner vi forsøk som viser at økt grunnbemanning reduserer sykefravær, overtidsbrudd og vikarbruk. Les om hvordan Bergan sykehjem i Kristiansund sparte penger ved å øke grunnbemanningen.

Følgende tiltak egner seg godt for partier som ønsker å arbeide for en kommune uten sosial dumping og brudd på arbeidsmiljøloven.

- Ingen konkurranseutsetting av kommunale tjenester.
- Øk grunnbemanningen – reduser behovet for vikarer.
- Faste og hele stillinger framfor ufri-villig deltid, innleie og usikkerhet.
- I alle eventuelle vikaravtaler eller løpende anbudsavtaler må det kreves at de ansatte «ikke har dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn det som følger av

gjeldende landsomfattende tariffavtale, eller det som ellers er normalt for vedkommende sted og yrke», slik man pålegges av forskriften om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Dette må følges opp!

De Facto og Manifest Analyse har begge kommet med nye hefter om sosial dumping.

Situasjonen og tiltak i offentlig sektor er tema for Manifests nye pamflett «Rydd opp! Sosial dumping i offentlig sektor», mens fagbevegelsens motstrategier og allmenngjøring av tariffavtaler er tema for De Factos nye hefte «Fortsatt kamp mot sosial dumping».

Asbjørn Wahl | For velferdsstaten, daglig leder

● Media

Feil i Aftenposten

Aftenposten skriver 12. september at Utdanningssetaten ikke ser det som et problem med hyppige rektorskifter i Oslo-skolen. Dette er ikke korrekt. Utdanningssetaten påpekte i kontakt med Aftenposten fredag 9. september at Oslo har mange krevende skoler med en utfordrende elevgruppe. Vi ser at det er vanskeligere å skape stabilitet over mange år på noen av skolene. Dette arbeider vi med og vurderer forskjellige virkemidler. Det blir et feil bilde at hver tredje rektor er skiftet ut. Når en rektor slutter på en skole, for eksempel går av med pensjon, kan det føre til mange rektorskifter/assisterende- rektor-skifter, siden rekrutteringen oftest skjer internt i kommunen. Rektorene i Oslo blir i Oslo – dette er et viktig suksesskriterium – men de skifter skoler. Dette skyldes blant annet at de selv ønsker nye utfordringer og/eller at vi ber dem gå inn i rektorjobber for kortere eller lengre tid på skoler hvor vi har særlig behov for det. Aftenposten har beklaget feilen og retter i nettutgaven.

Astrid Søgner | direktør i Utdanningssetaten i Oslo kommune

● Årsmøteresolusjon

Bruk av vikarbyrå i offentlige tjenester – til kamp mot sosial dumping i offentlig sektor

Sommeren 2008 vedtok EU vikarbyrådirektivet. Et sentralt mål er at direktivet skal bidra til økonomisk vekst gjennom et mer fleksibelt arbeidsmarked. Ett virkemiddel er å endre lover og tariffavtaler innen EU- og EØS-land som begrenser midlertidig arbeid. Et annet virkemiddel er å gjøre behandlingen av vikarbyråene mer lik i hele EU og EØS. Direktivet medfører et prinsipp om likebehandling av midlertidig og fast ansatte, men åpner samtidig for unntak og utthuling av det

samme.

Utdanningsforbundet Trondheim ser med bekymring på at det nå er flere midlertidige ansatte innen offentlig sektor enn i privat sektor. Størst grad av midlertidighet finner vi i kommunene, som har ansvar for å drive barnehager, skoler og sykehjem. I staten ser vi en økende grad av midlertidighet innen forskning og undervisning og i Nav. Vi ser også med bekymring på utviklingen mot et mer brutalisert arbeidsliv. En vikar stiller lavest

i hierarkiet med hensyn til å stille krav til trygg ansettelse, ordnede arbeidsforhold og et godt arbeidsmiljø. Økt bruk av vikarer vil derfor bety svekket innflytelse fra de fagorganiserte. På den andre siden vil utstrakt bruk av vikarer svekke kontinuiteten, kvaliteten og rettssikkerheten i de offentlige tjenestene. I praksis vil utskilling (outsourcing), konkurranseutsetting og innsparing føre til at offentlig sektor blir en drivkraft for sosial dumping.

Utdanningsforbundet Trondheim kre-

ver at det må legges til rette for en bedre grunnbemanning i de kommunale tjenestene, i stedet for å lempe på reglene for å gjøre det lettere for kommunen å ansette midlertidig. Misbruket av midlertidige ansettelser må stoppes. Kommersielle selskaper må hindres fra å stikke sugerøret ned i offentlig sektor. Fagprofsjonenes kunnskaper og kvaliteter må verdsettes – kvalitet koster!

Utdanningsforbundet Trondheim

● **Tester**

Fjern nasjonale prøver!

Kunnskapsminister Kristin Halvorsen møtte 31. august Utdanningsforbundet, KS, Elevorganisasjonen og Foreldreutvalget for grunnopplæringen til samtale om nasjonale prøver. Rødt mener kunnskapsministeren må prate mindre og handle mer. Nå må de nasjonale prøvene fjernes fra norsk skole. Kunnskapsministeren må ha mer tillit til lærerne. Problemet med de nasjonale prøvene er ikke gjennomføringen, men selve konseptet. Norsk skole trenger mindre standardisert og mer tilpasset opplæring, der hver eneste elev blir sett. Da må lærerne få mer å si, og de standardiserte nasjonale prøvene må bort, skriver innsenderen

Norsk skole trenger mindre standardisert og mer tilpasset opplæring, der hver eneste elev blir sett. Da må lærerne få mer å si, og de standardiserte nasjonale prøvene må bort, skriver innsenderen

ARKIVFOTO ERIK M. SUNDT

elev blir sett. Da må lærerne få mer å si, og de standardiserte nasjonale prøvene må bort. Kunnskapsministeren bør heller se på mulighetene for å erstatte de nasjonale prøvene med en nasjonal oppgavebank. I Skottland har de innført en nasjonal oppgavebank som lærerne kan velge fra. Dette gjør at læreren kan tilpasse gjennomføringen til det man ser som hensiktsmessig. Såpass tillit til norske lærere må vi også ha i Norge. En nasjonal oppgavebank gir rom for både å kunne sammenligne sin klasse med landsgjennomsnittet om man vil det, og at lærerne selv kan velge oppgaver som passer for den enkelte klasse. På denne måten kan kartleggingen av elevenes kunnskaper gjøres til en ressurs for lærerne og ikke en tvangstrøye.

Turid Thomassen | leder i Rødt

● **Årsplaner**

Meningsløst planarbeid

Nå har jeg jobbet tredivye år som lærer, og jeg synes fremdeles jeg har verdens beste jobb! Både når jeg underviser elever, samtaler med elever og foreldre, forbereder meg til timene, med mer.

Propos forberedelser: Jeg har svært gode læreverker i de fleste av fagene jeg underviser i. Ja, alle aktuelle lærebokforfattere og forlag har inngående kjennskap til Kunnskapsløftet og kompetansemålene i de aktuelle fagene. Selvsagt! Jeg kjenner meg derfor trygg når jeg følger de ferdige årsplanene i læreverkene. Mål og ferdigheter blir godt ivarettatt. I tillegg er hvert emne grundig og detaljert i sin oppbygging. Hele tiden med gode råd og tips for hvordan målene skal nås og ferdighetene brukes.

Men: «Hvor lenge var Adam i paradiset?» Nei, ikke så lenge, dessverre! For som lærer må jeg forholde meg til kravet om å lage egne årsplaner i tillegg til disse planene og sette dem inn i bestemte skjema. Selv om jeg altså føler at jobben allerede er gjort mer enn tilfredsstillende av andre!

Hvorfor må jeg så gjøre dette? Jo, fordi det er bestemt. Noen har bestemt at slik skal det være. Samme hvor meningsløst det kan oppleves av oss lærere.

Dette vil for meg medføre å «radbrekke» allerede gode og meget anvendelige planer fra læreverkene – forsøke etter beste evne å fylle det inn i ulike skjema – kun for å tilfredsstille ledelsens krav. Skjemaene er ulike fra skole til skole, og i tillegg skal de kanskje tilpasses lokale læreplaner for Kragerø kommune! En slik plan er ingen garanti for at det skal bli bedre undervisning. Tvert imot vil dette arbeidet ta viktig tid fra mine forberedelser i de enkelte fag. Og ikke bare det: Jeg kjenner stor frustrasjon ved å jobbe med noe som for meg ikke har en fornuftig hensikt. Dette blir planer for planenes skyld og helt unødvendig for meg. Jeg har jo allerede planer fra flotte læreverker som fungerer bra!

Så hva gjør jeg nå? Hva gjør dere andre? Skal vi år etter år bruke tid på planarbeid som virker meningsløst, byråkratisk og demotiverende?

Jeg for min del tror faktisk ikke jeg orker mer av det!

Eva Solum | kontaktlærer 6. trinn Sannidal Barneskole, Kragerø

● **Bladet Utdanning**

Innlegg og reservasjon

Som medlem av Utdanningsforbundet får jeg tilsendt bladet Utdanning jevnt og trutt. Det ønsker jeg ikke lenger. Bakgrunnen er hovedsakelig at innholdet er uinteressant, det er lite innovativt, og selv debattsidene har mistet sin spontanitet og sine ukorrekte

utfall. Reportasjen nå sist om velgerne som spør, var langt under pari. I disse miljøtider er det også et viktig insitant å slippe å motta bladet som jeg rimelig raskt sender til resirkulering. Jeg forutsetter selvsagt at jeg får redusert kontingenten med beløpet

tilsvarende hva det koster å trykke og sende bladet til meg. Jeg imøteser en rask reaksjon.

Arne J. Løvland

● **Bladet Utdanning**

Svar til Arne J. Løvland

Vi tar dine tilbakemeldinger på alvor, og vi jobber hele tiden for å gjøre Utdanning så interessant og aktuelt som mulig. Gjennom tre store medlemsundersøkelser viser det seg også at medlemmene av Utdanningsforbundet er godt fornøyde med bladet, det skårer høyest av alt forbundet sender ut til/tilbyr sine medlemmer. Likevel vet vi at ikke alle er like fornøyde, det håper vi å få gjort noe med gjennom den omleggingen av bla-

det som skjedde fra og med forrige nummer. Vi trenger også hele tiden konkrete tips og henvendelser fra leserne og medlemmene for å kunne gjøre en best mulig jobb. Du ønsker imidlertid ikke lenger å motta Utdanning, det blir stoppet så snart som mulig. Kontingenten er det imidlertid ikke vi som styrer med, den er det andre her i huset som har ansvaret for. En ordning med kontingentrefusjon for dem som ikke

mottar bladet, finnes ikke i dag, det kan du eventuelt ta opp som et forslag gjennom din klubb og lokallag. For 21 nummer av Utdanning og en daglig oppdatert nettutgave, utdanningsnytt.no, betaler hvert medlem 150 kroner per år. Det er med andre ord en beskjeden andel av kontingenten som går til å produsere og distribuere Utdanning.

Knut Hovland | ansv. red. Utdanning

Kronikk

Emnar du på ein kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no. Utgangspunktet er at temaet må vere interessant og relevant – og språket godt og forståeleg – for ei brei lesargruppe. Stoff som byggjer på forskning må vere popularisert. Det betyr blant anna at forskingsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handlar om metode, har ein mykje mindre plass. Lengda kan vere mellom 12.500 og 17.000 teikn inklusive mellomrom. Litteraturliste og referansar må vere inkludert i talet teikn.

● Minimumsnorm for lærerbemanning

Statlig bemanningsnorm overkjører fornuftige lokale prioriteringer

Regjeringens forslag om å innføre bindende minimumsnormer for lærerbemanning i skolen kan gi dårligere tilbud i kommunene på andre områder, slik som pleie og omsorg, barnevern og idrett/kulturtilbud til barn og unge. Det svekker også innbyggernes muligheter til å påvirke lokale prioriteringer i kommunen gjennom kommunevalget.

I dag mangler vi lærere. Det er svært tilsomt om en slik norm vil gi flere lærere,

men det vil garantert føre til flere byråkrater som skal skrive og innvilge søknader om dispensasjon fra normen. Regjeringen har lenge varslet en egen stortingsmelding om forholdet mellom stat og kommune, på bakgrunn av at den statlige detaljstyringen av kommunesektoren har gått altfor langt. Kommunalministeren varslet at den skulle komme før sommeren, men den er utsatt til etter valget.

KS reagerer sterkt på at mens vi venter på en stortingsmelding som skal utvide det lokale handlingsrommet, kommer regjeringen med forslag som ytterligere vil innskrenke det.

Regjeringen sier at kommunene vil kompenseres økonomisk for de bindende bemanningsnormene. Men kommunene har ingen garanti for at ikke dette finansieres ved at inntektsveksten til andre formål i

kommunene reduseres tilsvarende. Kommunerammen bestemmes samlet ut fra hva regjeringen mener nasjonaløkonomien tillater.

Øremerkede midler gir ikke mer penger, bare mer binding og mindre mulighet for lokalt folkevalgte til å prioritere.

Sigrun Vågeng | administrerende direktør i KS

● Nasjonale prøver

Elever med individuell opplæringsplan

Det er vanskelig å forstå sammenhengen mellom tilpasset opplæring og nasjonale prøver. Tilpasset opplæring betyr at hver elev skal få opplæring i samsvar med egne forutsetninger for å lære. Noen elever har individuell opplæringsplan med individuelle mål etter sakkyndig vurdering, andre får tilpasning innenfor den ordinære opplæringen. Når det kommer til nasjonale

prøver, skal alle måles etter de samme målene. Det skal mye til for å bli fritatt fra prøvene. Så sant elevene har en mulighet til å mestre noe av prøven, skal de delta.

Individuell opplæringsplan er ikke tilstrekkelig grunn for fritak. Det fører til at elever må gjennomføre prøver der flere av oppgavene ligger langt over deres forutsetninger for å mestre. De må prøve seg

på emner de ennå ikke har fått opplæring i. Nasjonal prøve betyr for dem en bekrefteelse på egen utilstrekkelighet. De må bære belastningen av å være den eleven som trekker klassen ned på resultatlista.

Er ikke poenget med individuell opplæringsplan at elevene skal måles etter de oppsatte målene i planen? Og er det ikke meningen at alle elever skal måles ut fra

det de har fått opplæring i? Det kan ikke være rett å utsette barn for prøver de ikke har forutsetning for å mestre.

Sissel Rimehaug Weydahl | Spesialpedagog

● Eldreomsorg kontra barnehager

Hva er den prinsipielle forskjellen?

Kristin Halvorsen, kunnskapsministeren, gjentok SV sitt syn på konkurranseutsetting av eldreomsorgen i partilederdebatte 23. august. Fritt gjenfortalt sier hun: Hvis du konkurranseutsetter eldreomsorgen, er det en ting du kan spare på, ansattes lønns- og arbeidsforhold og pensjon.

Ja, det er den erfaringa vi har i barnehagesektoren. Heldigvis har vi mange private, profesjonelle barnehageeiere som prioriterer kvalitet på tilbudet, også gjennom ansattes lønns- og arbeidsforhold og en pensjonsordning.

Men dessverre har vi en offentlig tilskuddsordning til barnehager som gir samme tilskudd til uprofesjonelle barne-

hageeiere, og eiere som ser mulighet for fortjeneste på barnehagedrift.

Slik jeg forstår det, er kunnskapsministeren for at private barnehager kan «spare på ansattes lønns- og arbeidsforhold og pensjon», mens hun er imot det i eldreomsorgen. Hvor er logikken?

De fleste eldre kan si fra hvis tilbudet er for dårlig, for eksempel ved for lite personale, ikke vikar ved sykefravær og lite stabilitet i personalgruppa grunnet arbeidsforholdene. Små barn kan ikke uttrykke seg på samme måte.

Hvis regjeringen er for et likeverdig barnehagetilbud, er det kanskje på tide å stille samme krav til bruk av offentlige

midler der som man gjør i skolesektoren, og nå ønsker innenfor eldreomsorgen?

Hvis regjeringen er for et likeverdig utdanningstilbud i barnehage og skole, ja da er det kanskje på tide å vurdere om barnehager i større grad burde være et offentlig ansvar?

Og, hvis regjeringen er for et godt barnehage- og skoletilbud, da er det kanskje på tide å stille flere sentrale krav til kvaliteten og gi kommunene økonomisk mulighet til å følge opp?

Laila-Brith Josefsen | styrer i barnehage

Slik jeg forstår det, er kunnskapsministeren for at private barnehager kan «spare på ansattes lønns- og arbeidsforhold og pensjon», mens hun er imot dette i eldreomsorgen. Hvor er logikken, spør innsenderen.

ARKIVFOTO INGER STENVOLL

● Voksenopplæring

Jippi!

Utdanningsforbundet setter fokus på arbeidsavtaler i voksenopplæringa! Utvalg for voksenopplæring i Telemark inviterte arbeidsplassstillsvalgte fra Telemark og representanter fra andre fylker til en samling i Skien i vår. Solveig Eldegard fra sentralstyret i Utdanningsforbundet var også invitert. Temaet for samlingen var avtaleverk og tariff for ansatte i voksenopplæringa. Det kom tydelig fram under samlingen at det er et sterkt behov fra de ansattes side at Utdanningsforbundet sentralt engasjerer seg i forholdene rundt avtaleverk i voksenopplæringa. I dag finnes det et utall lokale avtaler som knapt tåler dagens lys, og som umulig kan tjene voksenopplæringa på lang sikt. Utdanningsforbundet, også sentralt, har plikt til å sette seg inn i problemstillingene som oppstår, og være godt orientert når avtaler lages. I disse dager er det viktig at også voksenopplæringas arbeidstidsavtaler blir ivaretatt.

Dette har Utdanningsforbundet sentralt tatt inn over seg, og de har løftet saken til Utvalg for lønns- og arbeidsvilkår (Ula). De har også fått en ny kontaktperson for voksenopplæring som heter Martin Minken. Velkommen skal du være! Vi følger spent med på utviklingen!

Solveig Hals | Utvalg for voksenopplæring i Telemark

● Jan Nordstrøms debattinnlegg om SV

Presisering

I **Jan Nordstrøms** debattinnlegg om SV i regjering i Utdanning 15/2011 var det falt ut et ord som gjorde at betydningen ble endret. Nordstrøm er ikke skuffet over at SV kom i regjering, men han er skuffet over at da SV først gjorde det, videreførte partiet Kunnskapsløftet uten vesentlige endringer.

● Eldre pedagoger

Støtt seniorene

I **anledning debattinnlegget** «Avtalen er bare verdt halvparten!» i Utdanning 12/2011 vil jeg fortelle følgende: Fullt uttak av redusert undervisningstid for seniorer er praksis på vår skole. Seniorer er som kjent gamle og arbeider litt saktere enn unge friske lærere, det tar også litt lengre tid å sette seg inn i nye rutiner, emner og lignende enn før. Og vips, se der er det ikke mer tid igjen til å ta på seg andre oppgaver. Dette er velsignet av vår fagforening. Jeg skjønner ikke

at vi har noe å klage på her, men klubben må støtte seniorene på den enkelte skole slik at de strammer seg opp til å påberope seg å være litt gamle og slitne. Lykke til!

Eva Bøhn | seniorlærer

Klubbene må støtte seniorene, skriver innsenderen. ILL./ARKIVFOTO MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

● Yrkesfag

Yrkesretting

Jeg er helt enig i det Runar Kjellstad Nygård i Elevorganisasjonen melder om yrkesfagelevenenes plass i «- Må øke statusen til yrkesfag» på utdanningsnytt.no 22.7. Rådgivningen fra ungdomsskolen er slik han beskriver, det har vi sett i så mange år. «Svake elever» skal på yrkesfag, det er liksom opplest og vedtatt.

Yrkesretting er ikke vanskelig, men her må det vilje til fra skoleledelsen. Igjen er det slik at ledelsen i de fleste skolene består av akademikere som ikke kjenner yrkesfag, og som ikke har nødvendig kompetanse om hva som er relevant opplæring for yrkesfaglærere.

Det må kanskje bli slik at flere lærere

med yrkeskompetanse – teknikere og ingeniører – får mer av den teoretiske opplæringen knyttet til fagene for yrkeselevene. Tenker spesielt på matematikk, norsk og engelsk.

Ivar Skjærvold

● Organisasjonen

Fornøyd med reiseforsikringen

Grunnet akutt innleggelse på sykehus fem dager før avreise til Madrid ble jeg tvunget til å avbestille reisen for min ektefelle og undertegnede. Bortsett fra et mindre beløp knyttet til flyplassavgifter refunderte ikke reisearrangøren innbetalt beløp ved så sen avbestilling. Jeg tok derfor kontakt med Utdanningsforbundets reiseforsikringsselskap, Tryg Forsikring, som opplyste at min helårs reiseforsikring der ville dekke hele reisens pris minus flyplassavgiftene. Tre

dager senere var beløpet, kr. 38.412,-, overført til min lønnskonto. Honnør både til Utdanningsforbundets forhandlere og behandlingen i Tryg Forsikring.

Berit Nærnes | pensjonert lærer

Honnør både til Utdanningsforbundets forhandlere og behandlingen i Tryg Forsikring, skriver innsenderen. FOTO SXC

Rett på sak

● Institusjonalisering av omsorg

Fornemmelsen av noe varig

Institusjonalisering av omsorgen for barn kan forstyrre de unges liv og utvikling. Å bli plassert på institusjon kan føre til en regresjon i barna ved at de sykeliggjøres og hemmes av autoritære og grensefokuserede ansatte ved institusjonen.

De utvikler seg til en segregert gruppe, en rolle de ufrivillig er plassert i av kommunen, kanskje av tvang. Dette høyner risikoen for at de utvikler et «falskt jeg» som spilles ut i omgivelsene med en blanding av frustrasjon, sinne og sårbarhet.

Unge på institusjon kan ha vanskeligheter med å innlemmes i klassene på skolen. De kan ha fravær fordi de føler seg lite inkludert, samtidig som de har lært at problemer løses ved å flytte, slik de selv en gang ble flyttet på av barnevernet. De unge kan også opponere eller utagere, slik at de oppfyller de negative forventningene eller diagnosene. Det kan ende med at de blir utvist (avvist) fra skolen, samtidig som de får sanksjoner ved institusjonene. Slik blir barna dobbelt «straffet» samtidig som de bedriver tiden med å straffe seg selv.

Å jobbe støttende i hjemmene hvor barna har sin identitet og historiske rot, er et godt alternativ til institusjonslivet. Store ressurser brukes i dag til å lønne fosterforeldre, konsulenter og sosialpedagoger som daglig samles til møter rundt hver enkelt, noe som kan stresse og slite ut barna. Disse midlene kan alternativt føres tilbake til hjemmene hvor barna har tilhørighet.

Familiene kan følges opp av en trygg støtte som viser og veileder over tid. Slik vil barna bli tryggere på at konflikter kan løses der de er, og skadde relasjoner kan repareres. Ved å tro på familien er mye av grunnlaget for løsningene lagt. I stedet for stadige flyttinger, som påfører barna emosjonelle skader, vil de fornemme noe som er varig. Med denne tryggheten vil barnas tro på seg selv, født inn i den spesielle familien, hjelpe dem med å mestre skolen og framtida si.

Heidi Stakset

● Pensjonister

Vedtektene – ny runde!

● Eva Nærby

leder av styret for pensjonistene i Utdanningsforbundet

FOTO: INGVANN B. CHRISTIANSEN

Pensjonistene i Utdanningsforbundet utgjør en stor andel av medlemstallet (ca. 15 prosent), og medlemsgruppen øker. Pensjonistmedlemmene er i økende grad bevisst sin plass i organisasjonen, og mange gir uttrykk for at Utdanningsforbundets engasjement for medlemsgruppen bør styrkes. Det er viktig å kanalisere engasjementet inn i egen organisasjon og slik styrke organisasjonstilhørigheten og arbeidet med pensjonistsaker. Alle medlemsgrupper bør ha en naturlig organisatorisk rolle som skaper identitet med fellesskapet. Pensjonistmedlemmene er svakt organisert i Utdanningsforbundet, og representasjon og medbestemmelse er uforholdsmessig dårlig på alle nivåer tatt i betraktning medlemsgruppens størrelse. Dette er grunnene til at styret for pensjonistene sentralt har utarbeidet 11 forslag til vedtektsendringer.

– Vi ønsker at formålsparagrafen skal slå fast at organisasjonen også skal arbeide for pensjonsforhold. Vanligvis omfatter arbeidsvilkårene også pensjonsforhold, men det gjelder nødvendigvis ikke for dem som ikke lenger er i arbeid.

– Vi ønsker at medlemsparagrafen skal slå fast at for å bli med i pensjonistorganisasjonen, må man være medlem av Utdanningsforbundet når man går av som yrkesaktiv. Det oppleves urimelig at personer som ikke har støttet Utdanningsforbundet, ved enten å være uorganisert eller organisert andre steder, senere kan nyte godt av Utdanningsforbundets arbeid for pensjonister.

– Vi ønsker at det skal oppnevnes pensjoniststyrer på sentralt nivå og på fylkesnivå og så vidt mulig opprettes egne styrer for pensjonistmedlemmer på kommunalt eller interkommunalt nivå – ikke bare legges til rette for, som det står i gjeldende vedtekter.

Vi ønsker også å kunne legge frem saker for fellesstyrene.

– Vi ønsker oss bedre representasjon: tre utsendinger til landsmøtet, to til representantskapet, to til fylkesårsmøtet, én til sentralstyremøter og én til fylkesstyremøter. Såpass må det være med 23 000 medlemmer i ryggen.

– Vi ønsker stemmerett i saker som angår egen medlemsgruppe, på landsmøtet, representantskapet og i fylkesårsmøtet.

– Vi ønsker vedtektsfestet at et medlem av sentralstyret, fylkesstyret og lokallagsstyret skal oppnevnes som kontaktperson for pensjonistene på sitt organisasjonsnivå.

Alle endringsforslagene med begrunnelser ble presentert for organisasjonsutvalget i mai, og vi forutsetter at saken fra oss går videre til vedtektsnemnda. Videre er det viktig at pensjoniststyrene i alle fylker og flest mulig lokallag gjøres kjent med våre forslag til vedtektsendringer. Vi vil også henstille til alle fylkesstyrer og lokallagsstyrer at det tas stilling til forslagene.

Hvis vedtektsnemnda som forbereder vedtektsaken for landsmøtet høsten 2012, ikke tar opp våre forslag og gjør dem til sine, er det en annen vei. Ett eller flere fylkeslag må gjøre våre forslag til sine og fremme dem. Det er derfor så viktig at forslagene gjøres godt kjent i hele organisasjonen.

Verden går ikke under om vi ikke får gjennomslag for våre synspunkter, men vi bør kanskje stoppe opp og spørre: Hva vil Utdanningsforbundet med pensjonistmedlemmene? Og hva vil pensjonistmedlemmene med Utdanningsforbundet?

Psykologisk førstehjelp: Ja, det vil vi lære!

● **Solfrid Raknes**
psykologspesialist, Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk, Voss sjukehus, Helse Bergen
FOTO PRIVAT

● **Heléne Appelberg Laabak**
rådgiver i Pedagogisk-psykologisk tjeneste, Moss
FOTO PRIVAT

«Nå er psykiske helsevansker det største folkehelseproblemet i Norge.»

«Vi lærer om den franske revolusjon, om reformasjonen og 2. verdenskrig. Men hvorfor lærer vi ikke mer om hvordan forholde oss til egne følelser og tanker i skolen? Det er jo slikt som gjør livet lettere å leve!»

Elise Leiten, Ungdommens Bystyre, Bergen

ILLUSTRASJON Tone Lileng | tonelileng.no

Skolen er en offentlig institusjon som har store muligheter til å påvirke den norske folkehelsen. Nå er psykiske helsevansker det største folkehelseproblemet i Norge. Psykiske lidelser oppstår ofte i ung alder, til dels allerede i barneårene. Cirka en fjerdedel av befolkningen vil utvikle en angstlidelse i løpet av livet, én av sju i løpet av ett år. Cirka 20 prosent får en angstlidelse i løpet av oppveksten. Noen utvikler angstlidelser allerede i tidlig førskolealder. 50 prosent av dem som får en angstlidelse, har hatt symptomer allerede før de fylte 11 år. Angst er den hyppigste psykiske lidelsen i barne- og ungdomsårene. Hver femte nordmann utvikler en depresjon i løpet av livet, én av ti i løpet av ett år. Depresjon debuterer i grunnskolealder, og forekomsten øker i ungdomsårene. Etter puberteten er depresjonssymptomer nesten like vanlig som angstsymptomer, og 15–20 prosent får betydelige symptomer på depresjon før de fyller 18 år. Til enhver tid regner vi med at 15–20 prosent av barn mellom 3 og 18 år har nedsatt funksjon på grunn av symptomer på psykiske lidelser som angst, depresjon og atferdsforstyrrelser (Folkehelseinstituttet, 2010).

Viktig å forebygge tidlig

Med dagens metoder kan vi finne barna som har vansker, her og nå. Imidlertid klarer vi ikke på forhånd å skille flesteparten av dem som vil få stabile vansker, fra dem som har vansker som er forbigående. Mye tyder på at det er lettere å forebygge psykiske lidelser hos barn og unge hvis tiltakene settes inn tidlig i barndommen – før symptomene er blitt kroniske. Dette betyr at vi må hjelpe barn og unge som allerede har utviklet symptomer. I tillegg bør vi bedre oppvekstmiljøet til førskolebarn som vokser opp med mange og langvarige belastninger før barna utvikler symptomer (Folkehelseinstituttet, 2010).

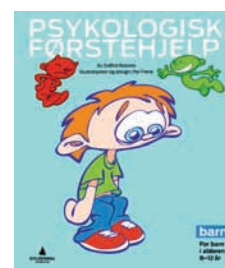
Vi vil her fortelle om Psykologisk førstehjelp (PF)

(Raknes 2010), som er en metode som kan brukes for å forebygge psykiske helsevansker. Vi vil skissere hvordan metoden kan brukes i skolen for å hjelpe barn og ungdom til å tenke og handle mer hensiktsmessig i vanskelige situasjoner. Å la barn og ungdom lese om hvordan de selv kan påvirke eget liv ved å forholde seg aktivt til sine tanker og handlinger, har trolig forebyggende effekt (Bravender, 2010; Kazdin, 2009; Leong, Cobham, de Groot & McDermott, 2009; Repål, 2008).

Psykologiske førstehjelpsskrin

Psykologisk førstehjelp er et selvhjelpskonsept utformet som et skrin. Skrinet forenkler og konkretiserer basisprinsippene i kognitiv adferdsterapi. Ungdomsversjonen passer best for ungdom i alderen 12–18 år. Det finnes også en barnevern for barn i alderen 8–12 år. Førstehjelpsskrinene er utviklet av psykologspesialist Solfrid Raknes sammen med en faglig referansegruppe av sentrale fagpersoner innen det norske klinisk psykologiske helsevernmiljøet¹.

Skriftlig informasjon

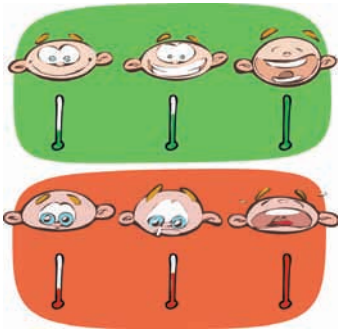
Skrinene inneholder 1) hefter, 2) figurer og 3) «hjelpenhender» for utfylling. Heftene forklarer grunnprinsippene i kognitiv terapi ved hjelp av enkle tekster og tegninger. Tegningene er i tillegg til å være illustrative både morsomme og appellerende. Heftene forteller at vi kan påvirke hvordan vi har det ved det vi tenker og gjør. De starter med informasjon om følelsesbevissthet. Videre blir begrepene grøntanker og rødtanker presentert. Rødtanker er tanker som gjør oss mer redde, triste eller sinte. Grøntanker gjør oss mer trygge og glade. Videre forteller førstehjelpsskrin-heftene om at vi i situasjoner der rødtankene blir sterke og

¹ Referansegruppe: Torkil Berge, Atle Dyregrov, Ida Garlov, Marit Hafting, Bente Storm Mowatt Haugland, Leif Edward Ottesen Kennair, Arne Repål og Steinar Sunde.

ødeleggende, kan velge å gi makt til grøntanker. Det blir gitt informasjon om at hva vi gjør, påvirker tanker og følelser, og leseren blir oppfordret til å tenke gjennom hvem de har rundt seg som kan være til hjelp. Videre inneholder heftene en rekke eksempler fra dagligdage situasjoner der «hjelp-hånden» (beskrives nedenfor) som strukturerende verktøy er benyttet. Situasjonene som blir beskrevet, er slike de fleste unge kan kjenne seg igjen i. Eksempelene kan bidra til at vanskelige situasjoner, tanker og følelser blir lettere å snakke om.

Røde og grønne figurer

Skrinene inneholder en rød og en grønn plastikkfigur. Figurene Rød og Grønn kan brukes som konkrete hjelpemidler i forberedelsene, og ved å stille opp og bruke disse aktivt mens man snakker, blir det tydeligere at tankene påvirker oss. Figurene og tegningene av Rød og Grønn gjør det lettere å eksternalisere, det vil si å se på tanker som noe litt utenfor oss selv. Eksternalisering kan være en friggjørende og nyttig erfaring i vanskelige situasjoner (White & Epston, 1990).

Hjelpehånden

Et sett «hjelpenhender» som ikke er utfylte, ligger også i førstehjelpsskrinene. «Hjelpehånden» er et ark med tegning av en hånd, med overskrifter som viser hva vi kan tenke innenfor: Hva skjer? (tommelfinger), følelse (pekefinger), rødtanke (langfinger), grønttanke (ringfinger), hva kan jeg gjøre? (lillefinger) og hvem kan hjelpe meg / være støttelag? (håndflate) (se eksempler Figur 1 og 2). Hjelpehånden er et hjelpemiddel for å gjøre en ryddejobb når tanker og følelser blir vanskelige og uoversiktlige. Å fylle ut hjelpehånden kan bidra til å sortere ens opplevelse av situasjonen, tanker og følelser. Hjelpehånden kan for eksempel brukes som forberedelse til å gjøre gode valg i en vanskelig situasjon som trolig dukker opp i fremtiden. For eksempel kan elever som skal ha en større forestilling eller tentamen, sammen fylle ut hjelpenhender om den forestående hendelsen og sammen tenke gjennom hvilke følelser som trolig vil dukke opp, og med hvilken intensitet og hvilke

rødtanker som trolig vil komme. Videre vil man kunne finne fram til nyttige grøntanker, forslag til lure ting man kan gjøre, og å tenke over og skrive opp hvem man kan bruke til å hjelpe seg.

Opplæring i PF for lærere

Psykologisk førstehjelp kan kjøpes hos bokhandlere og nettbokhandlere, og det kan brukes uten opplæring. Men for å kunne bruke materialet med trygghet og i tråd med tenkningen materialet er basert på, vil det være en fordel å ta dagskurs i PF. Det tilbys rundt om i landet og kan bestilles til din skole lokalt dersom dere ønsker en felles opplæring i form av dagskurs.

Undervisningsopplegg basert på Psykologisk førstehjelp

Vi har så vidt begynt å gjøre erfaringer med PF i skolen. Tilbakemeldinger fra elever, foreldre, lærere og ansatte i pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) så langt har vært rørende positive. Barn og unges selvfølelse og psykiske helse påvirkes av mange ulike faktorer. Skolen er i dag en meget viktig arena for å styrke positiv utvikling og forebygge både psykiske og sosiale vansker. Skolens ansatte har mulighet til å få god innsikt i hva barn og unge ser, hører og opplever, og tematisere aldersadekvate mellommenneskelige forhold knyttet til de forventninger de møter på forskjellige arenaer. PF kan derfor med fordel benyttes for å samtale om temaer som berører elevenes syn på både seg selv, familien og samfunnet.

Utviklingen av identitet og tilhørighet begynner tidlig. Mange barn strever av ulike grunner både med selvfølelse, selvtillit og trivsel. I et forebyggingsperspektiv er det derfor ønskelig at skolen er våken og proaktiv når det gjelder barn og unges «skjulte kriser». Det betyr at man ikke bare er tilgjengelig for elever som etterspør samtaler, men faktisk er aktivt oppsøkende (Raundalen & Schultz 2006). Mange elever trenger voksne på skolen som engasjerer seg og er aktivt involverte i opplevelser, tanker og følelser som kan føre til psykiske vansker. Å arbeide med Psykologisk førstehjelp er noe alle elever kan profitere på for å lære å identifisere og skille mellom positive og negative tanker og handlingsmønstre. I tillegg er det et velfungerende hjelpeverktøy for skolen til å avdekke vansker hos de barn og unge som er i behov for ytterligere oppfølging.

«Den gode sirkelen»

«Den gode sirkelen» fungerer som en god introduksjon til å samtale om opplevelser, tanker og følelser, og opplegget kan brukes i samlet klasse eller i mindre grupper. Alle elevene blir oppfordret til å si noe positivt om noen av de andre i gruppa. Et vanlig eksempel er: Jeg synes du er snill! Eller: Jeg synes du er flink til å tegne! Eleven som ytringen gjelder, kan da prøve å sette ord på hvilke tanker og følelser som dukker opp i etterkant. Dette er som regel flotte grøntanker: Jeg tenker at jeg kan noe! Jeg blir glad! Etter denne introduksjonen blir elevene oppfordret til å konkretisere uttalelsene. Eks: Jeg synes det er hyggelig å være sammen med

deg fordi ...! Jeg ble glad fordi du ...! Konkretiseringen styrker elevenes bevissthet om hvordan uttalelser og tanker bidrar til de følelser som oppstår.

I gruppesammenheng kan samtalen gjerne ta utgangspunkt i generelle temaer. Et eksempel kan være tanker og følelser knyttet til overgang mellom barne- og ungdomstrinn og overgang fra ungdomsskolen til videregående skole. Dette er en periode vi vet kan være vanskelig for mange elever med hensyn til bytte av skole, nye klassekamerater, ulike valg, osv. Andre temaer kan omhandle identitet, tilhørighet, seksualitet, musikk, klær, idrett eller rus. Ved å bruke hjelp-hånden og konkretisere rødtanker og grøntanker blir elevene bevisste sin egen tanke- og følelsesverden, samtidig får de innsikt i at ulike situasjoner kan oppleves forskjellig i gruppa, og dermed også sette i gang ulike tanker og følelser.

Forslag til klasseromsundervisning til 4.-klassinger basert på PF:

1: Foreldremøte: Lærer + helsesøster, info om psykiske helsevansker og PF. Utfylling av «hjelp-hånden».

Time 1 med barna: Utdeling av PF. Om følelser. Leken «følelsesbevissthet», der barna mimer følelser, tipper på hva de andre «spiller», og tipper «følelestemperatur».

Time 2 med barna: Om tankekraft, røde og grønne tanker. Hjemmeoppgave: Lete etter egne røde og grønne tanker i hverdagen, skrive opp og ta med til skolen!

Time 3 med barna: Å fylle ut hjelpehanda i henhold til sosial fobi-situasjon som er litt aktuell i klassen, til dømes framsyning.

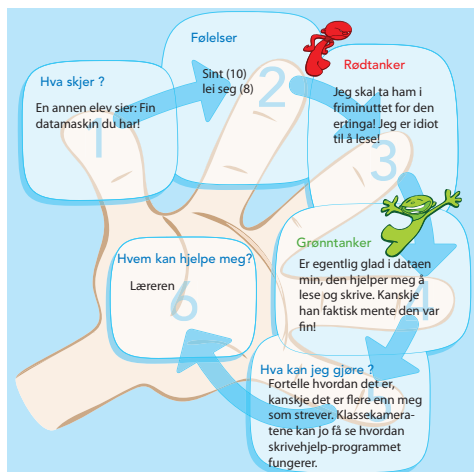
Hjemmeoppgave: Å fylle ut hjelpehanda på skolen og heime.

Time 4 med barna: Gjennomgang av hjelpehendene barna har fylt ut hjemme. Ny hjelpehånd i henhold til sosial fobi-situasjon som kan være aktuell for flere i klassen: til dømes framfor prøve der man vil gjøre det bra. Diplom!

... også når det gjelder lærevansker

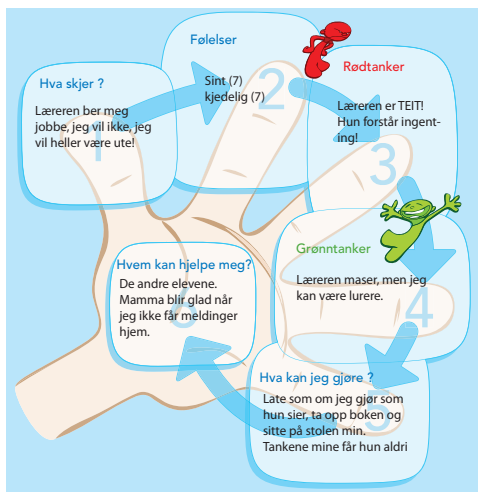
Måten barnet tenker på, påvirker også hvordan hun/han møter faglige utfordringer i skolen. Å lære seg positiv selvinstruering vil være ekstra viktig om man har faglige vansker. Å kunne hjelpe barnet til å oppdage at hun/han klarer mer om hun/han snakker mer hyggelig og oppmuntrende til seg selv, er en kunnskap som er nyttig for alle – og mest nyttig og viktig å kunne i situasjoner der man opplever å ikke nå opp til egne eller andres forventninger. Vi opplever alle situasjoner der vi ikke lykkes så godt. Om vi tidlig i livet lærer oss å behandle oss selv med omsorg og respekt også når vi ikke mestrer på det nivå vi skulle ønske, bruker vi mindre energi på å plage oss selv og frigjør mer energi til å lære. Både for å beholde motivasjonen til fortsatt å prøve, øve, gjøre så godt man kan – og for å beholde verdigheten om man ikke oppnår de ønskede resultatene, vil Psykologisk førstehjelp kunne være et nyttig redskap.

La oss skissere hvordan Flittige Lises hjelpehånd var nyttig for henne i forhold til å beholde motivasjonen i matematikk:

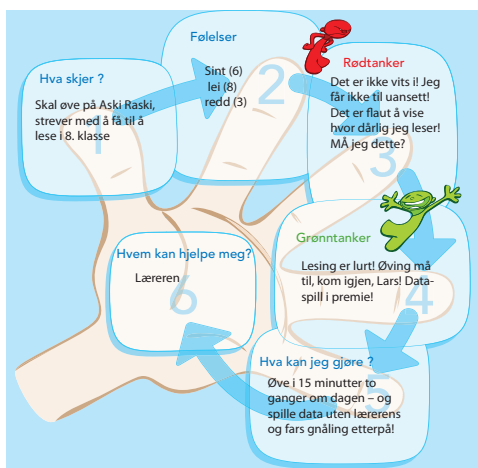

Tallene i parentes på pekefingeren refererer til en skala fra 0 – 10, der 0 er ingenting av følelsen, «ikke redd i det hele tatt», 10 er maksimalt utslag på følelsen, «så livredd som du kan tenke deg at du kan være om det er som aller verst». Lise har fylt ut lignende hjelpehender mange ganger nå, og vi lager statistikk over hvordan følelsene har vært ulike fra time til time, det syns hun er litt gøy!

Og la oss skissere Arge Adrians hjelpehånd som var nyttig for at han skulle klare å få jobbet mer og få mindre kjefst av lærer:

Hjelpehånden til Langsomme Lars gjorde det lettere for ham å fortsette å orke å øve på å lese:

Trassige Thomas bruker hjelpehånden for å forstå hvorfor han blir så sint. Han strever med både lese- og skrivevansker og atferdsproblematikk. Han blir veldig lett provosert og oppfatter ofte andre elever som slemme.

Etter å ha arbeidet med hjelpehånden noen ganger klarer Thomas oftere og oftere å la være å ty til fysisk konfrontasjon når han opplever at han blir provosert. Han blir da veldig fornøyd med seg selv og får opplevelse av mestring. Samspillet med de andre i klassen fungerer bedre når de ikke like ofte er redd for Thomas. Dette styrker selvfølelsen og bidrar også til at han blir mer inkludert.

Oppsummering

Vi har her presentert metoden Psykologisk førstehjelp (Raknes, 2010a og b) som et verktøy som kan nyttes på ulike vis i skolen. Metoden kan nyttes for hele klasser, for grupper og for enkeltelever. Å innføre begrepene rød- og grønntanker og konkretene rød og grønn kan hjelpe flere barn og unge til å forholde seg mer konstruktivt til eget tanke- og følelsesliv. Elevene vil over tid få trent seg slik at det blir lettere for dem både å tenke på og bruke hensiktsmessige mestringsstrategier i situasjoner som oppleves vanskelige. Kunnskapen som elevene erverver, er altså en kunnskap de vil bære med seg videre i utviklingen mot voksenlivet og være i stand til å benytte på egen hånd. Verktøyet gir en pedagogisk mulighet for samtaler med barn og ungdom som kan føre til at opplevelser, følelser og tanker blir mer begripelige og håndterbare (jf. Antonovsky 1991), slik at opplevelse av sammenheng styrkes. Samtidig er det elevene selv som har kontroll over hva de ønsker eller ikke ønsker å dele med andre. Det er selvfølgelig viktig for involverte pedagoger å vurdere om og når enkelte barn har behov for en henvisning til spesialisthelsetjenesten. Kanskje er det likevel like viktig å være bevisst på og utnytte skolen som arena for helsefremmende arbeid. Psykologisk førstehjelp gjør grunnprinsippene i kognitiv terapi tilgjengelige for barn og ungdom. Å tilby materialet til barn og ungdom og samtidig gi dem hjelp til å forstå og bruke det vil trolig kunne forebygge angst og depresjonsplager. Kognitiv terapi er den terapiretningen som har akkumulert mest behandlingseffektforskning, og metoder basert på kognitive prinsipper er funnet nyttig i helseforebyggende

arbeid (Repål, 2008). Fremdeles er det nok en vei å gå for alle barn og unge får tilgang til å lære grunnprinsippene i kognitiv terapi i skolen, og det bør gjøres systematisk evaluering av helsefremmende programmer for de vedtas gjennomført for alle. Men heldigvis har lærere og helsesøstre noe frihet til å fylle skoletimer med det de opplever som mest nyttig for barna å lære. PF er fremdeles nybrottsarbeid. Ta gjerne kontakt om dere ønsker å vite mer om PF, trenger hjelp til å utforme undervisningsopplegg eller vil drøfte problemstillinger knyttet til bruk av PF i skolen eller være med og gjennomføre mer systematisk forskning rundt bruk av PF i skolen.

Referanser

- Antonovsky A.: Unraveling the Mystery of Health. How People Manage Stress and Stay Well. San Francisco: Jossey-Bass (1987).
- Bravender, T., Russell, A., Chung, R.J., Armstrong, S.C.: A «Novel» Intervention: A Pilot Study of Children's Literature and Healthy Lifestyles. Pediatrics, 2010 Mar; 125 (3): e513-7 (2010).
- Folkehelseinstituttet: Helsetilstanden i Norge: Tannhelse. www.fhi.no/artikler/?id=70818. Nedlastet 15.10.2010
- Kazdin, A. E.: In High-risk Adolescents, Cognitive-behavioural Therapy Reduced Depression at 6 Months More than Assessment Alone but Did Not Differ from Bibliotherapy or Supportive-expressive Therapy. Evid. Based. Med. 2009 Apr; 14(2): 51. (2009)
- Leong, J., Cobham, V.E., de Groot, J., McDermott, B. Comparing Different Modes of Delivery: a Pilot Evaluation of a Family-focused, Cognitive-behavioural Intervention for Anxiety-disordered Children. Eur Child Adolesc. Psychiatry. Apr; 18(4): 231-9. (2009).
- Raknes, S.: Psykologisk førstehjelp. Barn. Gyldendal Norsk Forlag (2010a).
- Raknes, S.: Psykologisk førstehjelp. Ungdom. Gyldendal Norsk Forlag (2010b).
- Raundalen, M. & Schultz, J.-H.: Krisepedagogikk. Oslo, Universitetsforlaget (2006).
- Repål, A.: En kognitiv tilnærming til selvhjelp. I: T. Berge & A. Repål (red.): Håndbok i kognitiv terapi (s. 24-60). Oslo: Gyldendal Akademisk (2008).
- White, M., & Epston, D.: Narrative Means to Therapeutic Ends. New York: Norton (1990).

Halden kommune

Halden kommune ligger 1 1/2 times kjøring fra Oslo – 20 min. fra Strømstad og 2 timer fra Göteborg. Kommunen ligger ved sjøen og har et ypperlig turterreng. Det er et aktivt kultur- og organisasjonsliv i kommunen, som har vel 29.000 innbyggere. Byen har høyskoler for bl.a. lærerutdanning, økonomi, informasjonsteknologi og samfunnsfag.

Administrativ stilling – grunnskolen i Halden

Stilling ledig som enhetsleder/ rektor ved Strupe skole

Tiltredelsesdato: 01.04.12.

Aktuelle søkere til rektorstillingen vil bli innkalt til intervju.

Opplysninger om rektorstillingen fås ved henvendelse til enhetsleder/rektor Knut-Arne Jappée, tlf. 69 21 27 17/909 68 332, e-post: knut.arne.jappee@halden.kommune.no eller kommunalsjef Marie E. Axelsen, tlf. 69 17 45 84/951 98 109, e-post: marie.axelsen@halden.kommune.no

Fullstendig utlysningstekst er lagt ut på Halden kommunes hjemmeside: www.halden.kommune.no

Elektronisk søknad (ID 579) fylles ut på kommunens hjemmeside under fanen «Ledige stillinger». CV vedlagt kopier av attester og vitnemål leveres ved innkalling til intervju.

Søknadsfrist: 1. november 2011.

Rakkestad kommune

Rektor ved Bergenhus skole

Det er med tiltredelse snarest mulig ledig 100% fast stilling som rektor ved Bergenhus skole.

Bergenhus skole holder til i nyere og unike skolelokaler og vil neste skoleår ha ca. 335 elever.

Henvendelser vedrørende stillingen kan gjøres til seksjonsleder skole Jørn O. Authen, tlf. 69 22 55 00.

Rakkestad kommune har elektronisk søknadsbehandling.

Fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema ligger under «Ledige stillinger» på kommunens egen hjemmeside:

www.rakkestad.kommune.no.

Søknadsfrist: 16. oktober 2011.

UTDANNING

Fagmagasin for Utdanningsforbundet

Parallellannonsering
på utdanningsnytt.no
uten ekstra kostnader

Elforlaget søker

forlags- redaktør

Vil du jobbe i et forlag som
sitter midt i fagmiljøet?

Les mer: www.elforlaget.no/forlagsredaktør

- » sterkt fagmiljø
- » god lønnsomhet
- » ny teknologi

Elforlaget

Norsk Teknologi er en landsforening i NHO

Pitney Bowes

Med eget agentur på Edsbyn kontormøbler – og som forhandler for de mest kjente møbelprodusentene, er vi Norges største leverandør av kontormaskiner og innredningsløsninger til bedrifter, skoler og institusjoner. Våre kunder finnes i både offentlig og privat sektor.

Vi søker nå

Fagkoordinator til vår interiørvdeling – skolemarkedet

Kunne du tenke deg en spennende jobb i vår interiørvdeling – skolemarkedet?

Vi søker en person som har erfaring fra skolehverdagen, og ønsker å bruke denne i en annen sammenheng.

Interessert?

Da går du til våre nettsider www.pitneybowes.no for å se full utlysning, eller du kan ringe salgssjef Tom Gunnerud på tlf. 913 45 200.

Søknadsfrist 17. oktober 2011

RINGSAKER KOMMUNE

VEKST OG UTVIKLING

Ringsaker har ca. 33 000 innbyggere og er innlandets mest folkerike kommune. Kommunen strekker seg fra Hamar i sør til Lillehammer i nord. Med over 100 km strandlinje til Mjøsa og med regionens flotteste ski- og turområder i Ringsakerfjellet er det varierte muligheter for aktiv fritid og rekreasjon. Kommunen satser på å være en attraktiv bokommune og har fokus på å sikre gode skoletilbud og trygge oppvekstforhold. Allsidige kulturtilbud og mangfoldige idrettsmiljø engasjerer både unge og eldre. Som arbeidstaker i Ringsaker, kan du ved å bidra med din kompetanse, bli del av et stort og sammensatt fagmiljø med gode kollegaer. Ringsaker kommune er inne i en svært aktiv skoleutviklingsperiode med klart definerte strategier for å øke elevenes læringsutbytte. For en nærmere beskrivelse av utviklingsarbeidet kan du gå inn på skoleportal via kommunens hjemmeside, www.ringsaker.kommune.no

ØNSKER DU Å VÆRE MED OG VIDEREUTVIKLE EN KOMMUNE HVOR FOKUSET ER VEKST OG UTVIKLING

Vi har følgende stillinger ledige:

Skoleder ved Nes barneskole Ref.nr. 2011/424

Nes barneskole ble bygd i 2008 og framstår som en moderne skole med et variert og spennende uteområde. Skoleåret 2011/2012 har skolen 290 elever og 40 ansatte.

Skoleder ved Hagen skole Ref.nr. 2011/425

Hagen skole er et spesialpedagogisk tilbud ved Hagen behandlingsenhet, divisjon psykisk helsevern, Sykehuset Innlandet HF. Det spesialpedagogiske tilbudet ved Hagen skole er en integrert del av behandlingstilbudet ved Hagen. Skolen har 6 årsverk og administreres av Ringsaker kommune. Vi har plass til 9 barn fra 6-12 år.

Nærmere opplysning fås ved henvendelse til kommunalsjef Anne Kari Thorsrud, tlf. 62 33 50 62 mobil 414 42 261.

Sentralbord: 62 33 50 00
Internett:
www.ringsaker.kommune.no

Fullstendig utlysningstekst finnes på www.ringsaker.kommune.no eller www.finn.no/jobb/ eller fås ved henvendelse til Ringsaker kommunale servicesenter.

DROTTNINGBORG

VIDEREGÅENDE SKOLE

LEDIG STILLING SOM REKTOR

Drottningborg er en kristen videregående internatskole med ca 200 elever fra hele landet. Skolen har 40 ansatte, ligger i naturskjønne omgivelser i Grimstad kommune i Aust-Agder og eies av Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM).

Nåværende rektor går over i annen stilling i skolens eierorganisasjon, og vi har derfor ledig fast stilling som rektor fra 01.08.2012.

For fullstendig utlysningstekst se skolens hjemmesider www.drottningborg.vgs.no

RANA KOMMUNE

2011/328 Rektor

Ved Utskarpen barne- og ungdomsskole er det ledig vikariat som rektor til 31.07.2012.

Kontaktperson: Skolesjef Jørn Håkon Halmøy telefon 992 27 553 eller rektor Karl Hans Rønning telefon 952 54 243.

Søknadsfrist: 15. oktober.2011

Fullstendig utlysningstekst og søknadsskjema finnes på www.Rana.kommune.no

frantz.no

Nordre Land kommune

E-post: postmottak@nordre-land.kommune.no
Hjemmeside: www.nordre-land.kommune.no

SKOLERÅDGIVER – 440/11

Fast 100 % stilling som skolerådgiver er ledig.

Nordre Land kommune er en to-nivå kommune med tre grunnskoler og Voksenopplæring som egne resultatenheter.

Arbeidsoppgaver:

- Rådgiver for skoleledelsen
- Utvikling og oppfølging av kommunedelplan for skole, og andre sentrale planverktøy
- Videreutvikle og følge opp kompetanseutviklingen i skolen i samarbeid med skoleledelsen
- Videreutvikle og vedlikeholde rapporterings- og kvalitetssystemene innenfor skoleverket
- Koordinere felles pedagogiske oppgaver knyttet til skolene
- Saksbehandling av skolesaker
- Representant for kommunen i interkommunalt samarbeid og kontaktperson i skolesaker

Noe reisevirksomhet må påregnes

Nærmere informasjon om stillingen ved kommunalsjef Bente Øverby, tlf. 959 04 556.

Søknadsfrist: 21. oktober 2011

For fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknad, se vår hjemmeside: www.nordre-land.kommune.no

VI RYDDER FOR LIVET

Søndag 23. oktober trenger vi noen som kan gå en runde i sitt nabolag, på vegne av alle de millioner som ikke har mulighet til å gjøre det samme.

Takk for at du ønsker å gå med bøsse for TV-aksjonen NRK 23. oktober. Da skal vi samle inn penger til Norsk Folkehjelps arbeid med å rydde miner og klasebomber verden over.

Det tar bare to timer!

Pengene fra årets TV-aksjon vil gjøre en enorm forskjell. For bare 200 kroner kan Norsk Folkehjelp rydde 10 kvadratmeter fri for miner og klasebomber. Hvis du setter av 2 timer til å gå med bøsse vil du bidra til å redde mange liv, og gjøre millioner av kvadratmeter trygge for barn og voksne.

Vi sees under høstens viktigste søndagstur 23. oktober!

TV-AKSJONEN NRK 2011 GÅR TIL NORSK FOLKEHJELPS ARBEID MED Å RYDDE MINER OG KLASEBOMBER

BLI BØSSEBÆRER, RING 02025

Lettles- bøker

på bokmål
og nynorsk

av Odd Haugstad

1. trinn "Lesebok" (10 stk) – samlet kr. 300,-

30,- pr. stk

"Lese-lek" (5 stk) – samlet kr. 150,-

30,- pr. stk

2. trinn "Lese-gøy" (15 stk) – samlet kr. 450,-

30,- pr. stk

3. trinn "Les mer" (10 stk) – samlet kr. 400,-
– 4. trinn

40,- pr. stk

25% rabatt v/kjøp av alle, ellers 15%
Fraktfritt tilsendt til gjennomsyn.

Forfatteren Odd Haugstad
er logoped og cand.pead.spec. med
spesialkompetanse på lesing og lese-
prosesser.

www.pedforlag.no

Postboks 1043 – 4687 Kristiansand – Tlf: 92 66 29 45 – Telefax: 38 04 55 52

KLASSETUR MED CLUB ENGLAND

Velkommen på klassetur med Club England! I 40 år har de fleste skoler besøkt oss, mange år etter år.

Lærerike programmer med dyktige guider. 3-10 dager fra kun 1695,- pr. elev og gratisplasser for foresatte og lærere*. Vi hjelper gjerne klassen med flyreisen. Velg mellom koselig pensjonat, vertsfamilier eller hotell.

Bli med oss til fantastiske England og få et klasseminne for livet!

Scarborough

Spennende og solfylt ferieby nær York, med Englands råeste fornøylespark. Klassetur-favoritten i 40 år.

Brighton

Stor og berømt badestad nær London, som vi besøker på dagstur. Et populært og fantastisk reisemål.

York

Verdenskjent kulturby med The Viking Centre og den mektige katedralen.

Edinburgh

Skottlands imponerende hovedstad er et annerledes reisemål med rik historisk arv.

www.clubengland.net
info@clubengland.net

* Priskeksemplar for arrangement i England. Gratis lederplasser avhengig av gruppens størrelse.

22 11 13 33
55 56 02 02
90 02 23 10

Norsk forening til fremme av forsorg for barn (NFFB)

Kvalitetsprisen 2012 Utvikling av barnehagens innhold

Norsk forening til fremme av forsorg for barn (NFFB) ønsker å påskjønne en barnehage som er i en prosess med målrettet arbeid for å utvikle kvaliteten i barnehagens innhold; dvs de opplevelser, erfaringer og kunnskaper som barnehagen gir barna del i.

Kvalitetsprisen 2012 er på 30.000,- kroner.

Barnehager i Oslo og Akershus kan søke.

Søknadsfrist er 1. mai 2012.

Søknad stiles til styret for NFFB ved Ingrid Bølset Johannessen, Geitmyrsveien 40, 0455 Oslo. T. 22 46 63 46 / 474 14 308

Nærmere opplysninger om tildelingskriteriene og forutsetninger for pristildelingen kan fås ved henvendelse til styret.

UTDANNING

Fagmagasin for Utdanningsforbundet

For annonser – kontakt:

Stillings-/kunngjøringsannonser:

Berit Kristiansen - bk@utdanningsnytt.no

Produktannonser og bilag:

Randi Skaugrud - rs@utdanningsnytt.no

Nettannonser:

Helga Kristin Johnsen - hkj@utdanningsnytt.no

Arild Hølland | Advokat Utdanningsforbundet

FOTO: INGER STENVOLL

Pensjonsreformen

Arbeidsmiljøloven har en egen bestemmelse i paragraf 12-11 om rett til permisjon i forbindelse med utdanning.

Pensjonsreformen får betydning for pensjonsytelsene fra folketrygden, offentlige og private tjenstepensjonsordninger. Det gjenstår store og viktige elementer i reformen, samtidig er det viktig å kjenne til hva som allerede er vedtatt. I denne artikkelen gis en kort oversikt over status på de forskjellige områdene.

Utgangspunktet for pensjonsreformen var en oppfatning av at endret alderssammensetning i befolkningen og øket levealder ellers ville føre til for høye pensjonskostnader og for få yrkesaktive. For å bøte på dette skal alderspensjonen fra folketrygden, med virkning fra 1. januar 2011, kunne tas ut fra 62 år, og det skal være fri adgang til å jobbe ved siden av pensjonen. Uttak fra 62 år forutsetter likevel en relativt høy opptjening, slik at mange ikke vil ha denne muligheten.

Videre skal alderspensjonen levealdersjusteres; er forventet levealder for årskullet høyere enn for tidligere årskull, blir pensjonen tilsvarende lavere. Levealdersjusteringen innebærer også at pensjonen blir justert ut fra uttaksalder; det er årskullets forventede levealder på uttakstidspunktet som er avgjørende for pensjonens størrelse.

Reguleringen av alderspensjon under utbetaling er dårligere enn før; nå skal den over tid tilsvare gjennomsnittet av pris- og lønnsutviklingen. Fra 2016 innføres det gradvis en ny beregningsmodell for alderspensjon, men de ovennevnte endringene gjelder også dem som får alderspensjon fra folketrygden etter dagens modell. Den nye modellen tar utgangspunkt i en opp-tjent pensjonsbeholdning som fordeles på forventet gjenværende leveår.

Alderspensjonen fra Statens pensjonskasse skal levealdersjusteres etter de samme prinsippene som i folketrygden og omfattes også av de nye reguleringsreglene for pensjoner under utbetaling. For øvrig skal pensjonen beregnes etter de samme regler som før. Reglene for når pensjonen fra Statens pensjonskasse kan tas ut, er ikke endret, samme aldersgrenser gjelder fortsatt. Det gjøres fradrag i pensjonen fra Statens pensjonskasse for utbetalinger fra folketrygden. Disse reglene

(samordningsreglene) vil måtte tilpasses den nye alderspensjonen i folketrygden som innføres fra 2016.

Reglene for avtalefestet pensjon i offentlig sektor er i hovedsak som før, denne pensjonen skal ikke levealdersjusteres. Men avtalefestet pensjon kan ikke kombineres med alderspensjon fra folketrygden og omfattes av de nye reguleringsreglene under utbetaling (gjennomsnitt av pris- og lønnsvekst).

Etterlattepensjonene fra folketrygd og offentlige tjenstepensjonsordninger er inntil videre som før, her foreligger det ikke noen endringsforslag.

Innen privat tjenstepensjon går den foreløpige tilpasningen til pensjonsreformen først og fremst ut på at pensjonen nå kan tas ut fra 62 år, mot før fra 67. Avtalefestet pensjon (AFP) i privat sektor er helt endret og utgjør nå et livsvarig tillegg til alderspensjonen fra folketrygden.

Det er nylig lagt frem en lovproposisjon vedrørende folketrygdens uføreytelser. I proposisjonen foreslås det at dagens uførepensjon skal erstattes av en ytelse som kalles uføretrygd. Uføretrygden skal utgjøre 66 prosent av inntekten den siste perioden før uforheten inntreffer, men det tas ikke hensyn til inntekt over 6 ganger folketrygdens grunnbeløp (kr 475 296 med dagens grunnbeløp). Det foreslås at uføretrygden skal beskattes som lønnsinntekt, slik at ytelsen etter skatt omtrent vil tilsvare dagens ytelsesnivå.

Det foreslås videre en delvis innføring av levealdersjustering av alderspensjonen også for de som har hatt uføretrygd. Uføretrygden foreslås innført fra 2015.

Det skal gjøres fradrag i uførepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger for uføreytelser fra folketrygden. Dersom uføreytelsene i folketrygden endres, må også fradagsreglene (samordningsreglene) endres. Departementet gir i proposisjonen om uføretrygd uttrykk for at «uføreytelsen til offentlig ansatte ikke skal svekkes på grunn av endringene i folketrygdens uføreytelse», og at regjeringen skal «invitere organisasjonene til en prosess om utforming av uføreytelsen i de offentlige tjenstepensjonsordningene». Konsekvensene for offentlig ansatte avhenger med andre ord både av hvordan folketrygdens uføretrygd blir, og av tilpasningen i de offentlige tjenstepensjonsordningene.

«Det gjenstår store og viktige elementer i reformen, samtidig er det viktig å kjenne til hva som allerede er vedtatt.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Mimi Bjerkestrand | Leder

Likestilling og kjønnsroller:

Lærere gjør en forskjell

5. oktober feiret vi lærernes internasjonale dag. Unesco og Education International har besluttet å sette søkelys på likestilling og kjønnsroller i utdanningen på denne dagen. Dette er et temaområder som gir ulike assosiasjoner og utfordringer i forskjellige land i verden.

I mange land er jenter målet for arbeidet med større likestilling i utdanningen. Erfaringene viser at når lærerne bedrer kunnskapen om inkluderende undervisning, tjener både jenter og gutter på dette. Derfor er det interessant at lærerorganisasjonene i Nicaragua har gått sammen med myndighetene for å granske læreplanen i et likestillingsperspektiv. De har i fellesskap innarbeidet en ny forståelse av kjønn og likestilling både i læreplanen og i lærerutdanningen. I Senegal har flere lærerorganisasjoner samarbeidet om å se på sammenhengen mellom jenters mulighet til å lykkes i skolen og lærernes evne til å møte begge kjønn i sin undervisning.

Her hjemme er vi vant til å se oss selv som likestilt. Men studier av arbeidslivet kan fortelle noe annet. Av alle sysselsatte i Norge i dag utgjør de deltidsansatte 25 prosent. Totalt er rundt 75 prosent av de deltidsansatte kvinner, men i enkelte yrkesgrupper vil så godt som alle deltidsansatte være kvinner. Hele 43 prosent av alle sysselsatte kvinner i landet vårt arbeider deltid. Samtidig ser vi at kvinner kommer uheldig ut i forhold til menn på arbeidsmarkedet, i lønnskampen og med hensyn til trygd og alderspensjon, hvor 87 prosent av minstepensjonistene er kvinner.

Valg i ungdomstida fører til ulike muligheter for kvinner og menn. De kjønnsrelaterte valgene starter i tidlig barndom og forsterkes i ungdomsskole og videregående skole. Lærere kan gjøre en forskjell i dette bildet. Derfor har Utdanningsforbundet også i vårt innspill til stortingsbehandlingen om Ungdomsskolemeldingen pekt på det manglende perspektivet på kjønn og likestilling i ungdomsskolemeldinga. Både gutter og jenter opplever i dag et sterkt press mot stereotipe kjønnsroller. I et rikt samfunn som vårt er den kommersielle påvirkningen sterk, og mange erfarne lærere mener at likestillingen har fått et tilbakeslag i vår tid – og at dette ikke er et område som prioriteres av utdanningsmyndighetene.

Kunnskapsdepartementets handlingsplan for likestilling gjaldt i perioden 2008-2010. Det er ikke kommet en ny handlingsplan, men departementet sier de vil bidra til å spre gode ideer og erfaringer. Spørsmålet er om dette er nok – og om det i dagens skole er klima for virkelig å satse på et felt som i liten grad kan måles og relateres til skolens basiskompetanse. Liv Anne Støren har undersøkt skolenes arbeid med likestilling, og hennes funn er ikke oppløftende. Hun konkluderer med at likestilling er lavest prioritert av de målsettingene skolen skal jobbe med. Ifølge Støren er gutters leseferdigheter det eneste aspektet som får noe særlig oppmerksomhet.

Det er ikke læreres manglende vilje som styrer vekk fra å prioritere arbeid med likestilling, det er politiske prioriteringer lokalt og sentralt. Fattige land tar seg råd til å arbeide med dette området – vi må også bidra til at både gutter og jenter får brukt sitt potensial. Lærere både kan og vil gjøre en forskjell på dette området.

«Mange erfarne lærere mener at likestillingen har fått et tilbakeslag i vår tid.»

● Utdanningsforbundet

Elin Bellika | medlem i sentralstyret i Utdanningsforbundet

Kompetanse gir kvalitet

Førskolelærernes kompetanse er garanti for et kvalitativt godt barnehagetilbud. Manglende kompetanse gir ulik og varierende kvalitet i barnehagetilbudet.

Likevel har barnehagene i årevis manglet førskolelærere. Førskolelærermangelen er den største utfordringen når det nå skal satses på kvalitet og innhold i barnehagene.

Det er barnehageeiers ansvar å rekruttere førskolelærere, slik at barnehagen har den kompetansen som barnehageloven krever. Når det nå mangler ca. 6000 førskolelærere kan dette ansvaret ikke sies å være godt nok ivarettatt.

En passiv bruk av dispensasjon fra utdanningskravet, under henvisning til at det ikke finnes førskolelærere kan ikke lenger aksepteres. Særlig når det finnes ca. 15000 førskolelærere som jobber i andre yrker.

Det må nå settes i gang et langsiktig og strategisk arbeid for å rekruttere og beholde førskolelærere. Kunnskapsdepartementet skal iverksette en reklamekampanje for å få flere til å velge førskolelæreryrket. Det skal også sørges for nok studieplasser. Det er også forventninger til at den nye utdanningen skal ha en innretning som tiltrekker flere studenter. Dette er likevel ikke nok for å løse denne krisen.

Det er lokalt at det største arbeidet må gjøres. Kommunen, som eier og barnehagemyndighet, vil ha en nøkkelrolle. Førskolelærermangelen er for stor til at den enkelte barnehage kan løse dette alene. KS og Utdanningsforbundet har utarbeidet brosjyren «Kvalifisert personale –nøkkel til gode

barnehager». I brosjyren finnes flere gode tiltak som kan benyttes når planer skal lages.

Lønn virker, men da forutsetter det at hele gruppens lønn heves. Ellers fører det bare til en forflytning av kompetanse, etter hvem som til en hver tid betaler best. Gode arbeidsvilkår virker også. Barnegruppestørrelse, bemanning, godt arbeidsmiljø, veiledning og etter- og videreutdanning og tid nok til å løse de oppgavene som førskolelærere har ansvar for etter lov og rammeplan er avgjørende for om de blir i barnehagen. Hvis førskolelærere opplever at de ikke får gjort jobben godt nok, vil det føre både til sykefravær og til at de forlater yrket.

Barnehager som jobber godt med implementering av rammeplan, der personalet opplever både utfordringer og støtte, rekrutterer og beholder førskolelærere. Dette forutsetter en god og nærværende ledelse.

Eiere må anstrenge seg for å få tak i førskolelærere før de søker dispensasjon. Det er ikke tilstrekkelig med en liten annonse i lokalpressen. Når det er søkt dispensasjon, må eier tilrettelegge for veiledning av den som har dispensasjon, samt at de får anledning til å ta utdanning som førskolelærer eller nødvendig tilleggsutdanning for de med anen høgskoleutdanning.

Barnehageeiere og myndighetene kan ikke bare vente på at førskolelærermangelen skal gå over av seg selv. Det kreves et langsiktig og målrettet arbeid, der det settes av nok ressurser til å lykkes.

Utdanningsforbundet Hordaland

Utdanningsforbundet Hordaland, Postboks
1818 Nordnes, 5816 Bergen. Tlf.: 56 12 50 00
hordaland@udf.no

John G. Torsvik, leder
Tlf.: 56 12 50 01 /
55 34 26 70 /
90 67 29 58
john.g.torsvik@
udf.no

Eva Steinfeld, nest-
leder
Tlf.: 56 12 50 02 /
97 17 70 04
Eva.Steinfeld@
udf.no

Åshild Klokkeide
Birkeland
Tlf.: 55 34 98 64 /
95 03 37 56
ashbir@udf.no

Ada Freng
Tlf.: 56 12 50 27 /
55 32 72 45 /
93 41 30 32
ada.freng@udf.no

Trond Hofvind
Tlf.: 56 12 50 11 /
55 23 33 91 /
95 99 72 54
trond.hofvind@
udf.no

Nina Beate Jensen
Tlf.: 55 34 51 34 /
93 02 96 19
ninjen@udf.no

Mildrid Kronborg
Økland
Tlf.: 56 12 50 21 /
95 48 63 08
milkro@udf.no

Berit Dale
Tlf.: 99 52 08 28
berit.dale@udf.no

Anita Knapskog
Tlf.: 91 83 73 16
anikna@udf.no

Grete Monsen
Tlf.: 56 12 50 53 /
92 40 55 27
gremon@udf.no

Sigurd Riise
Tlf.: 53 40 11 16 /
53 41 09 36 /
47 26 07 44
sigurd.riise@udf.no

Jon Severud
Tlf.: 56 12 50 22 /
56 33 94 81 /
99 43 15 30
jon.severud@udf.no

Mette Johnsen
Walker
Tlf.: 55 91 24 77 /
48 18 94 80
Mette.Johnsen.Wal-
ker@udf.no

Kari Løkensgard
Bjørnsvik, hovedtil-
litsvalgt i KS fylke
Tlf.: 56 53 22 45 /
56 51 31 97 /
48 13 05 37
kari.bjornsvik@
udf.no

Sjur Inge Veim,
hovedtillitsvalgt i
KS fylke
Tlf.: 56 12 50 25 /
97 56 20 29
sjur.veim@udf.no

Kristine Halvorsen,
1. vara
Tlf.: 56 12 50 61 /
93 44 90 62
krihal@udf.no

Svein Rune Stak-
seng, 2. vara
Tlf.: 56 55 60 35 /
92 28 30 87
Svein.Rune.Stak-
seng@udf.no

Lars Magne Brurberg
Olsen, 3. vara
Tlf.: 56 14 41 26 /
98 88 54 24
larols@udf.no

Brita Bøyum, vara
hovedtillitsvalgt i KS
kommune
Tlf.: 55 28 12 80 /
90 01 81 81
Brita.Boyum@udf.no

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Redaksjonen for sidene i dette nummeret: Stig Brusegard, Nina Ansteensen og Stian Skaar.

Vesentlig debatt om nasjonale prøver

To av tre lærere mener nasjonale prøver bør avvikles ut fra hvordan prøvene brukes i dag. Utdanningsforbundet mener ordningen med nasjonale prøver bør revurderes og kunnskapsministeren inviterer nå til rådslagning om prøvene. Nasjonale prøver engasjerer igjen til debatt.

Utdanningsforbundet gjennomførte tidligere i høst en undersøkelse blant sine medlemmer med nasjonale prøver som tema. Resultatene viste at 67 prosent av lærerne var helt eller delvis enig i at nasjonale prøver slik de gjennomføres og brukes i dag, bør avvikles. Samtidig hadde nesten halvparten av lærerne opplevd pålegg eller press fra skoleledelsen om å drille elevene fram mot prøvene. 910 medlemmer svarte i undersøkelsen.

Ønsker å revurdere ordningen

Utdanningsforbundet mener at en for målstyrt skole fører til et for smalt kunnskapssyn og igjen en dårligere kvalitet på opplæringen. Derfor ønsker man nå å revurdere ordningen.

– Nasjonale prøver skulle være et middel for å gi bedre undervisning, men har nå blitt et mål i seg selv. Medlemmene våre sier tydelig fra om at de ikke ønsker en slik uvetting bruk av rangering, sier leder Mimi Bjerkestrand i Utdanningsforbundet.

Bruken og tolkningen i praksis

Utgivelsen av boken «Kunnskapsbløffen» av Magnus Marsdal i Manifest Analyse, bidro også sterkt til igjen å sette bruken og tolkningen av resultater fra nasjonale prøver på dagsorden. I boken problematiseres praktiseringen av nasjonale prøver med historier fra lærere. Forfatteren skriver selv at boken tar sikte på å undersøke virkeligheten bak testresultatenes blanke fasade, om metodene fører til bedre læring og hva som skjer med den norske skoles grunnleggende verdier.

Skal evaluere nasjonale prøver

OECD har nylig kommet med en rapport om evaluering og vurdering i norsk skole. Der advares det

mot å legge for mye vekt bare på de nasjonale prøvene. Selv om prøvene er et viktig verktøy, måler det bare en del av kvaliteten i skolen, ifølge OECD. Nasjonale prøver har eksistert i sin nåværende form i fem år, og nå ønsker Kunnskapsdepartementet å evaluere ordningen. Lærere, rektorer, kommuner, organisasjoner og forskere vil bli invitert med i en slik evaluering.

– I lys av den pågående debatten om nasjonale prøver og anbefalinger fra OECD, så ønsker jeg å

invitere til et rådslag om de nasjonale prøvene, sier kunnskapsminister Kristin Halvorsen.

Hun mener de nasjonale prøvene får overdreven oppmerksomhet som indikator på kvalitet i skolen, og at man ikke vet nok om hvordan prøven brukes for å forbedre kvaliteten i skolen. Halvorsen mener det er viktig å passe på at prøven brukes riktig, og hun er usikker på hvordan resultatene fra prøvene følges opp i hver enkelt kommune.

Nyheter

Høring om ungdoms- trinnsmeldingen

10. oktober er det åpen høring i Stortinget om meldingen "Motivasjon - Mestring - Muligheter. Ungdomstrinnet". Fra Utdanningsforbundet stiller sentralstyremedlem Steffen Handal og Elisabet Dahle, samt seniorrådgiver Per Arne Sæther. Se www.stortinget.no for fullstendig program.

Barnehagedagen 2012

Barnehagedagen 2012 arrangeres tirsdag 20. mars neste år. Foreldreutvalget for barnehagen (FUB) er nå med som arrangør sammen med Utdanningsforbundet og Fagforbundet.

Sentralstyret har drøftet videre arbeid med Barnehagedagen, og Utdanningsforbundet skal ta initiativ til en grundig evaluering av om og eventuelt hvordan Barnehagedagen skal markeres i framtida. **Sett av dagen!**

Statsbudsjettet 2012

Statsbudsjettet blir lagt fram torsdag 6. oktober. Du finner alt om statsbudsjettet for 2012 og hva det innebærer for våre medlemsgrupper på www.udf.no/statsbudsjett.

Verdens Lærerdag

5. oktober gratulerte vi alle verdens lærere med dagen! Da ble Verdens Lærerdag markert verden over med slagordet «Lærere for likestilling». Lærerorganisasjonene verden rundt krever bedre og mer likestilte arbeidsforhold, i tillegg til et utdanningssystem som styrker retten til utdanning for begge kjønn.

Avisannonse. Som ledd i Utdanningsforbundets satsing på en felles profesjonsetikk i organisasjonen, hadde vi helsides annonse i VG den 5. oktober.

Fra yrkesaktiv til pensjonist

Medlemmer som går fra å være yrkesaktive til å bli pensjonist må melde fra om dette til seksjon for medlemservice (medlemsregistret). Medlemmene selv ta ansvar for slik at medlemskapet er riktig registrert. Tillitsvalgte har et overordnet ansvar for at medlemslistene er oppdatert på klubb- eller lokallagsnivå.

Den tillitsvalgte på arbeidsplassen skal informere aktuelle medlemmer om pensjonistmedlemskap, blant annet kontingent og forsikringer og andre medlemstilbud.

En revidert utgave av brosjyren «Er du - eller skal du snart bli pensjonist» vil bli lagt ut på www.utdanningsforbundet.no så snart den er ferdig.

Høstens lærerstevner

21. okt.: Sørlandsk lærerstevne i Kristiansand

4.-5. nov.: Østlandsk lærerstevne i Oslo

18. nov.: Skolemøtet i Stavanger

21. nov.: Trøndsk lærerstevne i Trondheim.

WWW.UDF.NO

Utdanningsforbundet

Hva hadde du gjort?

Vi har lagt ut tre profesjonsetiske utfordringer på www.udf.no/profesjonsetikk - les utfordringene og kom med din mening:

- Feiring av bursdager
- Bruk av arbeidstiden
- Mobbing og kollegialitet

Husk at du også kan bidra til en profesjonsetisk plattform!

Se utvalget i vår nettbutikk!

Vi har fått inn flere nye produkter med vår logo; musematte, mobilrenser, markeringstusj, Camelbak drikkeflaske, plateetui. Gå inn på www.udf.no/nettbutikk.

UTDANNINGS
FORBUNDET

Utdanningsforbundet mener at en for målstyrt skole fører til et for smalt kunnskapssyn og igjen en dårligere kvalitet på opplæringen

FOTO OLE WALTER JACOBSEN

Mye nyttig stoff i Forbundsnytt

Er du tillitsvalgt mottar du Forbundsnytt med mye nyttig stoff. Du får bladet på papir, **Forbundsnytt** eller som nyhetsbrev på e-post.

Nyhetsbrevet får du kun hvis du er registrert med e-postadresse.

Ikke registrert? Gjør det i dag!
Ta kontakt med lokallaget ditt.

"Deres materiale er veldig kjekt å bruke som tillegg til læreboka og annet undervisningsmaterieell for å få til en variasjon og således gjøre emnene mer interessante for elevene."

Lærer, Narvik videregående skole

101 Løsninger på klimakrisen

– Belona

En enkel og oversiktlig presentasjon av hvordan man kan bidra til å redde jorden fra global oppvarming. Det er den kommende generasjon som skal overta jorden og derfor er det svært viktig at barn og unge lærer om klima og konsekvensene av global oppvarming. I 101 Løsninger kan du lese om el-biler, algedyrking, CO₂-håndtering, saltkraftverk, supertynne solceller, politisk mot, og mye mer. For bruk i naturfag og samfunnsfag på alle nivå i skolen.

Du behøver ikke forandre verden, men du kan!

– Misjonsalliansen

Brosjyren beskriver hvordan man som FADDER bidrar til at fattige og vanskeligstilte barn i Sør kan få en bedre hverdag og muligheten til å bygge sin egen fremtid. Inneholder eksempler fra prosjektene som støttes med hensyn til skoletilbud, og tiltak for bedre helse og tannhelse, landsbyutvikling og holdningskappende arbeid. Med spørsmål til samtale/gruppearbeid. Målgruppe: 0-102 år. 8 sider. Fag: Livskunnskap og etikk, Samfunnsfag.

Astmakontroll

– Norges Astma- og Allergiforbund

Astma er en kronisk betennelsessykdom i luftveiene. Les hva som skjer når luftveiene tetner til på grunn av astma, om symptomer, forebygging og behandling. Videre om ulike typer medisiner som benyttes i behandlingen og forhold i hverdagen som kan gi økte sykdomssymptomer så som røyk, forurensning og kulde – og om tilrettelegging. Handler om astma hos barn, unge og voksne.

Kan jeg fly med god miljøsamvittighet?

– SAS

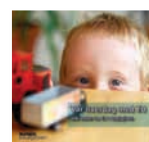
Ja, det kan du. Vi håper at denne brosjyren kan klare å overbevise deg. For å nå målsettingen vår om null klimapåvirkende utslipp i år 2050, har vi vedtatt en rekke langsiktige tiltak. Les om hvordan vi planlegger å bruke den nyeste teknikken for fly og motorer, hvordan vi vil bruke alternativt drivstoff og hvordan vi kommer til å arbeide for bedre infrastruktur i luften. 16 sider.

Vår hverdag med EU – slik møter du EU i hverdagen

– Europabevegelsen

Dette heftet, av 44 sider, viser hvordan EU setter preg på hverdagen vår. Flere tusen små og store EU-direktiver er blitt til norsk lov. Disse reglene påvirker alt fra daglige innkjøp, jobb, utdanning og fritidsaktiviteter til miljøvern, kommunalt arbeid og beskyttelse mot diskriminering. EU har modernisert samfunnet og forvaltningen vår, og fornyet regelverket vårt i takt med de andre landene.

Spekulanten betaler! - Fra finanskrise til finansskatt

– ATTAC

Finanskrisen har påvirket hele verden, men med en finansskatt kan finansnæringen bli mer stabil og bidra til en bedre verden. Heftet gir en introduksjon til finanskrisen, finansspekulasjon og finansskatt. Begreper som realøkonomi, finansøkonomi, robohandel og redningspakker blir forklart og satt i sammenheng. Passer for videregående skole. 20 sider.

Jobbhåndboka – LO

LOs jobbhandbok er en brosjyre med omfattende informasjon om rettigheter og plikter i arbeidslivet for ungdom. Den gir god oversikt over vanlige problemstillinger ungdom har i møte med arbeidslivet, med mange referanser til aktuelle lover og forskrifter. Brosjyren passer godt til samfunnsfag i både ungdomsskole og videregående skole.

Drikk meg! En tegneserie om vårt fantastiske drikkevann!

– Norsk Vann

Norsk Vann har utarbeidet tegneserie-brosjyre om DRIKKEVANN. Målet er å bevisstgjøre barn og unge om fordelene ved å drikke vann. Samtidig gir vi voksne lesere, gjennom undertekster i brosjyren, faktainformasjon om vannbehandling. Målgruppe: Barn og unge i alle aldre. Antall sider: 6

UNDERVISNINGSMATERIELL SKAL VÆRE BRA OG GRATIS!

Bestill gratis tilleggslitteratur om forskjellige emner på

www.subjectaid.no

Dere betaler ingenting for verken materiell eller frakt.